Lukas
Yesus me Ukuwata Peeta Menaa

Mee kapogee mee ko Lukas me ebo bagee ena ekaa da ko Teopilus paagoo petamanii yaebeamaata kapogee. Lukas me wiyaagoo to kapogee mee ko Kisah Para Rasul mee.

Wa me ebeamaata menaa kuwa ko Yesus mee mikee idukaa kaama meetagi see wegawoo seta Mée, mée tomaa-tomaa uduma paagoo ebo tookee Mée, Ebo Kristus ii see kuwa nekeensi naadi ebeamaata. Bedaa daba bagee yuwa okoo Wa kaa too dimi maatagaa siwoo see kuwa Ogatamee Waa ede, kepe yago bagee yuwa okoo magaa da kaa agiyoo kaa dimi maayaa kuwa Waa be see kuwa nekeensi naadi menaa miya ebeamaata. Mée tomaa okoo me kepe ou, agiyoo ou dimii kuwa uduma ekeata Yesus Wa too ou, Wa sekaataa too peesi naadi menaa kuwa miya ebeamaata.

Yesus mee epoo to wodoo pakaa-seometa kaama wodoo tahun amaamo waa naa omemaata kaama tahun 65 mee yiba mokoo mee kapogee yaebeamaata.

Mee kapogee yiba mena kutuu yuwa kuwa ko kisee:

1:1-4 Teopilus paagoo petamanii yaebeamaata menaa yuwa

1:5–2:52 Uwo mée yatukumeta mée Yohanes ma, Yesus ma ekea me kabata menaa

3:1–4:13 Yohanes ma, Yesus ma ekea me petamanii ukuwanaa, peenaa seta menaa

4:14–9:50 Yesus me Galilea wee kaa ukuwanaa, peenaa seta menaa
9:51–19:44 Yesus Waa Yerusalem magaa kaa peetaaki too mée topepegee seta menaa
19:45–21:38 Yesus mee Yerusalem magaa kaa peemaata kaama ukuwanaa, peenaa seta menaa
22:1-38 Yesus Wa me topenaa seta bagee yuwa ma epo enaataa Paskah nota menaa
22:39–23:56 Yesus mee peneata boosi naadi menaa yawegataata kaama booyaata menaa
24:1-53 Yesus aya andoo peeta kaama wodopasi wegata menaa

Petamanii menaa

1 Teopilus eboo aa epao. Mee kapogee kaebeaga menaa kuwa ko kisee: Idukaa kaama wegawoo seta menaa kuwa Yesus Wa kaa uwa daata. Yesus mee inii ma enaataa kaboo ukuwanaa, peenaa seta menaa kuwa apanaa bagee mée eebaa me ebeamaamea.
2 Kuwa menaa yuwa petamanii kaama deeta bagee yuwa daamaa yaweganaa siwoo seta, inii paagoo miya mée eewegata.
3 Kisee kemaata anii miya kuwa Yesus me ukuwanaa, peenaa seta menaa yuwa kapoge kaa ebeano ko daamaa yoka naadi kuwa menaa yuwa mée paagoo ipiipi apaadee senaa seta mani kaa kaama dimi-dimi kaebeaga.
4 Mée me "Yesus me kisee ukuwata, kisee peeta" see katopegee seta menaa kuwa a me 'Mikee, mee menaa too' see kuwa daamaa nekeense naadi eto mee kapogee mee kaebeaga.

Zakaria paagoo "Yohanes see yogaa agoo kaatagi" see aseta menaa

5 Petamanii Herodes mee Yudea wee kaa ebo
eetotaaki kaboo da imam bagee ena ekaa da ko
Zakaria mee tupi. Imam bagee kutuu yuwa kuwa
ko Waa ma kutuu ekaa da ko Abia see kutuu.
Apimee ekaa da ko Elisabet. Waa miya idukaa
petamanii Ebo Imam Harun mee kaa kaama
kabawoo seta apii.
6 Ekea bogaa Tuhan me menaa uduma daa-
maa ipiipi yayeewoo, yaukuwawoo taa see too
kemaata dimi topoo, Ogatamee emaa dagii da
kaa ekea kisee bagee wiya ii see deetaa see.
7 Elisabet waa pai keta apii, ekea adama yaato
miya yoga taa.
8 Kuwa kaboo da kaawaa ena Ogatamee me ee
kaa imam bagee me agiyoo-pagiyoo ukuwagee
siyaa kuwa "Abia see kutuu kaa bagee ikii
me ukuwaai" see asegea. Zakaria peedoota
imam bagee me agiyoo-pagiyoo ukuwagee yoo
peemaata kaama
9 Ogatamee me ee yiba wunu daamaa peesi
naadi agiyoo yeeyee biyaa iyee taapi mée to mee
maamee kaapa naadi kaama okoo me ukuwaa-
kee agiyoo iyagideekea, imam bagee me ukuwaa-
ukuwaa. Iyagideekea naaki Zakaria kaa kega.
10 Wunu daamaa agiyoo yabonee segee see
kaboo kega naadi Tuhan me ee yiba peegi, mée
yuwa yoo da kaa sembahyang taakea.* 11 Biyaa

* **1:10** Wunu daamaa agiyoo yabonee segee seta kuwa ko egapii gakata domba wodaa Ogatamee paagoo kupi-maniino taa kaboo wunu daamaa agiyoo keta yabonee segee seta, see kuwa Israel bagee me ukuwagee seta agiyoo ena.

iyee semaata kaama deamaagi too ko Tuhan
me menaa eseasegee see mée ena tupi, mee
biyaa kaa yabonee segee yoo dagi yagaa yaato
yiinaageeta totaaki.
12 Zakaria yaai naadi esee weda ebo
13 kiya mee malaikat see mée to me asiino, "Za-
karia, aa se wedaai. A me idimegee see menaa
kuwa Ogatamee me kayeegeeki yoka a me apii
paayogaa yogaa ena agoo kaata. Mee yogaa mee
ekaa da ko Yohanes see ekaa munitagaai.
14 Mee yogaa mee kaa aa esee ede kiwoo taape,
yoga kabaape naagoo mée maamaa eebaa miya
ede kaapea.
15 Mee yogaa mee Tuhan me esee ebo bagee
kiyaatagi. Waa anggur poo uwoo ma, boomagaa
see uwoo ma kuwa se naapi. Okooto kadapoo
yiba kaama asii Roh Kudus me pesee kaa umi-
woo, toowoo taapi.
16 Israel bagee yuwa okoo me Ogatamee ekeata
bagee yuwa okoo mée eebaa kuwa miya waa
okoo me Eboo Ogatamee ma dimii menaa kaa
too umiwoo, toowoosi naadi tupiitagi.
17 Idukaa nabi Elia me Roh pesee da kaa
ukuwanaa, peenaa seta see see waa miya
kisee ukuwanaa, peenaa taatagi. Tuhan me
ukuwanaa, peenaa taano see kooki kaboo mée
yuwa topegee taatagi, kuwa ko nagaanii yuwa
me yogaanii yuwa epa kisi naadi menaa ma,
Ogatamee me menaa si yayeetaa see bagee
yuwa okoo me pedeo dimii, pedeo agiyoo ekeata
Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo,
toowoosi naadi menaa ma kuwa mée topegee

1:15 Bil 6:1-3

taatagi. Mée me Tuhan mee daamaa badaa
maasi naadi wa me kisee okoo yaipiipii taatagi"
see kuwa malaikat see mée to me asigi menaa.
18 Zakaria me asiino, "Kisee kabaata, kisee
ukuwaaniita ii see kuwa anii kaasee nekeeniyaa?
Anii miya adama, ni me apii miya adama yoka"
see asigi.
19 Malaikat see mée to me asiino, "Anii ko
Gabriel, Ogatamee me agiyoo yaukuwaano see
naadi Wa paagoo eetotaa see mée. Ogatamee
me 'Kuwa daamaa menaa pe-naasigii' see nasigi
naadi kasega.
20 Eto yeede. Ni me kasega menaa kuwa
mona naagoo mikee ukuwaaniita kiya aa mikee
se nagaage kemaata eto kaama asii aa mena
wegaano naka, kisee koogo toogee see mée to
kaape. Kuwa menaa da ukuwaaniita naagoo too
aa mena wegaano keago kaatage" see asigi.
21 Kuwa kaboo da Ogatamee me ee yoo da
kaa topea bagee maamaa diitookea. Epee yaai,
maagiyoo masigi naadi dimi nagimegea.
22 Waa pudumeta kaama mena peenaa ma
wegaano naka. Yagaa me too kisee-kisee see ase-
maneeki naaki 'Waa mee kooki mee ko dega-dega
kaa agiyoo ena deepi' see kuwa nekeenegea.
23 Ogatamee me ee yiba agiyoo-pagiyoo
yaukuwagee see egapii yuwa taa kega kaboo
peedoota ee kaa.
24 Omegee naadi kaama wa me apii Elisabet
mee kadapoo kega. Keno idibi ee kaa koogo
toogee naadi kaama

1:17 Mal 4:5-6, Mat 11:14 **1:18** Kej 18:10-14

25 wa me wegaano, "Tuhan me nadeegi nao.
Mée me 'Kaasee yoga taa see apii to ya?' see
nagaataa see dimii kuwa nataa kiyaagi nao" see
wegaga.

*Maria paagoo "Aa Yesus see yogaa kabaatage"
see aseta menaa*

26 Elisabet kadapoo keta kaama keno bedimi
omemaata mee kenoo kaa malaikat see mée
to Gabriel mee Ogatamee me menaa doodoota
Galilea wee kaa, Nazaret magaa kaa
27 kiyoo ukuyogaa ena paagoo isigi. Waa
goeano see mée to mee ko Daud ma apaa kaa
mée wa ekaa da ko Yusup. Mee ukuyogaa ekaa
da ko Maria.
28 Gabriel mee Maria paagoo eseemaata kaama
asiino, "Epao, Tuhan me esee kaepa kigi see
ukuyogaa aa" asigi. "Tuhan mee aa ma enaataa
daamaa kaatoogeeki yoka" see asigi naaki
29 dimi ooga. Mee kaasee menaa nasigi naadi
dimi abaga.
30 Malaikat see mée to me asiino, "Maria, wae,
Tuhan me kaepa kigi yoka aa se wedaai.
31 Aa kadapoo keta kaama paayogaa yogaa
ena kabaatage. Wa ekaa da Yesus see ekaa
munitagaai.
32 Waa esee ebo kaatagi. Ebo Wodoo Eboo
Ogatamee Wayoopaa see ekaa weatagea. Idukaa
Waa ma apaa kaa mée Daud mee ebo eetoogee
seta see see Tuhan Ogatamee me Waa miya ebo
tuyaatagi.
33 Waa Israel bagee paagoo ebo mée eetoono
kuwa ko usiyaato ko ewo, kisee too iminoo miya,

1:32 2Sam 7:10-12, Yes 9:5-6, Yeh 34:23-24

iminoo miya ebo mée eetoowoo taatagi" see
asigi.
34 Maria me asiino, "Anii ko ukuyogaa yoka, pai
taa. Anii kaasee kadapoo kaapa ya?" see asega.
35 Malaikat see mée to me asiino, "Roh Kudus
mee a kaa isiitagi, Ebo Wodoo Eboo Ogatamee
Wa me pesee a kaa kaisiyaapi. Kuwa me
kemaata a me kabaatage yogaa mee Ogatamee
me Wa too wigintaata Yogaa kaatagi, Ogatamee
Yoopaa see ekaa weatagea.
36 Mikee, a kaa apii Elisabet mee pai keta apii
see ekaa weegee semea kiya eto too adama yaato
yoga kadapoo keta kaama keno bedimi ompea.
37 Ogatamee me se ukuwamaayaa agiyoo ena
ma taa yoka" see asigi.
38 Maria me asiino, "Mikee, anii ko Tuhan
me agiyoo aii yaokagee see ukuyogaa. A me
nasege menaa kuwa ni kaa naukuwatagaano
kuwa daamaa" see asega. Kiyoo kaama malaikat
see mée to peegi.

Maria mee kadapoo keta kaama Elisabet paagoo pakata menaa

39 Egaa ena Maria mee moga pakadoota Yudea
wee kaa, boba kaa magaa ena kaa,
40 Zakaria me ee kaa pakaamaata kaama Elis-
abet paagoo "Epao" asega.
41 Mee epao see menaa yeega naaki wa me
kadapoo yiba yogaa to maki-makaaki, Roh Kudus
mee Elisabet yiba esee-awigi.
42 Esee-awigi naadi kaama wa me mena ebo
kaa asiino, "Neebee, a too daamaa agiyoo

1:37 Kej 18:14

kakiyaagi see apii nao, bedaa a me kadapoo yiba
yogaa mee miya kisee.
43 Ni me Eboo Tuhan wabaayo mee aii apii
dabaa to paagoo nameemaage.
44 Mikee, a me epao nasege menaa da mee ni
me kadapoo yiba yogaa to miya yeeta kaama ede
kaa maki-makaa sipi.
45 Tuhan me kasimi menaa da kuwa a me
'Mikee naukuwaaniyaapi ii' see dimii mee gaage
yoka daamaa, ede nao" see asega.

Maria me Ogatamee yaapaagee seta menaa

46 Maria me wegata menaa kuwa ko kisee:
"Nii dimi keepaa to me Tuhan yaapaageeka,
47 bedaa nii dimi menaa da me anii daba nadaag-
imaa peeyaano Mée Ogatamee mee kaa
ede ma, ede ma taaka,
48 anii Wa me agiyoo aii yaokagee see dabaa
to kiya anii nadeemaagi.
Mikee, eto kaama wodoo mée uduma me 'Mee ko
Tuhan me epa kiyaa see apii to yoka' see
nawegawoo taapea.
49 Pesee Wodoo Pesee Wa me ebo agiyoo
naukuwataagi kemaata mée me kisee
nawegawoo taapea.
Wa ekaa da ko Wa too, pedeo ena ma taa see
Mée see ekaa mee.
50 Wa me mée epa dimii mee ko Wa too weda, Wa
too ebo see gaayaa bagee yuwa epa kiyaa,
bedaa okoo me asii-kaba-kaba bagee yuwa
miya kisee too epa kiwoo siyaa.
51 Wa me pesee ma ukuwataa see agiyoo kuwa
mée deeyaabuu taa see,

1:46 1Sam 2:1-10

okoo dimi yiba 'Anii omaago, ni too ipi' kisee
ebo poga-poga bagee yuwa Wa me ketaa-
ketaa abagaapii taa see too.
52 Magaa to kaa tookee eboo yuwa daba bagee
kiyaabuu see,
bedaa daba bagee yuwa daamaa ebo
kiyaabuu siyaa.
53 Naadi kiyaa bagee yuwa daamaa agiyoo me
pesee kiyaabuu see,
kiya kepe yago bagee yuwa imi taa aii
peeyaayaa.
54 Inii Israel tomaa kuwa daamaa mée deewoo
see,
inii Wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa
epa mée gaawoo siyaa.
55 Wa me idukaa Abraham paagoo 'Ani me kisee
daamaa kiukuwawoo taapa' see aseta
menaa kuwa
Waa gaabuu taano taa, kisee too daamaa
doowoo see,
Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee
yuwa Wa me epa kaa deewoo see, kisee
too iminoo miya, iminoo miya"
see kuwa Maria me yaapaagee seta menaa.
56 Kiyoo kaama waa Elisabet ma epo enaataa
keno wedo waa naa omemaata kaama wa me ee
kaa peega.

Yohanes kabata menaa

57 Elisabet yoga kabaano keno kaa yoga kaba-
maaga naaki paayogaa yogaa.

1:52 Mzm 113:6-8, Luk 14:11 **1:53** Luk 6:21-25 **1:55** Kej 17:4-7

58 Yoga kabamaata kaama "Tuhan me Elisabet
mee esee epa nao" see menaa weganaakea naaki
wa me bagee ma, apanaa gebo kaa bagee uduma
waa ma epo enaataa ede ma, ede ma segeekea.
59 Yoga kabamaata kaama unu wagaagoo to
naagoo mée noonaa me yogaa to kado ponee
yadaapeasiino see naadi megea. Kado ponee
to yadaapeata kaama ekaa muniino see ka-
boo "Nagamee ekaa da Zakaria see ekaa mee
yugumee miya ekaa munitagaano daamaa" see
asegea
60 kiya okooto me "Kisee se, Yohanes see ekaa
munitagaai" see asega.
61 Okoo me asiino, "Kiya a me bagee kisee ekaa
muniino taa yoka" see asegea.†
62 Yogaa to maamee ekaa muniipea naadi
nagamee yagaa begoata apaadeegea.
63 Nagamee piya gakee ena nadoomisi naadi
idimigi. Piya gakee da kaa ko "Wa ekaa da ko
Yohanes yoka" see ebeamaagi. Okoo uduma dimi
nagimegea.
64 Kisee ki taka ena mena wegaano keago kigi,
Ogatamee yaapaageeki.
65 Kiyoo bagee uduma wedaagea. Kuwa menaa
doodoota Yudea wee kaa boba kaa magaa kaa
uduma eeweganaakea naaki
66 mée uduma dimi gaagaa naadi wegata
menaa ko "Mee yogaa mee kaasee yogaa kaatagi

† **1:61** Okoo me "Kiya a me bagee kisee ekaa muniino taa yoka" see asegea kuwa ko Zakaria wa kaa bagee ena ekaa munta doodoo yogaa to miya kisee ekaa muniino daamaa, Israel bagee me ekaa muniyaa-muniyaa see see kuwa kaa asegea menaa yuwa.

naa ya?" see wegagea, Tuhan me pesee kuwa wa
kaa ii see gaagea yoo.

Zakaria me Ogatamee yaapaagee seta menaa

67 Yohanes ataagi Zakaria mee Roh Kudus wa
yiba esee-aweta kaama Ogatamee me menaa
yawegagi, kuwa ko kisee:
68 "Inii Israel bagee epoo Mée Tuhan Ogatamee,
Wa me bagee yuwa daba mée daagimaa
peeyaabuu taano see naadi inii paagoo
isigi yoka niiyaapaagee taai.
69 Wa me agiyoo yaokagee seta mée Daud mee
wa me asii-kaba-kaba bagee ena,
inii omaago ma daba mée daagimaa
peeyaabuu taapi Mée mee mée yaagoo
kiyaapi.
70 Idukaa Wa me daamaa wiginta bagee yuwa me
menaa,
Wa me nabi bagee yuwa me wegawoo seta
menaa kuwa uduma eto uwa daano see
kooka,
71 kuwa ko inii ma yape kiyaa bagee yuwa,
inii mée be kiyaa bagee kuwa mée yaaba-
gaapii taapi,
72 bedaa inii me idukaa bagee okoo Wa me epa
dimii mee deeyaano see naadi
Wa me okoo aseta menaa yuwa se gaabuu
seta,
73 Abraham paagoo "Anii taa ma taa kisee daa-
maa kiukuwaaniyaabuu siwoo taapa" see
aseta menaa kuwa Waa neke-nekee siwoo
taa see,

1:68 Gal 4:4-5 **1:69** 2Sam 7:10-12, Yes 9:5-6, Yeh 34:23-24
1:73 Kej 12:3

74 kuwa ko inii ma yape kiyaa bagee yuwa mée
yaabagageeta kaama
inii weda dimii taa kaa Waa yaapaageesi
naadi menaa,
75 inii me umiino, toono begaa kuwa Wa emaa
dagii da kaa pedeo taa, dimi topoo see kaa
too umiwoosi naadi menaa,
kisee menaa kuwa Wa me Abraham paagoo
aseta kaama daamaa doowoo see.
76 Bedaa ei, niyoopaa, aa gaayu ko Asii-sege see
Mée Ogatamee Wa me ebo nabi bagee see
ekaa aa kaweatagea.
Tuhan meeno etaa da a keta daamaa yamasi-
itage,
77 kuwa ko Ogatamee me bagee yuwa okoo me
pedeo yuwa epa yaekeata kaama
daba mée daagimaa peeyaano menaa kuwa
daamaa nekeensi naadi a me yaweganaa
taatage.
78 Inii me Eboo Ogatamee me inii mée epa dimii
mee ebo.
Pedeo komaa keno mée yamiyaayaa mokoo
see Mée
Waa epoo to wodoo kaama inii paagoo isiipi.
79 Digiyoo yiba toogee see bagee yuwa,
bogaano weda ma omegee see bagee yuwa
okoo paagoo awee yakiyaata kaama Waa ma
emee-emee siyaayaa etaa da taa eepeegee
siwoo taapi"
see kuwa Zakaria me yaapaagee seta menaa.
80 Yohanes see yogaa to kabamaata ebo kiwoo
naadi kaama dimi mena miya pesee kiwoo seta.

1:76 Luk 3:4 **1:79** Mat 4:16, Kis 26:18

Waa Israel bagee yuwa paagoo poono taa kaboo da ebo mee maga ugii da kaa wa too omegee, toogee seta.

2

Yesus kabata menaa
Mat 1:18-25

1 Kuwa kaboo da Kaisar Agustus wa me mée uduma ebo menaa da asiino, "Waa ena wa me magaa kaa, waa ena wa me magaa kaa ekaa yuwa kapoge kaa maagiino see naadi pooi" see asigi.
2 Kuwa mée ekaa yuwa kapoge kaa maageeta mee ko petamanii etaa kaa. Kuwa kaboo da taa ko Kirenius mee Siria wee kaa magaa uduma gubernur eetotaaki too.
3 Kuwa menaa yuwa doodoota maga uduma wegakomeeta kaama waa ena wa me magaa kaa, waa ena wa me magaa kaa ekaa yuwa kapoge kaa maagiino see naadi peegea.
4 Yusup miya Galilea wee kaa magaa ena, Nazaret magaa kaa kaama peedoota Yudea wee kaa magaa ena Betlehem magaa kaa peegi. Betlehem magaa mee idukaa Daud kabata magaa. Yusup mee Daud ma apaa kaa mée to kemaata Betlehem magaa kaa peegi.
5 Waa ma dimi aapeegee see ukuyogaa Maria mee kadapoo ma ekea ekaa maagiino see naadi peedoota
6 Betlehem magaa kaa peemaayaa naaki yoga kabaano see kenoo kaa kega.
7 Kuwa kaboo da waa petamanii yogaa, paayogaa yogaa ena kabamaata kaama doka ponee

me bebenamaayu naadi moneekee agiyoo me
boobaa noogee see agiyoo dokoo da kaa eke,
meekee bagee me omeekee ee komo sipi mee me.
8 Betlehem gebo magaa kaa boo uwaa da kaa
daatooyiba yaato domba wodaa eetoogee see
bagee yuwa domba yuwa eetoomuu taa siyaa
naaki
9 Tuhan me menaa eseasegee see mée ena
kiyoo eseemaagi. Tuhan me asii-sege siyaa
agiyoo agoo da okoo uduma wogaamaaga naadi
wedaagea
10 kiya mee mée to me asiino, "Taa, ikii se
wedaai" asigi. "Anii daamaa menaa eboo, mée
uduma ede see menaa kisiino see mega yoka"
asigi.
11 "Mee ko eto kenaagoo Daud mee kabata ma-
gaa kaa kaama ikii daba kidaagimaa peeyaano
Mée Ebo Kristus, Tuhan kabagea" asigi.
12 "Amokiyoo kisee nekeensea naadi agiyoo
ukuwaandaa taapa yuwa ikii diipea kisee:
Baayee yiba yogaa ena doka ponee me bebe-
namaata kaama moneekee agiyoo me boobaa
noogee see agiyoo dokoo da kaa ometaaki diipea"
see asigi.
13 Taka ena mee mée to geboo da kaa apanaa
malaikat bagee eebaa ebo etaa eseemaata kaama
Ogatamee yaapaagee see menaa:
14 "Kiiboo, paamee, magiyaage, Ogatamee,
epoo to wodoo Asii-sege see Mée.
Bedaa magaa da kaa kiyoo,
Tuhan me ede kiyaa bagee yuwa
Waa ma emee-emee siyaayaa" see asegea.

2:14 Yes 9:5-6, Luk 19:37-38

15 Kuwa malaikat bagee yuwa epoo to wodoo
metaki pakadaakea kaboo da domba eetoogee
see bagee yuwa me aawegaa taano, "Ei, Betlehem
magaa kaa ukuwaanega kotoo Tuhan me mée
asegeegi yoka pe-diino, niipooi" see wegagea.
16 Okoo moga peedoota Maria ma, Yusup
ma bogaa paagoo peemaata kaama deamaayaa
naaki mikee, baayee yiba yogaa to moneekee
agiyoo me boobaa noogee see agiyoo dokoo da
kaa ometaaki.
17 Okoo yogaa to deeta kaama "Kristus mee
kabagea yoka see mée asegeegi" menaa da kuwa
asenaa siyaa naaki
18 mée uduma dimi nagimegea.
19 Maria mee kuwa menaa yuwa uduma dimi
yiba daamaa ipiipi neke-nekeeka.
20 Kuwa domba eetoogee see bagee okoo me
deepea-deepea yuwa malaikat bagee me asigi-
asigi see see mikee ukuwaanega naadi Ogatamee
yaapaagee, ebo ekee ma metaki domba toogee
yoo peegea.
21 Yogaa to kabamaata kaama wagaagoo to
naagoo ko Waa kado ponee yadaapeasegea.
Yadaapeata kaama ekaa da ko okooto kadapoo
kaano taa kaboo malaikat see mée to me ekaa
munta ekaa da Yesus see ekaa mee muntaagea.

Yesus mee Ogatamee me ee kaa doota menaa

22 Yoga kabamaata kaama unu mée wiya ee
kaa too toogee setaa to sikii kega kaboo Yusup
ma, Maria ma ekea Tuhan paagoo agiyoo kupi-
maneeta kaama mee yogaa to yaekegatagaano
see naadi Yerusalem magaa kaa peegea, idukaa

2:21 Luk 1:31

Musa me menaa yiba kisee ukuwaai see ebea-
maata see see,
23 kuwa ko kisee: "Paayogaa yogaa yagaaboo
to gaayu ko Tuhan Waa nekee yoka Wa paagoo
yaekegatagaano gaano pedeo" see menaa da
ebeamaata.
24 Bedaa Musa me menaa yiba mena ena miya
kisee: "Yoga kabayaa apii yuwa deme see bedoo
wiya yee, ugimagu see bedoo poodu mokoo
wiya yee Tuhan paagoo kupi-manii" see menaa
ebeamaata. Kuwa menaa wiya yaukuwagiino
see naadi peegea.
25 Kuwa kaboo da taa ko Yerusalem magaa kaa
mée ena ekaa da ko Simeon mee tupi. Waa
Ogatamee me menaa yayeewoo, Waa ma dimii
menaa kaa too umiwoo see mée. Roh Kudus mee
waa ma eetotaaki. Waa Israel bagee yuwa daba
daagimaa peeyaabuu taatagi see wegawoo seta
Mée mee maamee kaapi naadi maamaa diitoo
segee see mée.
26 Roh Kudus me Simeon paagoo miyoo taa
asimi menaa ko "Tuhan me wigintaata ebo
toowoo see Mée Ebo Kristus mee aa deeta wodoo
too bogaape" see asimi.
27 Kisee asimi kemaata Roh Kudus me Simeon
mee Ogatamee me ee geboo da kaa eepeegi.
Kuwa kaboo da Yesus see yogaa to mee okon-
aka kuwa Musa me menaa yiba yoga kaa
kisee ukuwaai see menaa ebeamaata yuwa
yaukuwagiino see naadi Ogatamee me ee kaa
doo-peegea.
28 Aadeekea ko Simeon me mee yogaa to wa

2:23 Kel 13:2 **2:24** Im 12:6-8

me yagaa da kaa yaageeta kaama Ogatamee
yaapaagee seta menaa ko
29 "O, Tuhan, A me naseme menaa da mee uwa
nadaayaage,
kisee deega yoka eto ko anii koogo bogaano
daamaa,
30 mee ko A me inii daba mée daagimaa
peeyaano Mée mee anii emaa me deega,
31 mée tomaa-tomaa uduma Waa kisee Mée to
ii see nekeensi naadi A me awee da kaa
yakiyaage.
32 Waa ko mée tomaa-tomaa uduma mikee
menaa ipi kisi naadi agoo da mokoo see
Mée.
Waa agoo kemaata mée tomaa-tomaa yuwa
me A me bagee, inii Israel bagee kuwa mée
yaapaagee taapea" see asigi.
33 Kuwa Simeon me mee Yogaa to kaa asigi
menaa kuwa okooto ma, nagamee ma dimi
nagimegea.
34 Kiyoo kaama Simeon me Ogatamee me
pesee kuwa ekea kaa kisi naadi daamaa yaasigi.
Yaasemaata kaama okooto Maria wa too asiino,
"Yeede, mee yogaa mee ko Israel bagee yuwa
mée eebaa aapekadaasi naadi Ogatamee me Wa
too wigintaata Yogaa. Mée noonaa daamaa
kaatagea, mée noonaa pedeo kaatagea. Okoo
mikee menaa nekeensi naadi migi kiya okoo me
be kaatagea,
35 okoo me kisee dimi yiba koogo gaayaa
menaa yuwa awee da kaa too kedaa taata.
Okooto aa kiyu ko dimi boodi ebo kaatage,

2:32 Yes 42:6, 49:6 **2:34** Luk 12:51

mowai me dimi menaa da nokogiyaa mokoo kaatage" see asigi.

36 Kuwa kaboo da nabi apii ena, esee pedeo adamaa da topa. Wa ekaa da ko Hana, Panuel yoopane, Asyer apaa kaa apii. Waa miyaa apii to, paimee ma tahun petoo too omemaata kaama boomi.
37 Waa miyaa keta kaama wodoo tahun bado asii mée oga ma wui (84) omegee, toogee naadi mée me goeano taa, Ogatamee me ee kaa too egapi yaato miya, daatooyiba yaato miya sembahyang ma, naano agiyoo tapoo toogee taano ma, kisee Ogatamee ebo ekee see agiyoo yaukuwageeka, amaa kaa se peetaa see apii.
38 Yusup bogaa kiyoo topea kaboo da waa peedoota ekea paagoo "Ogatamee kiiboo, paamee, magiyaage" see yaapaageeka, bedaa okoo Yerusalem kaa bagee daba mée daagimaa peeyaabuu taatagi Mée mee mani migi naaki ou see dimii gaawoo see bagee yuwa paagoo mee yogaa to kaa menaa eeweganaaka.

39 Kiyoo kaama Yusup bogaa ekea Tuhan me menaa yiba yoga kaa ukuwaa-ukuwaa uduma daamaa yaukuwataata kaama Galilea wee kaa, ekea me magaa kaa Nazaret magaa kaa metaki peegea.
40 Kiyoo kaama yogaa to ebo kiwoo naadi kaama pesee, dimi ipi, Ogatamee me Waa epa nao, ede nao see gaawoo seta.

Yesus peedi kaa kaboo Ogatamee me ee kaa peeta menaa

41 Yesus me okonaka tahun gakata Paskah
naano see naadi Yerusalem magaa kaa pakagee
segee see bagee yuwa.
42 Egaa ena Yesus mee tahun gaasi ma wiya
ometa see kepaa kaboo okonaka ma eepeegea,
okoo me ukuwaa-ukuwaa.
43 Okoo Paskah noogeeta kaama metaki
Nazaret magaa kaa peetaaki too Yesus mee
Yerusalem magaa kaa goetaagea. Waa meeno taa
see kuwa okonaka se nekeenegea.
44 Ekea me gaano, 'Yesus mee apanaa bagee
ma okoo keta peepea' see gaata kaama peegea.
Eta mana kaa omemaayu, tokoma mee da yogaa
to abanaakea. Okoo kenaa bagee yuwa paagoo
ma, apanaa peepea bagee yuwa paagoo ma
abanaakea
45 kiya kiyoo diino taa naadi Yerusalem magaa
kaa pakaa-abaano see naadi metaki pakagea.
46 Pakaamaata kaama unu wedo abanaa naadi
Ogatamee me ee kaa pe-deegea naaki tupi, mée
topetaa see bagee yuwa paagoo animaata okoo
me menaa yiitooki, bedaa Wa me miya okoo pe-
apaadee taaki see deegea.
47 Yesus esee dimi ipi naadi mikee menaa too
asetaaki kuwa kiyoo bagee yuwa uduma dimi
nagimegea.
48 Okonaka me deemaata kaama sooi, dimi
nagimegea. Okooto me asiino, "Ei, niyoopaa,
agaataagi ma enaa dimi nagii-nagii mée siyaage
kuwa kaasee kaa ya? Aa kaewo naadi kagaaga
kaa kaabanaake yoka" see asega.

49 Yesus me asiino, "Kaasee kaa kiyoo-kiyoo
naabanaa sepea? Neataagi me ee kaa kiyoo Anii

toono gaano pedeo see kuwa ekea se nanekee-
negea ye?" see asigi.
50 Kiya Wa me asigi menaa kuwa ekea se
nekeenegea.
51 Kiyoo kaama Waa ma okoo paaya enaataa
peedoota Nazaret magaa kaa peemaata kaama
Wa me okonaka me aseta menaa yayeewoo
seta. Kuwa ukuwaandaa sepa menaa yuwa
kuwa uduma okooto daamaa dimi yiba neke-
nekee siwoo seta.
52 Yesus mee ebo kiwoo, ipi kiwoo, Ogatamee
me miya Waa epa kaa ede ketaa, mée me miya
epa kiwoo, kisee umiwoo seta.

3

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me wegata menaa
Mat 3:1-12, Mrk 1:1-8, Yoh 1:19-28

1 Kuwa kaboo da Roma kaa eboo ena ekaa da
ko Kaisar Tiberius ebo tota. Waa ebo toogee
seta kuwa petamanii kaama tahun gaasi ma idibi
ebo toogee seta kaboo da taa ko apanaa Roma
kaa eboo ena ekaa da ko Pontius Pilatus mee
Yudea wee kaa magaa uduma gubernur ebo tota.
Galilea wee kaa magaa kuwa Herodes mee ebo
tota, bedaa waawaagi Pilipus mee Iturea wee kaa
magaa ma, Trakonitis wee kaa magaa ma ebo
tota. Apanaa eboo ena ekaa da ko Lisanias mee
Abilene wee kaa magaa kaa ebo tota.
2 Israel kaa Ebo Imam wiya agoo, ekaa yuwa
ko Hanas ma, Kayapas ma wiya. Kuwa kaboo
da taa ko Zakaria yoopaa Yohanes mee piya taa,

one taa see ebo mee maga ugii da kaa tupi. Kiyoo
Ogatamee me wa paagoo mena ase-maneegi.
3 Kuwa menaa doodoota Yordan wee kaa bagee
uduma paagoo eeweganaa seta menaa ko "Ikii
me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa Ogatamee
me epa kiekeasiipi yoka eto ko ekeata kaama
uwo tukumaai" see menaa weganaaki.
4 Idukaa nabi Yesaya me ebeamaata menaa
ena mee uwa daano yaato ko Yohanes kaa uwa
daaga, mee ko kisee:

"Ebo mee maga ugii da taa mée waa ena me ebo
menaa-menaa kaa
'TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai,
Waa meeno see etaa daamaa topoo yatupita-
gaai.*

5 Debaa yuwa uduma meandaa taata,
maga bago yuwa ma, maga kutuu yuwa ma
uduma miya endagii kedaa taata,

koopoo kiyaa yuwa topoo-topoo tagaa taata,
bedaa kutu-patu kiyaa yuwa miya endagii
kedaa taata.

6 Kuwa agiyoo yuwa ukuwaandaa naadi kaama
Ogatamee me daba mée daagimaa
peeyaabuu taatagi kuwa mée tomaa
uduma diitagea'" *Yes 40:3-5*

---

* **3:4** "TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai" see menaa mee ko TUHAN mee moga meenaki yoka ikii me pedeo yuwa ekeata kaama maamaa diitoo taai naadi ebea-ebea menaa mee. Nabi Yesaya me menaa yiba TUHAN see ekaa mee ko YAHWEH see ekaa mee.

see menaa ebeamaata.†
7 Kisee kemaata okoo mée eebaa uwo natukumisi naadi megea. Wa me okoo asiino, "Yaai, ikii otoogiyoo tomaa, kaasee kaa nakaayoo megea ya? Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo 'Wa me se nakagoo kaatagi, anii daba poota' see dimii mee gaagea ye?
8 Eto ko ikii me pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo taai. Ikii mikee kisee bagee ii see kigaasi naadi daamaa agiyoo too ukuwawoo taai, daamaa poo ekayaabuu siwoo taai. Ikii me 'Inii ko Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee yoka inii sikii' see dimii mee se gaai. Ani me kisiino ko: Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee gaayu ko Ogatamee me apuwa oma tabaa da kuwa kisee bagee maamaa eebaa kiyaayaa yoka daamaa nekeenii.‡
9 Piya manii da kaa yaka maataata eto tupi yoka daamaa poo se ekayaa piyaa yuwa uduma kobegeeta kaama biyaa yiba tameatagi" see asigi.
10 Kuwa mée yuwa me Yohanes asiino, "Kisee kiyu ko inii maagiyoo naa ukuwaakee daamaa?" see asegea.
11 Wa me asiino, "Doka wiya kiyaa bagee kuwa doka taa see mée ena manii, bedaa naano agiyoo

---

† **3:6** Idukaa nabi Yesaya me "Kisee ukuwaandaa taata" see ebeamaata menaa kuwa ko mena noonaa Yesus meeno petamanii yaato uwa daata, mena noonaa Waa wiyaagoo meetagi yaato uwa daadaa taata. ‡ **3:8** Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee kuwa ko Ogatamee me dimi daamaa bagee kuwa too ede. Wa me aii bagee ede naaki oma tabaa da kuwa miya kisee bagee mokoo eebaa kiyaayaa kiya kisee bagee be yoka pedeo dimii ekeasii naadi aseta menaa mee. **3:8** Luk 13:28-30, Yoh 8:39 **3:9** Mat 7:19, Luk 13:6-9

agoo kiyaa bagee kuwa miya tapoo totaaki mée
eenaai" see asigi.
12 Kuwa kaboo da pajak kepee yamasegee
see bagee miya uwo natukumisi naadi megea.
Okoo me asiino, "Ei, guru, inii maagiyoo naa
ukuwaakee daamaa?" see asegea.
13 Wa me asiino, "Pajak kepee kuwa koga ma si
yamasii, 'Kisuwa namasii' see kisiyaa yuwa kuwa
too yamasii" see asigi.
14 Okaa yago bagee yuwa me asiino, "Inii gaayu
ko maagiyoo naa ukuwaakee daamaa?" asegea
naaki "Oma kepee se idimaai, se masii, bedaa
kepe neesi naadi mée wedaa-wedaa see kuwa
miya se ukuwaai, mena si yakobaai. Ikii me
ukuwataa to kaa maseekee kepee kuwa too sikii
see gaai" see asigi.
15 Kuwa kaboo da mée yuwa me Ebo Kristus
mee migi naaki ou naadi kaama 'Mee ko Yohanes
mee ye?' see dimii gaagea.
16 Kisee gaagea naadi wa me okoo uduma
asiino, "Apanaa bagee ena meepi, mee ko esee
ebo see Mée. Anii peedi yoka Wa me bado doko
yabeano mee miya anii weda, iyo. Ani me ikii
uwo yiba kitukumpa kiya Wa me kitukumaano
kuwa ko Roh Kudus yiba miya kitukumaatagi,
biyaa yiba miya kitukumaatagi.
17 Wa me yagaa da kaa gandum poo wig-
ineakee agiyoo miya topa. Keepa wiginegee
sepea yuwa masegeeta maagee see yoo daamaa
awemagaano see kiya pedeo yaato se mod-
eemaayaa see biyaa kaa boneasiitagi" see asigi.

3:11 Yes 58:7, Yak 2:15-16, 1Yoh 3:17 **3:16** Yoh 1:33, Kis 1:5
3:17 Mzm 1:4, Mat 13:30

18 Kisee kuwa menaa ma Yohanes me etokaa
daamaa menaa eebaa eeweganaaki.
19 Kiya mee magaa to kaa tookee eboo Herodes
me Yohanes kagoo kigi. Mee ko Herodes me
waebee woga ekaa da ko Herodias mee oma
yagoemi, bedaa apanaa pedeo agiyoo eebaa
ukuwami kemaata Yohanes me waa ego-tagoki.
Kuwa me kemaata
20 Herodes me "Yohanes mee digiyoo ee yiba
nadogeamaai" see asigi. Kisee kemaata Herodes
wa me pedeo ukuwataa see agiyoo ena ma
ukuwagi.

Yohanes me Yesus uwo yatukumeta menaa
Mat 3:13-17, Mrk 1:9-11, Yoh 1:32-34

21 Yohanes mee digiyoo ee yiba dogea-
maano taa kaboo mée yuwa uduma uwo
yatukumemaata kaama Yesus mee miya uwo
yatukumigi. Yesus sembahyang taaka too ko
epoo to kabaanega.
22 Kuwa kaboo da taa Roh Kudus mee poodee
see bedoo keenda Wa kaa eseanigi. Eseanigi
kaboo epoo to yaato kaama aseeyamaata menaa
ko "Aa ko Niyoopaa. Ni me esee kaepa see Yogaa
yoka A me Anii dimi wikii-wikii nasiyaabuuke"
see asigi.

Yesus kabata miyoo bagee ekaa yuwa
Mat 1:1-17

23 Yesus mee petamanii mena weganaa taano
see kaboo Waa tahun amaamo mokoo ometa see
Mée. Wa miyoo kabata bagee ekaa yuwa kuwa

3:20 Mat 14:3-4, Mrk 6:17-18 **3:22** Yes 42:1, Luk 9:35

ko kisee: Nagamee mee ko Yusup, mée me kisee
wegawoo seta. Yusup mee Eli yoopaa,
24 Eli mee Matat yoopaa, Matat mee Lewi
yoopaa, Lewi mee Malki yoopaa, Malki mee
Yanai yoopaa, Yanai mee Yusup yoopaa,
25 Yusup mee Matica yoopaa, Matica mee Amos
yoopaa, Amos mee Nahum yoopaa, Nahum mee
Hesli yoopaa, Hesli mee Nagai yoopaa,
26 Nagai mee Maat yoopaa, Maat mee Matica
yoopaa, Matica mee Simei yoopaa, Simei mee
Yosek yoopaa, Yosek mee Yoda yoopaa,
27 Yoda mee Yohanan yoopaa, Yohanan mee
Resa yoopaa, Resa mee Zerubabel yoopaa,
Zerubabel mee Sealtiel yoopaa, Sealtiel mee Neri
yoopaa,
28 Neri mee Malki yoopaa, Malki mee Adi
yoopaa, Adi mee Kosam yoopaa, Kosam mee
Elmadam yoopaa, Elmadam mee Er yoopaa,
29 Er mee Yesua yoopaa, Yesua mee Eliezer
yoopaa, Eliezer mee Yorim yoopaa, Yorim mee
Matat yoopaa, Matat mee Lewi yoopaa,
30 Lewi mee Simeon yoopaa, Simeon mee
Yehuda yoopaa, Yehuda mee Yusup yoopaa,
Yusup mee Yonam yoopaa, Yonam mee Elyakim
yoopaa,
31 Elyakim mee Melea yoopaa, Melea mee Mina
yoopaa, Mina mee Matata yoopaa, Matata mee
Natan yoopaa, Natan mee Daud yoopaa,
32 Daud mee Isai yoopaa, Isai mee Obed
yoopaa, Obed mee Boas yoopaa, Boas mee
Salmon yoopaa, Salmon mee Nahason yoopaa,
33 Nahason mee Aminadab yoopaa, Aminadab
mee Admin yoopaa, Admin mee Arni yoopaa,

Arni mee Hezron yoopaa, Hezron mee Peres
yoopaa, Peres mee Yehuda yoopaa,
34 Yehuda mee Yakub yoopaa, Yakub mee Isak
yoopaa, Isak mee Abraham yoopaa, Abraham
mee Terah yoopaa, Terah mee Nahor yoopaa,
35 Nahor mee Serug yoopaa, Serug mee Rehu
yoopaa, Rehu mee Peleg yoopaa, Peleg mee Eber
yoopaa, Eber mee Salmon yoopaa,
36 Salmon mee Kenan yoopaa, Kenan mee
Arpaksad yoopaa, Arpaksad mee Sem yoopaa,
Sem mee Nuh yoopaa, Nuh mee Lamek yoopaa,
37 Lamek mee Metusalah yoopaa, Metusalah
mee Henok yoopaa, Henok mee Yared yoopaa,
Yared mee Mahalaleel yoopaa, Mahalaleel mee
Kenan yoopaa,
38 Kenan mee Enos yoopaa, Enos mee Set
yoopaa, Set mee Adam yoopaa, Adam mee
Ogatamee yoopaa.

4

Yesus mee Iblis me menaa si yayeeta menaa
Mat 4:1-11, Mrk 1:12-13

1 Yesus mee Roh Kudus esee-aweta kaama
Yordan dee kaa kaama peetaaki too ko Roh me
Waa badaa maadoota piya taa, one taa see ebo
mee maga ugii da kaa eepeegi.*

---

* **4:1** Iblis me ni me menaa nayeesi naadi Yesus paagoo asegee seta menaa kuwa uduma Yesus me si yayeesi naadi Roh me Waa mee magaa kaa eepeegi. Mee ko kuwa Iblis me menaa uduma wisintaata kaama mée me Waa mikee Ogatamee me menaa too daamaa yayeetaa see Mée ii see kuwa awee da kaa nekeensi naadi kiyoo eepeegi.

2 Peemaata kaama Iblis me ni me menaa
nayeesi naadi Waa apaadee segee see egapii mée
wiya. Kuwa egapii yuwa uduma Yesus naano
agiyoo peenaa ma naano taa kemaata naadi ebo.
3 Iblis me Waa asiino, "Aa Ogatamee Yoopaa
yoka mee omaa to mee naano agiyoo kiyaano,
daa ye?" see asigi.
4 Yesus me asiino, "Ogatamee me kapogee yiba
mena ena mee ko kisee: 'Mée tomaa omegee,
toogee siyaa kuwa naano agiyoo kaa too se' see
menaa ebeamaata yoka se kayiipa" see asigi.

5 Bedaa kaawaa ena miya Iblis me Yesus
badaa maadoota togoo see yoo ena kaa eepakaa-
maata kaama mée tomaa-tomaa okoo paagoo
ebo tookee bagee yuwa ma, okoo me senawii
agiyoo-pagiyoo yuwa ma kuwa uduma taka ena
deeyaagi.
6 Wa me Yesus asiino, "Deede, kuwa esee ebo
agiyoo kuwa uduma anii ebo toowoosi naadi ni
kaa naekeata, bedaa ni me ede gaayaa bagee
yuwa kaa miya anii yaekeata ebo tuyaayaa yoka
7 A me anii ebo naekee, naapaagee siwoo siyu
ko anii kuwa uduma Aa epoo mée kakiyaapa" see
asigi.
8 Kiya Yesus me asiino, "Ogatamee me ebea-
maata menaa ena mee ko kisee: 'TUHAN
Ogatamee Wa too ebo ekee, Wa too yaapaagee
siwoo taai' see menaa ebeamaata yoka" see asigi.

9 Bedaa kaawaa ena ma Iblis me Yesus
badaa maadoota Yerusalem magaa kaa eepeegi.
Eepeemaata kaama Ogatamee me ee dagii da

4:4 Ul 8:3, Yoh 6:27 **4:8** Ul 6:13

kaa asipasi yoo eepakaanigi. Yesus kiyoo yi-
inaageeta tuyaata kaama asiino, "Aa Ogatamee
Yoopaa yoka Aa kagaata magaa da kaa eseande.
Ogatamee me kadiipi,
10 Wa me kapogee yiba mena ena agoo yoka,
mee ko kisee:
'Ogatamee me aa se pedeo kese naadi Wa me
malaikat bagee yuwa paagoo
11 "Waa yagaa pakaa-mokatoo taai" see kaasiipi,
aa omaa to kaa bado kepo ena miya se tukuuni-
ipe'
see menaa mee ebeamaata yoka *Mzm 91:11-12*
dimi se gaata kagaata eseaniino, daa ye?" see
asigi.
12 Yesus me asiino, "Ogatamee me kapogee yiba
ebeamaata menaa ena mee miya kisee: 'Ikii me
Eboo TUHAN Ogatamee mee se gaadee taai' see
menaa mee ebeamaata yoka" see asigi.
13 Iblis me Waa kisee gaadee semaata wodoo
'Kaagaa ena ma gaadee taapa' see gaagi kiya
kenaagoo taa, kenaagoo taa wisintaata peegi.
14 Kiyoo kaama Yesus mee Roh pesee kaa
peedoota Galilea wee kaa peemaaga too ko Wa
me ukuwanaa, peenaa see menaa yuwa doo-
doota gebo kaa magaa uduma wegakomeegea.
15 Sembahyang segee see ee yuwa yiba mée
topenaa siyaa naaki mée uduma Waa yaa-
paageekea.

Nazaret magaa kaa bagee me Yesus be keta menaa
Mat 13:53-58, Mrk 6:1-6

4:12 Ul 6:16

16 Kiyoo kaama Yesus peedoota Nazaret magaa
kaa, Waa ebo keta magaa kaa peemaata kaama
Sabat naagoo Wa me ukuwageeki-ukuwageeki
see see sembahyang segee see ee yiba seemetaa.
Waa Ogatamee me kapogee kaa menaa ena
eewegaano see naadi yiinaageeyu,
17 kapoge ena, idukaa nabi Yesaya me menaa
manegea. Wa me mee kapogee kegataata kaama
mena ena deemaata kaama eewegaano ko kisee:
18 "Tuhan me Roh mee Nii ma naatupi,
daba bagee yuwa paagoo daamaa menaa
eewegaanaasi naadi
Roh pesee da mee Nii neegi, Ni kaa
nakabagekomeegi.
19 'Mée paagoo pooi' see nasimi mee ko
one me gadimeta bagee yuwa paagoo 'Ikii
daba kiekegataaga yoka koogo pooi' see
asenaasi naadi ma,
emaa digiyoo see bagee yuwa emaa daamaa
yakiyaasi naadi ma,
mée me yadaimekomee seta bagee yuwa
daba peeyaabuusi naadi ma, *Yes 61:1-2*
bedaa 'Tuhan me epa dimii kuwa eto mee tahun
yiba mée paagoo agoo kedaa siyaapi' see
menaa kuwa yaweganaasi naadi miya
Wa me 'Mée paagoo pooi' see nasimi"
see ebeamaata menaa kuwa Yesus me eewe-
gakomeegi.
20 Kapogee da bebenataata kaama kapoge pe-
nee taa see mée to paagoo metaki goo-maneeta
kaama animaayu. Mee ee yiba topea bagee
uduma Wa kaa too pe-deegea.

4:19 Im 25:8-13

21 Wa me okoo asiino, "Eto kenaagoo ikii nayi-
itoo sepea kaboo kuwa nabi bagee me menaa
yuwa uwa daaga" see asigi.
22 Okoo Wa me eewegagi menaa kuwa esee
daamaa naadi dimi nagimegea. "Kaasee? Yusup
me yogaa kiya" see wegagea.
23 Bedaa Yesus me asiino, "Mée me aawegaa
siyaa menaa ena mee taa ma taa ikii me nasiipea,
mee ko kisee: 'Aa ko ikiyoo mée yataa kiyaano
mée yoka Aa ekaato naa ikiyoo taa kiyaade' see
nasiipea, bedaa mena ena mee ko 'Kuwa Aa
Kapernaum magaa kaa ukuwanaa seme agiyoo
yuwa mée eewegagea kuwa see see nakaa kiyoo,
A me magaa kaa miya mée yaukuwaaniyaade'
see miya nasiipea.
24 Anii mikee kisiino ko: Nabi bagee yuwa okoo
me magaa kaa bagee me ebo se ekeasiyaa.
25 Bedaa Anii mikee kisiino ko: Idukaa nabi
Elia waa tota kaboo da deka taa, awee too,
kisee too tahun wedo ma ebe mee magaa uduma
naano agiyoo taa uwaa ebo meta. Kuwa kaboo
da Israel magaa kaa kiyoo miyaa apii yuwa
eebaa naano agiyoo tapoo omegee, toogee seta
kiya,
26 Ogatamee me Elia mee Israel kaa miyaa apii
waa ena paagoo pooi see asiino taa kiya apanaa
tomaa kaa miyaa apii ena paagoo, Israel gebo
kaa magaa, Sidon wee kaa Zarpat magaa kaa
kiyoo miyaa apii to mee paagoo too pooi see
aseta.
27 Bedaa idukaa miya nabi Elisa tota kaboo da
Israel magaa kaa kiyoo pedeo abuu yago bagee

4:24 Yoh 4:44 **4:26** 1Raj 17:8-16

mée eebaa tota kiya, kuwa bagee yuwa mée
ena ma abuu yataa kiyaano taa kiya apanaa
tomaa kaa bagee ena, Siria wee kaa mée Naaman
mee too abuu yataa kiyaata, see kuwa daamaa
nekeenii" see asigi.
28 Wa me asigi menaa kuwa kaa kiyoo sem-
bahyang segee see ee yiba yiitookea bagee kuwa
uduma esee kagoo ebo kegea.†
29 Okoo yiinaageeta kaama Waa mee ma-
gaa kaa kaama amoo-tapu-tapu sedoota egoo
tamekumiino see naadi peegea
30 kiya Waa koogo mée yupii da taa daba pe-
seomigi.

Yesus me paa yaabagaapeata menaa Mrk 1:21-28

31 Yesus peedoota Galilea wee kaa magaa ena,
Kapernaum magaa kaa peemaata kaama Sabat
naagoo yoka sembahyang segee see ee yiba
kaama mée tupiino menaa eewegagi naaki
32 okoo dimi nagimegea. "Sooi, mée tupiino ko
omaago ma mée tupigi" see wegagea.
33 Kuwa kaboo da taa ko mee ee yiba paa agoo
see mée ena tupi. Wa me mena ebo kaa
34 "Ei, Yesus, Nazaret magaa kaa Mée, Aa ma
inii mapea menaa agoo? Inii mée umina pedeo
kiyaano see naadi mege ye? Aa mee ko anii
kanekeenega. Aa ko Ogatamee me kawigintaata
pedeo ena ma taa see Mée mee ii" see asigi.

4:27 2Raj 5:1-14 † **4:28** Yesus me menaa yiitookea bagee kagoo kegea mee ko Ogatamee me apanaa tomaa kaa bagee miya epa, Israel bagee too se, see kuwa yaai, kaasee menaa naadi Yesus kagoo kegea.

35 Yesus me omaago ma asiino, "Aa koogo tooi,
wa kaa kaama pooi" asigi naaki kiyoo topea
bagee paagoo kisee ki paa me mee mée to magaa
da kaa sepegeata kaama mee mée to kaa kaama
peegi. Peegi kaboo mée to boodi kiyaano taa.
36 Kuwa deegea bagee uduma dimi nagimegea.
"Mee kaasee agiyoo? Waa esee pesee, omaago
ma menaa. Paa yuwa 'Pooi' see asigi naaki poono
too" see aawegaakea.
37 Wa me koo sipi menaa yuwa doodoota
gebo kaa magaa kaa uduma kiyoo-kiyoo eewe-
ganaakea.

Yesus me mée eebaa okoo kaa meanee seta agiyoo yataa kiyaata menaa
Mat 8:14-17, Mrk 1:29-34

38 Yesus mee sembahyang segee see ee kaa
paa yaabagaapeata kaama peedoota Simon me
ee kaa peemaaga too ko Simon me apimee baayo
tani see ikiyoo meanee taaka. Yesus me yadiipi
ye naadi asegea.
39 Mee apii to geboo da kaa kaama mena
ena wegataagi naaki mee ikiyoo taa keepeasega.
Kisee ki anoogeeta naano agiyoo mée yuwa
manega.
40 Kenoo to maga kaboo da yibaa taa seomaano
see koo taaki see kaboo da ikiyoo tomaa-tomaa
meanee taakea bagee mée eebaa Yesus paagoo
eemedaakea. Okoo mée ena-ena okoo kaa yagaa
pe-maataagi naaki ikiyoo uduma taa kegea.
41 Paa maamaa eebaa miya mée yiba kaama
peedaakea, gaayaa naaki paa yuwa me mena
ebo kaa "Aa ko Ogatamee Yoopaa" see asegea.

Okoo me 'Mee ko Ebo Kristus yoka' see kuwa ipi kemaata Yesus me okoo mena peenaa ma se wegayaagi.

Yesus me doometa menaa eeweganaa seta menaa
Mrk 1:35-39

42 Omemaayu pedeo tokomaa Yesus peedoota
mée taa see yoo peemaata toomuu taaka too ko
mée yuwa abanaa naadi meemaagea. Okoo me
asiino, "Aa pookee se, nakaayoo too naatooi" see
maamaa asegea.
43 Kiya Wa me asiino, "Etokaa daamaa
doomega menaa, Ogatamee Wa too ebo mée
eetuyaa menaa kuwa Anii apanaa magaa kaa
bagee paagoo miya eeweganaa taano gaano
pedeo. Kuwa menaa yuwa naweganaa taai see
nasimi yoka poonaka" see asigi.
44 Peedoota Yudea wee kaa sembahyang segee
see ee yuwa yiba kisee eeweganaa seta.

5

Doge abagee see bagee yuwa Yesus sekaataa peeta menaa
Mat 4:18-22, Mrk 1:16-20

1 Kaawaa ena Yesus mee Genesaret piku geboo
da kaa yiinaageeta totaaki too ko mée eebaa
Ogatamee me menaa yiino see naadi Wa paagoo
naato-naato aabobee naadi kaama sipintaagea.
2 Deamaagi too ko koma wiya piku kapaa to
kaa topa. Doge abagee see bagee yuwa ea da kaa
eseanta kaama jala onee yuwa wetogetaakea.
3 Mée eebaa naadi kaama Yesus koma ena
kaa, Simon me komaa da kaa pakaanta kaama

"Peenaa uwo semoo yaato naadogeamaade" see
asigi. Koma kaa animaata kaama tupiino menaa
mée yuwa eewegataa.
4 Mena eewegamaata kaama Simon paagoo
asiino, "Doge abaano see yoka piku semoo to
kaa naadogeamaai. Peemaata kaama jala onee
dooyamaai" see asigi.
5 Simon me asiino, "Guru, inii yumakaa kuwa
uduma doge abadee taa see awiyaage kiya peedi
ena ma, ena ma imi taa kepa kiya A me nasege
yoka daamaa, jala onee dooyamaanaka" see
asigi.
6 Koma uwo semoo to kaa dogeamaata kaama
jala onee dooyamaagea naaki doge maamaa
eebaa seemedaa naadi kaama one geaniino see
kooka.
7 Koma ena mee kaa okoo epo abagee see bagee
kuwa miya okoo paaya goekii taano see yoka
moga meei naadi yagaa begoasegea. Meemaata
kaama okoo paaya goekii naadi kaama koma
wiya pudii, uwo yiba dugumaano see kooka.
8 Simon Petrus mee kuwa ukuwaanega yuwa
deeta kaama Yesus paagoo kagu sebaata kaama
asiino, "Tuhan, Aa ebo, anii pedeo ukuwataa see
mée yoka naekea pooi" see asigi.
9 Simon waa ma enaataa bagee okoo uduma
kuwa doge tabaa da eebaa masemaagea kuwa
deeta kaama dimi nagimeamookea,
10 bedaa waa ma epo doge abagee see bagee
wiya, Zebedeus me yogaa Yakobus ma, Yohanes
ma ekea miya kisee dimi nagimegea. Yesus me

5:4 Yoh 21:6

Simon asiino, "Aa se wedaai. Eto kaama wodoo
aa mée naabawoo taape" see asigi.
11 Okoo kuwa komaa wiya ea da kaa goemaata
kaama okoo me agiyoo-pagiyoo uduma ekeata
Wa sekaataa too peegea.

Yesus me mée ena esee pedeo abuu yuwa yataa kiyaata menaa
Mat 8:1-4, Mrk 1:40-45

12 Kaawaa ena Yesus maga ena kaa peenaaka
too ko bado yagaa kuwa esee pedeo abuu me
daa-noota see bagee ena tupi. Yesus deeta kaama
Wa paagoo mumo maga kaa esee-ekeata kaama
maamaa aseekee kaa "Neataagi, Aa ede kepa ko
ni me abuu kuwa A me nataa kiyaayaa yoka" see
asigi.
13 Yesus me wa kaa yagaa pe-maataata kaama
"Daamaa, a me abuu kuwa taa kaai" asigi naaki
taka ena abuu kisee ki taa keepeasigi.
14 Yesus me asiino, "Ani me abuu kataa kiyaaga
kuwa mée se asii. Aa koogo peedoota imam
bagee paagoo pooi, okoo me daamaa ipiipi
kadeesi ke. Abuu kuwa mikee taa kega ii see
kadeegea kaboo Ogatamee paagoo kupi-maniino
agiyoo kamanisi naadi doo-pooi, idukaa Musa
me 'Kisee ukuwaai' see wegata see see. Mée
me 'Aa mikee eto abuu taa kega ii' see kuwa
kanekeensi naadi kuwa uduma pe-ukuwaai" see
asigi.
15 "Kuwa menaa yuwa mée se asii" see asigi
kiya kuwa menaa da doodoota kiyoo-kiyoo eewe-
gakomeegi. Mée eebaa Wa me topeekee menaa

5:11 Luk 18:28-30 **5:14** Im 14:1-32

yiino see naadi medaakea, okoo me ikiyoo deei-
deei agiyoo miya nataa kiyaasi naadi megea.
16 Kiya Yesus me Wa too sembahyang taano see
naadi mée taa see yoo peegee segee seta.

Yesus me oogimaata bagee ena daamaa yakiyaata menaa
Mat 9:1-8, Mrk 2:1-12

17 Kaawaa ena Yesus me mée yuwa topetaaka
too ko Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée
topetaa see bagee miya kiyoo topea. Okoo Galilea
wee kaa magaa ma, Yudea wee kaa magaa ma,
Yerusalem magaa miya kuwa maga uduma kaa
kaama medaa naadi animaagea. Yesus me mée
kaa meanee siyaa agiyoo yataa kiyaasi naadi
Tuhan me pesee da Wa kaa topa.
18 Kuwa kaboo da taa ko oogimaata bagee ena
wa me omegee see keagee da ma doomegea.
Ee yiba Yesus paagoo pe-ekeasiino see naadi
'Ee yiba kametaa seemaakee daamaa, kametaa
seemaakee daamaa' kisee abanaakea naaki iyo,
19 ee yiba mée sipi naadi seemaano naka.
Ee to wodoo taa pakaamaata kaama ee ka-
bataagea. Kabataata kaama mee oogimaata
mée to wa me ometaa see keagee da ma mée
eebaa okoo yaayupii da kaa Yesus Waa tupi yoo
yadookomeegea.
20 Yesus me okoo mikee nagaano dimii mee ebo
ii naadi kaama Wa me mee oogimaata mée to
asiino, "Mée yogaa to, a me pedeo yuwa uduma
epa kaekeasega. Eto ko aa Ogatamee ma menaa
kuwa taa" see asigi.

5:16 Mat 14:23, Luk 6:12 **5:20** Luk 7:48-49

21 Musa me menaa mée topetaa see bagee ma,
Parisi kaa bagee ma okoo kuwa menaa yuwa
yiitookea. 'Yaai, kaasee menaa weegi ya? Mée
tomaa me pedeo yuwa epa yaekeasiino kuwa
Ogatamee Wa me too koo semaayaa, se maa? Wa
me wegagi menaa kuwa Ogatamee me be kiyaa
menaa yaai' see koogo dimi yiba gaagea.
22 Okoo me gaagea dimii kuwa Yesus me
nekeenta kaama asiino, "Ikii koogo dimi yiba
'Kaasee mée to yaai' see nagaagea kuwa kaasee
kaa ya?
23 Ani me mee oogimaata mée to paagoo 'A
me pedeo yuwa epa kaekeasega yoka eto ko
aa Ogatamee ma menaa kuwa taa' see menaa
mee miya wegayaa, bedaa 'Anoogeeta daamaa
peenaa taai' see menaa mee miya wegayaa, ekea
paaya.
24 Kiya Mée Yogaa mee Wa me magaa da kaa
bagee yuwa okoo Ogatamee ma menaa yuwa mi-
kee yataa kiyaayaa ii see kuwa ikii nanekeensea
naadi agiyoo ena kideeyaanaka" see asigi. Kiyoo
kaama Wa me mee oogimaata mée to asiino,
"Ani me kasiino ko: Anoogeeta a me ometaa see
keagee da masegeeta ee kaa pooi" see asigi.
25 Kisee ki taka ena kiyoo topea bagee yuwa
deegea kaboo anoogeeta kaama wa me ometaa
see keagee da masedoota ee kaa ede ma, ede ma
Ogatamee yaapaagee sepegeeki.
26 Kiyoo diitookea bagee yuwa uduma dimi
nagimaano ebo, Ogatamee yaapaageekea. "Eto
kenaagoo ebo ae see agiyoo ukuwaandaaka see
kuwa deegea" see wegagea.

Lewi mee Yesus sekaataa peeta menaa
Mat 9:9-13, Mrk 2:13-17

27 Kiyoo kaama Yesus peedoota amo kaa naa
kaa deamaagi too ko mée ena ekaa da ko Lewi
mee kiyoo tupi. Waa pajak kepee yamasegee see
mée. Wa me kepe masegee yoo animaata totaaki.
Yesus me "Ni sekaataa nameei" see asigi naaki
28 yiinaageeta kaama kuwa agiyoo uduma
ekeata Wa sekaataa peegi.
29 Lewi me Yesus badaa maadoota wa me ee
kaa eepeegi. Eepeemaata kaama naano agiyoo
eebaa masemaata kaama eenugi. Pajak kepee
yamasegee see bagee yuwa ma, apanaa bagee
yuwa miya okoo mée eebaa animaaii naadi okoo
paaya naano agiyoo epo enaataa notaakea.
30 Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée
topetaa see bagee ma okoo me kisee be kaa mena
dukumeaweekea. Okoo me Yesus me topenaa
see bagee yuwa asiino, "Ei, kuwa pajak kepee
yamasegee see bagee ma, apanaa dimi pedeo see
bagee ma kuwa ikii paaya enaataa naano agiyoo
notaakea kuwa yaai, kaasee kaa ya?" see asegea.
31 Yesus me okoo asiino, "Ikiyoo taa bagee
kuwa ikiyoo yadeetaa see bagee paagoo se
peeyaa kiya ikiyoo yago bagee too peeyaa.*
32 Anii meta mee ko Ogatamee me menaa
yayeetaa see bagee yuwa mena ogaano see naadi
se kiya dimi pedeo bagee okoo me pedeo yuwa

5:28 Luk 5:11 **5:30** Luk 15:1-2, 19:7 * **5:31** "Ikiyoo yago bagee too ikiyoo yadeetaa see bagee paagoo peeyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko dimi pedeo see bagee kuwa Ogatamee ewo yoka ikiyoo yago bagee mokoo ebea-ebea.

ekeata kaama Ni sekaataa misi naadi meta" see asigi.

Yesus mee tupi yoka Wa sekaataa bagee yuwa naano agiyoo tapoo se toogee siyaa naadi ebea-ebea menaa
Mat 9:14-15, Mrk 2:18-20

33 Parisi kaa bagee me Yesus asiino, "Naano agiyoo tapoo toogee taano ma, sembahyang ma, kisee ukuwagee siyaa kuwa Yohanes me topetaa see bagee yuwa me ukuwageekea, Parisi kaa bagee me topetaa see bagee okoo miya ukuwagee see kiya A me topenaa see bagee kuwa se ukuwageekea, naano agiyoo too noogeekea kuwa kaasee kaa ya?" see asegea.
34 Yesus me asiino, "Api goeano naagoo naano agiyoo notaa siyaa kaboo paimee ma enaataa tuyaa bagee yuwa paagoo 'Naano agiyoo tapoo niitooi' see asiyaa ye? Taa
35 kiya mee api goeyaa mée to waa amoo-doge-doge taapea naagoo kaama wodoo too wa me bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taatagea" see asigi.†

Yesus me topeta menaa ma, apanaa topeta menaa ma kuwa enaataa se ekeasii naadi menaa
Mat 9:16-17, Mrk 2:21-22

36 Yesus me ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: "Gipii dokaa ponee ena geageeta kaama

---

5:32 Luk 19:10, 1Tim 1:15 † **5:35** "Paimee ma enaataa tuyaa bagee kuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma, Wa sekaataa bagee yuwa ma ebea-ebea kuwa. Yesus mee Ogatamee me badaa maageeta kaama wodoo Wa me topenaa see bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taapea yoka naadi aseta menaa.

nuku see dokaa tokogoo da kaa pee-se kiwiyaa.
Kisee kiwiyu ko mee gipii dokaa da mee pedeo
kiyaa, bedaa aatabi semaata gipii ponee to miya
epo ena, nuku dokaa da miya epo ena see kuwa
diino pedeo kiyaa.
37 Bedaa anggur poo uwoo kuwa otaawee yiba
wogeawee siyaa kuwa miya kisee. Gipii see
anggur poo uwoo gaayu ko nuku see otaawee
yiba se wogeawee siyaa. Kisee wogeawee siyu ko
mee nuku see otaawee da mee kipuunta kaama
anggur poo uwoo miya goedoo peeyaa, otaawee
da miya pedeo kiyaa.‡
38 Kisee kiyaa naadi gipii see anggur poo uwoo
kuwa gipii see otaawee yiba too wogeawee taano
gaano pedeo.
39 Anggur poo uwoo unu eebaa maagee naadi
kaama gii daamaa yoka kuwa uwoo noomaata
kaama kuwa unu eebaa taa maagee see anggur
poo uwoo, gipii see uwoo kuwa naano be kiyaa.
'Unu eebaa maagee seta uwoo kuwa too daamaa,
sikii' see wegayaa" see wegagi.§

---

‡ **5:37** "Nuku see otaawee yiba se wogeawee siyaa" see menaa mee ko otaawee kuwa kambing wodaa kado ipiipii seta yoka gipii see anggur poo uwoo wogeawee siyu ko uwo uu kega kaboo uwo ebo kega, ebo kega naadi kaama kado nuku yoka kipuuniyaa. Gipii dokaa ponee to ma, anggur poo uwoo ma kuwa mena nekeeniino yaato ko Yesus me etokaa gipii see menaa ma, mée me wegawoo siyaa menaa ma kuwa se aatabi taai naadi ebea-ebea menaa mee. § **5:39** "Unu eebaa maagee seta uwoo kuwa sikii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doometa menaa kuwa mée noonaa me be kiyaa, 'Idukaa menaa kuwa sikii' see gaayaa, see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee.

6

Sabat naagoo Parisi kaa bagee yuwa me Yesus kagoo keta menaa
Mat 12:1-8, Mrk 2:23-28

1 Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee gandum
poo uwaa da taa peetaaki too Wa me tope-
naa see bagee yuwa gandum poo ukuu yuwa
daageeta kaama yagaa da kaa ikii amoo-be naadi
noopegeekea.
2 Kiya Parisi kaa bagee me Yesus asiino, "Yaai,
Sabat naagoo yoka ikii me kuwa ukuwagea kuwa
daa. Kaasee kaa ukuwagea ya?" see asegea.
3 Yesus me asiino, "Idukaa Daud ma, waa ma
enaataa bagee yuwa ma okoo naadi ebo kaa
eeukuwata menaa mee ikii diino taa, ewo ye?
4 Mee ko Daud waa Ogatamee me ee yiba
seemeta kaama Ogatamee paagoo manegee seta
roti magu yuwa masegeeta nota, waa ma bagee
miya eenota. Kuwa roti kuwa naano ko imam
bagee me too noogee siyaa roti yuwa, apanaa
bagee yuwa naano ko daa kiya kisee-kisee taa"
see asigi.*
5 Bedaa Yesus me asiino, "Mée Yogaa mee Sabat
naagoo epoo Mée" see asigi.†

6:3 1Sam 21:1-6 **6:4** Im 24:9 * **6:4** Daud mee imam bagee se kiya kuwa roti kuwa naadi ebo kaa nota mee ko Yesus me topenaa see bagee yuwa miya okoo naadi kaa Sabat naagoo gandum poo ukuu yuwa daageegea kuwa miya daa see taa see kuwa nekeensi naadi menaa. † **6:5** "Mée Yogaa mee Sabat naagoo epoo Mée" see aseta menaa mee ko Sabat naagoo yoka see kaa menaa kuwa Yesus Wa too mena pekatagaa see Mée, apanaa bagee me se, see aseta menaa mee.

Yagaa enaato boota see mée to daamaa yakiyaata menaa

Mat 12:9-14, Mrk 3:1-6

6 Omegee naadi Sabat naagoo kaawaa ena
ma Yesus mee sembahyang segee see ee yiba
seemeta kaama mée yuwa topetaa. Mée ena,
yagaa enaato boota see mée to kiyoo tupi.
7 Musa me menaa mée topetaa see bagee ma,
Parisi kaa bagee miya kiyoo topea. Okoo me
Yesus kaa pedeo menaa yaweganaa taano see
dimii agoo yoka Yesus mee Sabat naagoo mée
kaa meanee see agiyoo yataa kiyaapi ye naadi
tamaata maamaa diitookea.
8 Okoo me dimii mee Yesus Waa ipi. Wa me
mee yagaa enaato boota see mée to asiino, "Aa
anoogeeta nakaayoo meei" asigi. Anoogeeta Wa
paagoo peegi.
9 Yesus me okoo asiino, "Anii kiapaadee see
menaa ena agoo. Musa me menaa yiba Sabat
naagoo gaayu ko maagiyoo ukuwaano dagu see
ebeamaata ya? Daamaa agiyoo ukuwaano mee
dagu ye? Pedeo agiyoo ukuwaano mee dagu ye?
Mée daamaa kiyaano mee dagu ye? Mée pedeo
kiyaano mee dagu ye?" see asigi.
10 Wa me okoo uduma emaa wugitaga-
wugitaga naadi kaama mee yagaa boota see mée
to asiino, "A me yagaa da petaasede" asigi. Yagaa
peto asigi naaki daamaa keepeasigi.
11 Parisi kaa bagee yuwa kagoo ebo. "Yesus
mee inii kaasee naa ukuwaakee?" see koogo
aawegaa seta.

Yesus me menaa yadoonaa taano bagee gaasi

ma wiya wiginta menaa
Mat 10:1-4, Mrk 3:13-19

12 Kuwa kaboo da Yesus mee sembahyang taano see naadi pakadoota maga kutuu to kaa Ogatamee paagoo daatooyiba yaato uduma sembahyang taa see.
13 Aweepeasega kaboo Wa me topenaa see bagee yuwa "Meei" asigi. Okoo gaasi ma wiya kuwa wigintaata kaama Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa see ekaa muntayu.
14 Okoo ekaa yuwa ko Simon, Wa me Petrus see ekaa munta, menaamee Andreas, Yakobus, Yohanes, Pilipus, Bartolomeus,
15 Matius, Tomas, Alpeus yoopaa Yakobus, yape tukuu mée Simon,
16 Yakobus yoopaa Yudas, bedaa Yudas Iskariot, Yesus ekegataata kepe masiipi mée.

Yesus me mée yuwa tupiino ma, ikiyoo yataa kiyaano ma kuwa ukuwata menaa
Mat 4:23-25

17 Kuwa bagee wigintaata kaama Waa okoo ma epo enaataa esedoota tadii da kaa eseemaagi too ko mée eebaa topea. Noonaa Wa sekaataa bagee, noonaa má bagee. Okoo maga eebaa kaa bagee. Yudea wee kaa bagee ma, Yerusalem magaa kaa bagee ma, maakaa piku gebo kaa magaa wiya Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma
18 okoo Yesus me menaa yiino see naadi ma, ikiyoo nataa kiyaasi naadi ma kiyoo yigimemaagea. Paa yago bagee miya topea. Wa me paa yuwa "Pooi" asiyaa naaki peegea.

19 Wa kaa pesee agiyoo kuwa me okoo kaa
meanee seta agiyoo uduma yataa kiyaabuuki
yoka mée uduma Waa yaadeega naaki ou naadi
peneasiino see kookea.

Yesus me ede ma menaa ma, yaai-yaai menaa ma kuwa topeta menaa
Mat 5:1-12

20 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
emaa wugitaata kaama aseta menaa da kisee:
"Ikii daba see bagee kuwa daamaa,
ikii ko Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see
yoo epo enaataa eetuyaa bagee yoka ede
nao.
21 Ikii eto kiipaa naadi kegea bagee yuwa daa-
maa,
ikii bekataa, pesee kaatagea yoka ede nao.
Ikii eto yegee taakea bagee yuwa daamaa,
ikii kea seamoo taatagea yoka ede nao.
22 Ikii Mée Yogaa mee yaato bagee kemaata
mée me kibe kaano ma, kiwigintagaano ma,
kiwisineano ma, ikii pedeo ekaa yago bagee yoka
naadi kibadiino ma kuwa kikoo taapea kuwa
koosi, ede nao.
23 Mikee, ikii koogo makii taa see kaa toowoo
setaa to mokoo da mee ebo, epoo to wodoo topa
yoka mée me ikii pedeo kikiyaayaa naagoo ede
ma, ede ma wanea-wanea, otoo-otoo taai. Mée
me kisee pedeo kiukuwagee taapea kuwa ko
idukaa okoo me bagee me miya nabi bagee eboo
yuwa maa diya kisee pedeo yaukuwagee siwoo
seta yoka dimi se nagimaai.
24 Kiya ikii eto kiipaa kepe yago bagee kuwa yaai,

6:21 Luk 1:53 **6:23** Kis 5:41, 1Pet 4:14

ikii me ede kiyaa agiyoo kuwa masemaagea
yoka sikii, kaama taa.
25 Ikii eto kiipaa naano agiyoo bekataa, pesee see
bagee kuwa yaai,
epeekaa ko ikii naadi kiwoo taatagea.
Ikii eto kiipaa kea segee see bagee kuwa yaai,
ikii dimi gaagaa, yegee siwoo taatagea.
26 Mée uduma ikii kiapaagee taa see kuwa yaai.
Kuwa kiapaagee taa see bagee kuwa idukaa okoo
me bagee yuwa miya nabi poga-poga bagee yuwa
yaapaagee seta yoka yaai, daamaa nekeenii."

Yape bagee miya epa kisi naadi topeta menaa
Mat 5:38-48

27 "Kiya ikii Ni me menaa nayiitookea bagee
kuwa Ni me kisiino menaa mee ko kisee: Ikii
ma yape kiyaa bagee kuwa miya epa kaai, ikii
be kigaayaa bagee kuwa miya daamaa agiyoo
yaukuwaai.
28 Pedeo ayaa kidootaayaa bagee yuwa emaibo
ebo masisi naadi yaasii, bedaa kiwegee-wegee
siyaa bagee yuwa miya sembahyang yataai.
29 Naato yaato kona butuu to kaa yagaa kopaa
katokoasiyaa bagee kuwa bedaa naato yaato
miya katokoasi yoka yaekeasii. Bedaa a me
ebo dokaa da kamasiyaa bagee paagoo a me
mumaato dokaa da miya daamaa masisi yoka
yaekeasii.
30 Kaidimiyaa bagee yuwa uduma daamaa
maniino too, mée me kimasiyaa agiyoo kuwa
bedaa neesi naadi se asii.

6:24 Luk 12:16-21, 16:19-25 **6:28** Luk 23:34, Rom 12:14, 1Pet 3:9

31 Ikii me mée me kisee naukuwagea naaki ou
see gaayaa agiyoo kuwa ikii me miya apanaa
bagee yuwa paagoo daamaa pee-yaukuwaai.
32 Ikii epa kigaayaa bagee yuwa too epa gaayu
ko Ogatamee me kiapaagee siyaa agiyoo da ye?
Taa, epa nagaayaa bagee yuwa too epa see dimii
mee ko dimi pedeo see bagee miya kisee dimii
gaayaa yoka ikii kiapaagee siyaa agiyoo se.
33 Bedaa ikii daamaa agiyoo kiukuwagee siyaa
bagee yuwa too ikii me okoo daamaa agiyoo
yaukuwagee see kuwa miya kiapaagee siyaa
agiyoo da ye? Taa, dimi pedeo see bagee yuwa
miya kisee aaukuwagee siyaa yoka ikii kiapaagee
siyaa agiyoo se.
34 Bedaa ikii me kepe keedaa maniyaa kuwa
ko 'Waa bedaa nakadiipi yoka maniipa' see
gaata kaama maniyaa mee miya kiapaagee siyaa
agiyoo da ye? Taa, dimi pedeo see bagee
miya waa bedaa nakadiipi yoka naadi kaama
aamanee siyaa yoka ikii miya kisee dimii se gaai.
35 Okoo kisee bagee kiya ikii gaayu ko ikii ma
yape kiyaa bagee kuwa epa kaai, daamaa agiyoo
yaukuwaai. Keedaa maniyaa agiyoo kuwa bedaa
se niipi miya koosi yoka naadi daamaa maniino
too. Ogatamee Waa dimi pedeo bagee miya, Waa
paamee dimi taa see bagee miya kuwa uduma
Wa me epa yoka ikii miya kisee mée epa kiyu
ko daamaa ukuwataa to mokoo da ebo masiipea,
ikii Asii-sege see Mée me yogaanii yuwa kaapea.
36 Ikiitaagi me mée epa kegeeki see see ikii
miya mée epa kaai."

6:31 Mat 7:12

Mée si wigineai naadi topeta menaa
Mat 7:1-5

37 "Ikii me 'Waa kisee mée to, waa kisee apii
to' see pedeo-pedeo see kuwa se asii. Ikii kisee
se asiyu ko Ogatamee me 'Aa kisee mée to, aa
kisee apii to' see kuwa pedeo-pedeo see kuwa se
kisiitagi. Bedaa 'Waa pedeo kaano daamaa' see
kuwa miya si yawegaai. Ikii kisee si yawegayu ko
ikii miya 'Pedeo kaano daamaa' see kuwa miya
se kiwegaatagi. Mée me pedeo kikiyaayaa agiyoo
kuwa yawisintagaai, epa yaekeasii. Ikii kisee
ukuwayu ko ikii me pedeo ukuwata agiyoo yuwa
kuwa miya kiwisintaata kaama epa kiekeasiitagi.
38 Mée okoo miya daamaa manii. Ikii kisee
maniyu ko ikii miya daamaa masiipea. Ikii me
masiipea yuwa kuwa ko ayaa pudii awemaata
yuku-yuku naadi bedaa opa topa yuwa miya
segea peeyaa mokoo ikii daamaa masiipea. Mee
ko ikii miya mée okoo kaa yaukuwayaa see see
Ogatamee Wa me miya ikii kaa kisee kiukuwaapi
yoka daamaa nekeenii" see asigi.

39 Yesus me ebea-ebea menaa ena miya wegagi,
mee ko kisee: "Emaa digiyoo see mée gaayu
ko wa keta bedaa emaa digiyoo see mée ena
ma eepeeyaa ye? Kisee eepeeyu ko ekea paaya
enaataa komo yiba peeyaa, se maa?‡

6:37 Mat 18:21-35, Luk 17:3 **6:38** 2Kor 9:6-8, Plp 4:19 ‡ **6:39** "Ekea paaya komo yiba peeyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Ogatamee me menaa ewo see mée wa me topetaa see menaa yuwa miya pedeo yoka wa me topetaa see mée ma ekea paaya pedeo kiyaa see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa kuwa. **6:39** Mat 15:14

40 Mena topetaa see bagee kuwa ebo, okoo me
topetaa siyaa mée to mee peedi see kuwa taa.
Kiya okoo daamaa tupiwoo naadi kaama sikii, ipi
kiyaa wodoo too okoo me topetaa siyaa mée to
see see kiyaa.

41 Ikii me apanaa bagee emaa togoo maga
ponee peedii to yadeetaa see kiya kaasee kaa
aa ekaato emaa togoo piya tukuu to ebo mee
nekeeniino taa ya?
42 Kaasee a me apanaa bagee ena asiino,
'Meede, a me emaa togoo maga ponee peedii
to mee kamaseepeasiinaka' see asiyaa kiya aa
ekaato emaa togoo ebo mee piya tukuu to mee
topa see kuwa nekeeniino taa ya? Yaai, aa mée
deebaa see mée to, aa ekaato emaa togoo piya
tukuu to mee keta badeepeasii, kaama too aa di-
ino keago kaape yoka apanaa bagee emaa togoo
maga ponee peedii to mee yamaseepeasiyaa.§

43 Daamaa piya wodoo to kaa pedeo poo se
ekayaa, bedaa pedeo piya wodoo to kaa daamaa
poo se ekayaa.
44 Piya wodoo to daamaa see piyaa miya, pedeo
see piyaa miya kuwa poo ota yuwa deeta kaama
too yanekeeniyaa. Takuu yago piyaa kaa ara poo
se daayaa, takuu yago boo kaa anggur poo se
daayaa.

---

§ **6:42** "Aa ekaato emaa togoo ebo mee piya tukuu to mee keta badeepeasii" see mee mena nekeeniino yaato ko a me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa keta ekeasii naadi ebea-ebea menaa mee. Ekeata kaama too a me apanaa bagee paagoo "A me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa ekeasii" see pe-asiyaa.

45 Mee mokoo miya ebe kaa wegayaa menaa
kuwa dimi yiba gaata-gaata yuwa me too mena
wegayaa. Dimi daamaa bagee gaayu ko dimi
yiba daamaa menaa eebaa maataata kemaata
daamaa menaa too wegayaa. Dimi pedeo bagee
gaayu ko dimi yiba pedeo menaa eebaa maataata
kemaata pedeo menaa too wegayaa."

Ee kabo toma wiya ebea-ebea menaa

46 "Ikii me Anii 'Tuhan, Tuhan' see ekaa
naweegeekea kiya Ni me kisiyaa menaa kuwa
ikii se naukuwataa see kuwa kaasee kaa ya?
47 Kuwa Ni paagoo meemaata kaama Ni me
menaa daamaa nayeewoo, naukuwawoo siyaa
bagee kuwa okoo kaa ebea-ebea menaa mee ko
kisee:
48 Kuwa bagee yuwa ee maayaa bagee mokoo.
Maga semoo yiba ekegakomeeta kaama oma
dagii da kaa ee daamaa maataayaa. Ee maataata
kaama ebo uwoo ee to kaa degaaweega naaki ee
to daamaa maataata yoka makii taa, bogoa se
peeyaa.
49 Kiya Ni me menaa yeegea kiya se ukuwayaa
bagee kuwa ko okoo kaa ebea-ebea menaa mee
ko kisee: Okoo kabo magaano taa, aii magaa da
kaa ee maataayaa bagee yuwa mokoo. Ebo uwoo
ee to kaa degaaweega naaki ee to moga kabadoo
peeyaa, umina pedeo kiyaa, see kuwa" see asigi.

6:45 Mat 7:16-20, 12:33-34 **6:46** Mat 7:21-23 **6:49** Yak 1:22-25

7

Okaa yago bagee me eboo ena me Yesus mikee gaata menaa

Mat 8:5-13, Yoh 4:46-53

1 Yesus me kuwa menaa kuwa mée yuwa
eewegamaata kaama peedoota Kapernaum ma-
gaa kaa peemaagi too ko
2 Roma kaa bagee eboo ena, okaa yago bagee
me eboo tupi. Wa me agiyoo yaokagee see mée
ena, wa me esee epa gaataa see mée waa ikiyoo
kaa bogaano see koo taaki.
3 Kuwa kaboo da wa me Yesus kaa kaama
menaa yeeta kaama wa me Yahudi kaa ebo bagee
wiya, wedo paagoo asiino, "Ikii peedoota Yesus
paagoo kisee pe-naasii: 'Ni me agiyoo naokagee
see mée mee ikiyoo yataa kiyaase yoka meei see
kasigi' see pe-naasii" see asigi.
4 Okoo Yesus paagoo peemaata kaama omaago
ma yaasiino, "Wa me kasigi menaa kuwa A me
yaukuwaano daamaa.
5 Waa ko inii Israel bagee epa mée gaataa
see mée yoka, bedaa inii me sembahyang segee
see ee mee maataame kuwa miya wa me mée
tabogetaa see mée yoka daamaa yaukuwaai" see
asegea.
6 Yesus ma okoo paaya epo peedoota kaama
ekaapa see yoo peemaaga too ko mee okaa yago
eboo me wa me epa see bagee yuwa wa me
menaa yadoosi naadi "Yesus paagoo pooi" see
asigi. Okoo Wa paagoo peemaata kaama asiino,
"Eto ko wa me kasigi menaa kuwa ko kisee:
'Neataagi, Aa ko ebo, anii peedi yoka Aa ni me
ee yiba nameekee se.

7 Kisee kemaata anii A paagoo kameekee miya
pedeo yoka A me mena ena too too nawegata-
gaai, mee ikiyoo mikee taa kaapi.
8 Mee ko ani asii eboo miya agoo. Okoo me
menaa anii yayiino too. Bedaa ani miyoo okaa
yago bagee miya topea. Ni me menaa okoo miya
nayiino too. Kisee ani me mée waa ena "Pooi"
see asiyu ko waa peeyaa, bedaa mée ena ma
"Meei" see asiyu ko miyaa. Anii ni me agiyoo
naokagee see bagee paagoo miya "Kuwa agiyoo
kuwa naukuwaai" see asiyu ko naukuwataa see.
Aa miya kisee asiyaa see Mée yoka A me mena
me too sikii' see kasigi" see asegea.
9 Yesus me kuwa menaa yeeta kaama dimi
nagimaano ebo kaa ikigi maataata kaama Wa
sekaataa bagee yuwa asiino, "Ani me kisiino ko:
Mee mée mee wa too esee miya nao see nagaataa
see mée. Israel bagee kuwa mee see see mée ena
ma Anii diino taa, Anii ewo" see asigi.
10 Kuwa yaasegea bagee yuwa metaki peedoota
ee kaa peemaagea naaki mee agiyoo yaokagee
see mée to ikiyoo taa keepeasigi.

Yesus me api miyaa ena me yogaa mee boota kaama aya andoo yapeeyaata menaa

11 Omegee naadi kaawaa ena Yesus ma, Wa me
topenaa see bagee yuwa ma, apanaa bagee eebaa
kuwa miya okoo paaya epo peedoota Nain magaa
kaa
12 wagee kenee to kaa peemaagi too ko kiyoo
bagee yuwa mée bootaa da doopegeekea. Mee
bootaa da ko api miyaa ena me ena too too yogaa,

paayogaa yogaa. Okoo kiyoo bagee okoo mée
eebaa okooto ma epo enaataa peetaakea.
13 Tuhan me mee apii epa nao naadi "Aa si
yegee taai" asigi.
14 Waa peedoota amoo, bootaa da dootaakea
keagee da kaa pe-yaadeegi naaki dootaakea
bagee yuwa tuguunegea. Wa me asiino,
"Egaanaa da aa eto kiipaa aya andoo pooi" asigi
naaki
15 taka ena bootaa da anoogeeta kaama mena
wegagi. Yesus me okooto paagoo pee-yaekeasigi.
16 Kiyoo topea bagee yuwa uduma dimi oogea
naadi Ogatamee yaapaageekea. "Sooi, ebo nabi
bagee ena inii paagoo meemaagi nao" see asegea.
"Ogatamee inii Wa me bagee daba mée daagimaa
peeyaabuu taano see naadi migi nao" see asegea.
17 Yesus me kuwa ukuwapi-ukuwapi menaa
doodoota Yudea wee kaa magaa ma, mee gebo
kaa magaa ma uduma eewegakomeegea.

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me Yesus apaadeeta menaa

Mat 11:2-19

18 Kuwa kaboo da uwo mée yatukumeta mée
Yohanes mee wa me topetaa see bagee yuwa
Yesus me koo senaa seta menaa yuwa doodoota
wa paagoo eewegagea.
19 Wa me topetaa see bagee wiya "Meei" asigi.
Wa me Tuhan apaadiino menaa ena agoo naadi
kaama ekea asiino, "Ekea peedoota Yesus paa-
goo kisee pe-naasigii: 'Yohanes me kasiino ko
"Idukaa kaama meetagi see wegawoo seta Mée
mee Aa ye, apanaa bagee ena kaata ye?" see
kasigi' see menaa kuwa pe-naasigii" see asigi.

20 Ekea kuwa menaa doodoota Yesus paagoo
peemaata kaama asiino, "Neataagi, wae. Uwo
mée yatukumeta mée Yohanes me mena ena 'Pe-
naasigii' see mée asigi naadi A paagoo mege.
Wa me kasiino ko 'Idukaa kaama meetagi see
wegawoo seta Mée mee Aa ye, apanaa bagee ena
kaata ye?' see kasigi" see asegea.

21 Kuwa kaboo da Yesus me ukuwaaniyaabuu
taaki agiyoo yuwa eebaa, kuwa ko kisee: ikiyoo
deei-deei taa see agiyoo yuwa eebaa yataa
kiyaabuu sipi, paa yuwa yaabagaapii sipi, emaa
digiyoo bagee miya emaa daamaa yakiyaabuu
sipi, see kuwa.

22 Kisee kemaata Wa me asiino, "Ekea me
yeetaa, deetaa see yuwa kuwa Yohanes pe-
asii. Kuwa ko emaa digiyoo bagee diino keago
kedaakea, oogimaata bagee bado petooniyaata
daamaa peenaakea, esee pedeo abuu meanee
see bagee yuwa abuu taa kedaakea, apa takiinta
bagee mena daamaa yeegea, boota bagee aya
andoo peegea, daba bagee yuwa paagoo daamaa
etokaa menaa kuwa eeweganaakea.

23 Dimi wiya taa, Anii mikee nao naadi se
naekeasiyaa bagee kuwa daamaa, ede nao.
Kuwa menaa uduma Yohanes paagoo pe-asii" see

7:22 Yes 61:1

asigi.*
24 Yohanes me menaa yadoopea bagee yuwa
pe-seomegea kaboo Yesus me mée yuwa paagoo
Yohanes kaa menaa eewegaano see naadi asiino,
"Ikii ebo mee maga ugii da kaa Yohanes paagoo
peegee semea kuwa maagiyoo diino see naadi
peegee semea ya? Aii boo kabagaa da bo me
maki-makaa taaka see kuwa diino see naadi
peegee semea ye?
25 Taa yoka maagiyoo diino see naadi peegee
semea ya? Diino disi see dokaa maanaa see
mée ena diino see naadi peegee semea ye? Taa,
kisee daamaa dokaa maanaa see bagee kuwa ebo
tookee bagee me ebo see ee kaa ede ma, ede ma
too omegee, toogee siyaa yoka
26 ikii maagiyoo diino see naadi peegee semea?
Nabi bagee diino see naadi ye? Mikee, waa nabi
bagee kiya nabi bagee asii eboo.
27 Kuwa ko Ogatamee me kapogee yiba
Yohanes kaa uwa daata menaa ena idukaa ebea-
maata, mee ko kisee:
'Ni me menaa naweganaa taano mée ena wa keta
pooi see kaasiita,
A me poono etaa da mee wa me daamaa
kamasiitagi' see menaa ebeamaata. *Mal
3:1*

* **7:23** "Dimi wiya taa see bagee kuwa ede nao" see menaa mee ko 'Idukaa kaama Ebo Kristus see wegawoo seta Mée mee ko Yesus mee too yoka' see gaayaa bagee kuwa. Yohanes waa digiyoo ee yiba totaaki too wa me gaano, 'Wodopasi yaato ukuwaandaa taata yuwa kuwa Yesus me moga ukuwaaniyaano taa yoka Waa mikee Ebo Kristus ye, taa ye?' see dimii gaagi. Kiya Yesus me kisee dimi wiya kuwa ekeata mikee nagaawoo taai naadi aseta menaa mee.

28 Ani me kisiino ko: Idukaa kaama eto too
mée tomaa-tomaa kuwa uduma Yohanes wa too
ebo kiya eto kaama wodoo Ogatamee Wa too ebo
mée eetotaa see yoo daba tuyaayaa bagee kuwa
uduma ebo. Okoo uduma, esee daba see bagee
miya, esee daba see apii miya kuwa uduma
Yohanes asii esee ebo kegea" see asigi.

29 Kuwa bagee uduma kuwa menaa yeegea,
pajak kepee yamasegee see bagee miya yeegea.
Okoo ko Yohanes me uwo yatukumeta bagee
yuwa, Ogatamee me ukuwayaa agiyoo yuwa
uduma mikee topoo too see kuwa gaayaa bagee
yuwa.
30 Kiya Parisi kaa bagee yuwa ma, Musa me
menaa mée topetaa see bagee yuwa ma kuwa
Yohanes me uwo yatukumaano taa see bagee
yuwa. Uwo natukumaano kuwa be kemaata
Ogatamee me kisee daamaa kiukuwaapa, kisee
daamaa kikiyaapa see menaa kuwa miya okoo
be.

31 Bedaa Yesus me asiino, "Etokaa bagee kuwa
kaasee bagee yuwa naa ya? Anii okoo kaa ebea-
ebea menaa ena mee ko kisee:
32 Okoo ko yoga tabaa da pasar kaa animaata
ebaa-ebaa siyaa mokoo. Yoga peedi noonaa me
apanaa yogaa yuwa paagoo asiyaa menaa ko 'Inii
ikii paagoo kaado kiibaa-baa sepe kiya ikii ede
ma, ede ma mée eewasiino miya be, otoo-otoo
taano miya be. Bedaa "Niiyegee taai" see kisiyaa
miya ikii inii ma epo enaataa yegee taano be, ikii

7:29 Mat 21:32

me kisee mée wisinegea' see asiyaa.†
33 Mee mokoo miya etokaa bagee yuwa me
wisineekee too. Mee ko uwo mée yatukumeta
mée Yohanes waa naano agiyoo naano dimii too
see mée se kiya, anggur poo uwoo miya se notaa
kiya ikii me wisinegee semea. 'Waa paa yago
mée to' see yawegagee semea.
34 Mée Yogaa mee miya wisinegeekea. Waa
ede ma naano agiyoo eenotaa, anggur poo uwoo
miya eenotaa see kuwa ikii dimi nagimaakee kaa
wegaano, 'Mee mée mee deeweei. Naano agiyoo
naano dimii too, uwo miya naano omaago. Pajak
kepee yamasegee see bagee ma, apanaa dimi
pedeo see bagee ma epo eenotaa see mée to yaai'
see yawegageekea.
35 Etokaa bagee me kisee mée wisinegeekea
kiya mée ena me daamaa ukuwanaa siyaa
agiyoo kuwa kaa kaama mée me 'Mikee, kuwa
ko Ogatamee Wa me ipi dimii kaa yaukuwanaa
segeeki agiyoo yuwa ii' see kuwa yanekeeniyaa"
see asigi.‡

---

† **7:32** "Ikii inii ma epo enaataa ede ma, ede ma mée eewasiino miya be, yegee taano miya be" see aseta menaa mee ko Israel bagee noonaa miya kisee. Okoo me Yesus ede ma, ede ma epo eenaano kuwa miya be, Yohanes ma epo enaataa naano agiyoo tapoo toono kuwa miya be, ekea paaya be. Kuwa me kemaata Yohanes me menaa miya be, Yesus me menaa miya be, ekea paaya be kegea. **7:34** Luk 15:1-2, 19:7 ‡ **7:35** "Ogatamee Wa me ipi dimii kaa yaukuwanaa segeeki agiyoo yuwa ii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yohanes ma, Yesus ma ekea me daamaa ukuwanaa seta agiyoo kuwa kaa kaama ekea aii ewo see bagee wiya se kiya mikee Ogatamee yaato bagee ii see kuwa nekeensi naadi menaa mee.

Pedeo see apii ena me wunu daamaa uwoo Yesus kaa yakabagekomeeta menaa

36 Parisi kaa bagee ena ekaa da ko Simon wa me Yesus asiino, "Aa ni me ee kaa meei, mée yuwa ma epo enaataa naano agiyoo kaanaanaka yoka" see asigi. Yesus peedoota ee kaa peemaata kaama okoo ma epo naano see naadi animaayu.
37 Kuwa kaboo da mee magaa kaa pedeo ukuwanaa see apii ena topa. Mée me "Yesus mee Parisi kaa mée to me ee kaa naano agiyoo okoo paaya notaakea" see wegagea menaa kuwa wa me yeeta kaama mee ee kaa wunu daamaa see uwoo otaawee ena doomaaga.
38 Yesus okoo to kaa meemaata kaama yi-inaageeta yegeeka. Yegee uwoo yuwa Yesus me badoo da kaa eseaneeka. Edooyuu yuwa me Wa me badoo da kaa yegee uwoo yuwa yawon-akomeeta kaama badoo da kaa ebe duuduuka, wunu daamaa uwoo doompa yuwa miya badoo da kaa yakabagekomeega.
39 Mee Parisi kaa mée to, Yesus meei aseta mée to mee wa me mee apii to me ukuwaga yuwa deegi. Wa me dimi yiba gaano, 'Yaai, Yesus mee mikee nabi bagee naaki mee Waa yaadeeka apii mee ko pedeo ukuwanaa see apii to yaai see nekeeniyaa' see gaagi.
40 Yesus me asiino, "Simon, aa mena ena kasi-inaka" asigi naaki "Guru, daamaa naawegaai" asigi.
41 Yesus me ebea-ebea menaa kaa asiino, "Mée ena me mée ekea wiya kaa okaayoo ekea kaa agoo see menaa kasiinaka. Kuwa mée wiya

7:37 Mat 26:7, Yoh 12:3

kuwa ena ko ebo kepee, ogei me badoo idibi
masigi, ena mee gaasi taa badoo (50) too.
42 Omegee naadi ekea wiya okaayoo yatakeasi-
ino kana, si yakademaayaa yoka kuwa okaayoo
ekea paaya wa me yawisintayu, see kuwa. Eto
ko mee ebea-ebea menaa yiba kuwa mée wiya
ekea me mee okaayoo yawisintaagi mée to
mee paamee, epa dimii agoo kiya maamee me
paamee, epa dimii mee ebo kiyaa? Aa kaasee
gaage?" see asigi.
43 Simon me asiino, "Mee okaayoo eebaa agoo
see mée to me okaayoo ebo nawisintaagi nao
naadi paamee, epa dimii mee ebo kiyaa" see
asigi. Yesus me asiino, "A me wegage kuwa
mikee wegage" see asigi.
44 Yesus me mee apii emaa wugitaata kaama Si-
mon asiino, "Mee apii mee deede. Anii yumakaa
a me ee kaa meemaaga kaboo Ni me badoo yuwa
nawetogeano uwoo aa nawugimagaano taa kepe
kiya mee apii wa me yegee uwoo yuwa me Ni
me badoo yuwa nawetogemaata kaama edooyuu
yuwa me nawonakomee sepa.
45 Bedaa Anii meemaaga kaboo a me ebe
naduuduu taano miya taa kepe kiya wa me too
Anii meemaata kaama kisee too Ni me badoo
yuwa kaa se daata maamaa ebe naduuduu sepa.
46 Bedaa a me Ni me mumoo to kaa minyak
uwoo peenaa miya nakabageano taa kepe kiya
wa me too Ni me badoo yuwa kaa wunu daamaa
see uwoo nakabagepa.
47 Kisee kemaata Anii mena ena kasiino ko: Wa
me pedeo ukuwanaa seta agiyoo eebaa yawisin-

7:42 Mzm 32:1-2

taaga kuwa kaa wa me epa nagaano dimii mee ebo. Kiya pedeo agiyoo peenaa too ukuwata see bagee kuwa gaayu ko kuwa peenaa too ukuwata agiyoo yawisintaata kaama wa me paamee naadi epa dimii mee ebo se, peenaa too kiyaa, see kuwa naadi kasega" see asigi.§

48 Yesus me mee apii to asiino, "A me pedeo ukuwanaa segee sepe agiyoo kuwa umina kawisintaata epa kaekeasega" see asigi.

49 Kiyoo Waa ma epo enaataa animaa totaakea bagee yuwa me koogo aawegaa taano, "Mée me pedeo ukuwata agiyoo yuwa yawisintaata epa yaekeasiino kuwa Wa me se. Waa kaasee mée?" see aawegaakea.

50 Yesus me mee apii to asiino, "A me mikee nao see nagaano dimii mee me eto ko a kaa menaa kuwa taa, daba daagimaa peege yoka koogo pooi" see asigi.

8

Yesus sekaataa peenaa see apii ekaa yuwa

1 Omegee naadi Yesus mee ebo magaa kaa miya, peedi magaa kaa miya Wa me daamaa etokaa doometa menaa, Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa kuwa eeweganaaki. Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiya miya Wa sekaataa peenaakea,

---

§ **7:47** Yumakaa Yesus me ebea-ebea menaa kaa okaayoo eebaa yawisintaata mée to me paamee, epa dimii ebo kiyaa. Mee mokoo miya mee apii to me pedeo ukuwanaa sepa agiyoo eebaa kuwa Yesus me yawisintaagi kuwa kaa wa me Yesus paamee, epa dimii mee ebo kega. **7:49** Luk 5:20-21

2 api noonaa miya epo enaataa peenaakea.
Kuwa apii kuwa ko Wa me paa yuwa ma, ikiyoo,
kisee okoo kaa meanee seta agiyoo kuwa miya
yataa kiyaata. Ena mee ekaa da ko Maria, waa
Magdalena see ekaa miya munta mee. Wa kaa
paa petoo yaabagaapeata apii.
3 Ena mee ekaa da ko Yohana, waa Herodes me
ee kaa agiyoo yadeetaa see mée Kusa me apimee.
Bedaa ena mee ekaa da ko Susana. Apanaa apii
noonaa miya agoo. Kuwa apii yuwa okoo me
kepee yuwa Yesus ma, Wa me topenaa see bagee
yuwa ma okoo me gaano pedeo agiyoo edaasi
naadi kepe aii manegee siwoo segee seta.

Poo keepa sigimenaa siyaa ebea-ebea menaa
Mat 13:3-9, Mrk 4:1-9

4 Kuwa kaboo da mee magaa gebo kaa bagee
okoo mée eebaa Yesus paagoo kutuukea. Wa me
ebea-ebea menaa ena eewegaano ko kisee:
5 "Mée ena gandum poo keepa sigimenaa taano
see naadi peegi. Keepa sigimenaaka too ko
noonaa etaa da kaa eseaneeka. Eseanta kaama
mée me bado batagi-patagi naadi bedo yuwa
me nootaagea. 6 Bedaa noonaa oma agoo see
magaa kaa eseaneeka. Iyaga naaki maga gee kaa
kemaata wii kedaaka.
7 Bedaa noonaa miya takuu uwaa yiba esea-
neeka. Iyaga kiya boo aatakiika naaki egaa-
peasega.
8 Mee kaama too noonaa yuwa daamaa magaa
kaa eseaneeka. Iyata kaama poo ekaga naaki poo
ukuu ogei me badoo ekadaaka, see kuwa" see
wegagi. Kuwa menaa wegamaata kaama bedaa

mena ebo kaa "Apa agoo see bagee daamaa yii"
see asigi.

Poo keepa ebea-ebea menaa mee mena nekeeni-
ino yaato ase-maneeta menaa
Mat 13:10-23, Mrk 4:10-20

9 Yesus me topenaa see bagee yuwa me asiino,
"Kuwa A me ebea-ebea menaa kaa wegape
menaa kuwa nekeeniino yaato kaasee?" see
asegea.
10 Wa me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée
eetuyaa menaa kuwa idukaa kaama awee da
kaa kiyaano taa. Eto ikii kuwa menaa daamaa
nekeeniino dimii mee kineegi kiya apanaa bagee
ipi kiyaano taa. Anii okoo paagoo ebea-ebea
menaa kaa eewegageeka mee ko
Okoo deegea kiya se deesi naadi, bedaa okoo
mena yeegea kiya se nekeensi naadi *Yes*
6:9-10
Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa eewe-
gageeka.*
11 Mee yumakaa ebea-ebea menaa mee ne-
keeniino yaato ko kisee: Poo keepa kuwa ko
Ogatamee me menaa ebea-ebea mee.
12 Etaa da kaa eseanee naadi bedo yuwa me
nootaagea kuwa gaayu ko Ogatamee me menaa
yeeyaa bagee kiya Iblis me okoo mikee nao see
gaata kaama daba daagimaa poopea yoka naadi
okoo me dimii yiba sigimpea yuwa yamasedoo
peeyaa, see ebea-ebea mee.

---

* **8:10** Yesus me "Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa eewegageeka" see asigi menaa mee ko okoo Ni yaato taa see bagee yuwa yoka naadi mani menaa kuwa awee da kaa si yakiyaayaa, see menaa mee.

13 Oma dagi kaa eseanee siyaa yuwa gaayu ko
menaa da yeeta kaama moga ede ma, ede ma
masiyaa bagee yuwa mokoo kiya okoo manii da
taa yoka okoo maamaa mikee se gaawoo siyaa.
Gaadee siyaa agiyoo miyaa kaboo okoo kuwa
menaa moga ekeata peeyaa, see ebea-ebea mee.
14 Takuu uwaa yiba eseanee siyaa yuwa gaayu
ko menaa da yeegea kiya omegee, toogee naadi
mée me dimi-pami kuwa me mee menaa da
dapimeekee. Kuwa ko okoo me umiino, toono
yiba gaagaa dimii mee ma, kepe ou, agiyoo ou
dimii mee ma, otoopa ede ma, ede ma segee see
dimii mee ma kuwa me mee menaa da egadaa
naadi kaama okoo poo ekaano taa see wodoo
yuwa ebea-ebea.
15 Daamaa magaa kaa eseanee siyaa yuwa
gaayu ko menaa da dimi daamaa kaa yeemaata
kaama dimi yiba maamaa peneata umiwoo,
toowoo siyaa bagee yuwa ebea-ebea. Okoo makii
taa, kuwa menaa kisee too doowoo naadi kaama
poo daamaa ekadaa siwoo siyaa bagee kuwa, see
ebea-ebea menaa mee."

Yesus me menaa daamaa yeesi naadi topeta menaa

Mrk 4:21-25

16 "Pelita biyaa iyaata kaama otaawee me
apumaakee se, mée me ometaa see keagee da
miyoo taa aii ekeasiyaa mee miya se kiya mee
ee yiba seemiyaa bagee uduma daamaa awee
da kaa deesi naadi biyaa maagee yoo pakaa-
ekeasiyaa.

8:16 Mat 5:15, Luk 11:33

17 Mee mokoo miya idukaa kaama booniwoo
seta menaa kuwa uduma awee da kaa kedaa
taapa, bedaa mée paagoo eewegaano taa menaa
kuwa ipi kiyaabuu taapea.
18 Kisee kemaata ikii me nayeetaa see menaa
kuwa daamaa ipiipi nekeenii. Kuwa menaa agoo
kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea
kiya taa kiyaa bagee yuwa okoo me peenaa kiyaa
yuwa miya yamasegeeyaa" see asigi.†

Yesus ma ena kenaa bagee kuwa maamee nuwaa see kuwa nekeensi naadi menaa
Mat 12:46-50, Mrk 3:31-35

19 Kuwa kaboo da Yesus me okooto ma,
menaanii yuwa ma kuwa meemaagea kiya mée
sipi naadi Wa paagoo poono naka.
20 Mée me Yesus asiino, "Deede, abaayo ma,
agaabee nokaa yuwa ma kuwa meemaata mena
kaawegaano see naadi yoo da kaa kadiitoo
taakea" see asegea.
21 Kiya Wa me asiino, "Nibaayo nokaa
yuwa ma, neebee nokaa yuwa ma kuwa ko
Ogatamee me menaa yayeemaata kaama daa-
maa yaukuwataa see bagee kuwa" see asigi.

Yesus me Galilea pikuu da kaa bo taa kiyaata menaa
Mat 8:23-27, Mrk 4:35-41

---

† **8:18** "Kuwa menaa daamaa agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea" see menaa mee ko okoo kuwa yeetaa see menaa daamaa peneata doowoo siyaa bagee kuwa bedaa maamaa agoo kedaa taapea, maamaa ipi kedaa taapea yoka naadi aseta menaa. **8:18** Luk 19:26, Yoh 15:2 **8:21** Luk 11:27-28, Yoh 15:14-15

22 Kaawaa ena Yesus ma, Wa me topenaa see
bagee yuwa ma epo koma kaa pakaanta kaama
"Piku asii yaato pookee" asigi. Peedoota
23 uwo pikuu da taa peetaaki too Yesus Waa
toomoo umpi. Kuwa kaboo da taa ko bo ebo
mega. Biku-biku miya ebo kega naaki komaa da
uwo pudii sepegeeka.
24 Wa me topenaa see bagee yuwa yaai naadi
Yesus maanegea. "Ei, Tuhan, inii uwo poonakea
yoka" see asegea. Waa anoogeeta kaama "Koogo
sikiinii" asigi naaki bo siki, biku-biku taa kega.
25 Wa me okoo asiino, "Ikii kaasee dimi Ni
kaa namagaano taa kepea ya?" see asigi. Okoo
weda kaa dimi nagimeamookea. "Mee kaasee
Mée? Wa me omaago ma asigi naaki biku-biku,
bo kisee agiyoo kuwa Wa me menaa daamaa
yayiino too" see aaseekea.

Paa agoo see mée ena Yesus me paa eebaa yaabagaapii seta menaa

Mat 8:28-34, Mrk 5:1-20

26 Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa
ma epo enaataa Galilea piku asii yaato Gerasa
magaa kaa peemaata kaama
27 maayoo kaa eseanigi too ko paa agoo see
mée ena migi. Waa idukaa kota kaa bagee kiya
eto ee kaa se ometaa, mée ogopa beapa yuwa
yiba waa má tago see omegee see mée.
28-29 Wa kaa paa maamaa tawagee segee naadi
kaama mee mée to omaago kiyaata. Mée me
pose onee me gadimeeii naadi diitoo segee see
kiya kuwa onee yuwa daatagaa naadi mée taa

8:25 Mat 14:31

magaa kaa paa me abaganaa see, waa kisee mée to.

Wa me Yesus deeta kaama kataa-kataa sedoota Wa paagoo mumo maga kaa ekeasigi. Yesus me "Mee mée to ekeata kaama pooi" asigi naaki mena ebo kaa asiino, "Ei, Yesus, Asii-sege see Mée Ogatamee Yoopaa. Aa ma anii mapea menaa agoo? Anii yaai-yaai ma, boodi ma kuwa se nakiyaai naadi kasega" see asigi.

30 Yesus me "A ekaa da maamee ya?" asigi naaki "Inii ekaa da ko Legion, Paa Ebo Etaa see ekaa mee" see asigi. Waa paa maamaa eebaa kemaata kisee asigi.

31 Okoo me asiino, "Paa yuwa dooyamoo taa see komoo yiba kitaa seemedaa taai see mée se asii" see maamaa asegea.

32 Kuwa kaboo da woo kaa naa kaa kuyee da kaa ekena eebaa ebo etaa maga notaakea. Paa yuwa me maamaa aseekee kaa "Inii kuwa ekenaa kuwa yiba pakaa-seemaanake yoka kitaa mée seemiyaai" see asegea. Yesus me "Daamaa, peeweei" asigi naaki

33 paa yuwa mee mée to yiba kaama peedaa naadi ekena yuwa yibaa taa pe-seemedaakea. Seemedaa naadi kaama egoowee gidumedoota piku yiba dugumedaakea.

34 Kiyoo ekena munitaa see bagee yuwa me kisee deegea. Okoo yaai naadi kuwa menaa yuwa doodoota mee magaa kaa bagee ma, gebo kaa bagee ma kiyoo-kiyoo eeweganaakea.

35 Mee magaa kaa bagee kaasee ukuwaanega naadi medaakea. Yesus paagoo peemaagea naaki mee paa yaabagaapeasigi mée to doka maataata

kaama Yesus me badoo da kaa aii toomuu taaki,
taki-takii miya taa kega. Okoo wedaagea.
36 Yumakaa ukuwapi-ukuwapi yuwa deepea
bagee yuwa me "Wa me kisee paa yaabagaa-
peasigi, kisee daamaa yakiyaagi" see menaa
kuwa eewegagea.
37 Kuwa Gerasa magaa kaa bagee uduma
wedaagea yoka Yesus paagoo "Aa kiyoo se naa-
tooi" see asegea. Yesus bedaa mee komaa da kaa
pakaanta kaama poono see kaboo
38 mee paa yaabagaapeasigi mée to me "Anii
miya meenaka" see menaa maamaa asigi.
39 Kiya Yesus me asiino, "Ee kaa pooi.
Ogatamee me daamaa kaukuwapi menaa kuwa
pe-eeweganaa taai" see asigi. Kisee asigi naadi
waa peedoota mee magaa kaa bagee yuwa
paagoo kiyoo-kiyoo "Yesus me kisee daamaa
naukuwapi" see menaa eeweganaa segee seta.

Yesus me tadaa too pege-pege see apii ena tadaa yataa kiyaata kaama yoga ena miya aya andoo peeyaata menaa

Mat 9:18-26, Mrk 5:21-43

40 Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa
ma epo enaataa uwo asii yaato metaki peemaaga
too ko mée okoo eebaa topea. Okoo me Yesus
mee mani meepi ye naadi maamaa diitookea.
Waa meemaagi nao naadi ede kaa Wa paagoo
yigimeeiikea.
41 Kuwa kaboo da mée ena, mee magaa kaa
sembahyang segee see ee kaa eboo mee Yesus
paagoo migi. Wa ekaa da ko Yairus. Yesus
paagoo meemaata kaama Wa me badoo da kaa

esee-kudiinta maamaa aseekee kaa "Ni me ee kaa moga meei" asigi.
42 Wayoopane mee, tahun gaasi ma wiya mokoo ometa see yogaa, wa me ena too too yogaa mee bogaano see kooka yoka moga misi naadi asigi.

Kisee asigi naadi Yesus Wa me ee kaa peetaa, mée eebaa miya Wa paagoo me-yigimeeii naadi sipintaagea.
43 Kuwa epo peegea bagee tabaa da api ena miya kitaa peega. Waa tahun gaasi ma wiya kisee too tadaa peegee see apii. [Mee meanee see agiyoo kaa kepe uduma dokter paagoo tameep-eata kiya mee agiyoo taa kaano taa.]
44 Yesus oko yaato kaama Wa me doka otoo to pee-yaadeega naaki taka ena tadaa sikiinega.
45 Mee agiyoo taa kega kaboo Yesus me asiino, "Maamee me nayaadeegea naa ya?" asigi kiya okoo me "Anii se, anii se" see wegagea. Petrus me asiino, "Mée maamaa eebaa A paagoo yigimeeii naadi sipintaagea kuwa me" see asigi.
46 Kiya Yesus me asiino, "Ni me pesee agiyoo kuwa noonaa peega yoka mée me Anii nayaadeegea ii see kuwa Anii nekeenega" see asigi.
47 Mee apii me Yesus yaadee sepa mee koogo se boonemaayaa naadi weda ebo kaa totomo ma Yesus paagoo esee-kudiinta toomuuka. Wa me mée uduma paagoo asiino, "Anii kisee agiyoo meanee taaka yoka Yesus yaadeega. Yesus yaadeeyaa naaki taka ena tadaa kuwa sikiinega" see menaa kuwa ase-maneega.
48 Yesus me waa asiino, "Niyoopane, a me

mikee nagaano dimii mee me a kaa meanee taa
see agiyoo kuwa taa kega, daba daagimaa peege
yoka koogo pooi" see asigi.
49 Yesus kuwa menaa asetaaka too ko mée waa
ena Yairus me ee kaa kaama meemaagi. Wa
me Yairus asiino, "Ayoopane mee booga yoka
wisintagaai, Guru mee a me ee kaa badaa se
magaai" see asigi.
50 Kuwa menaa yuwa Yesus yeeta kaama
Yairus asiino, "Aa se wedaai, mikee nao see dimii
mee too nagaai. Mikee nagaata kaama waa
daamaa kaapa" see asigi.
51 Muguu naadi Yairus me ee kaa peemaata
kaama "Petrus ma, Yakobus ma, Yohanes ma,
okonaka yuwa ma kuwa too ee yiba meei, ikii
apanaa yuwa nakaayoo toomuu taai" see asigi.
52 Mée okoo uduma yegee seamoo taakea kiya
Yesus me asiino, "Si yegee taai. Waa boopa se,
toomoo ompa ke" see asigi kiya
53 okoo me waa umina boopa naadi wisinegea
yoo yakeakea.
54 Wa me mee yogaa to yagaa da pe-peneata
kaama "Ukuyogaa peedii to aa anoogii" asigi
naaki
55 taka ena dimi noogaa da seemeta kaama aya
andoo peega. Yesus me asiino, "Yogaa to naadi
kaapa yoka naano agiyoo manii" see asigi.
56 Okonaka dimi nagimegea kiya Yesus me
asiino, "Kuwa ukuwapa-ukuwapa kuwa mée se
asii" see asigi.

9

Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiya

kuwa "Ikii kisee ukuwanaa, peenaa taai" see aseta menaa

Mat 10:5-15, Mrk 6:7-13

1 Yesus me Wa me topenaa see bagee gaasi
ma wiya "Meei" asigi. Meemaagea kaboo Wa
me pesee agiyoo mantayu, kuwa ko paa yuwa
yaabagaapeasi naadi ma, bedaa mée kaa meanee
see agiyoo tomaa-tomaa kuwa yataa kiyaabuusi
naadi miya mantayu.
2 Yesus me okoo asiino, "Ikii peedoota mée
paagoo Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa
menaa eeweganaa taai, ikiyoo yago bagee yuwa
miya ikiyoo yataa kiyaabuu senaa taai.
3 Tamo, ayaa, naano agiyoo, kepe, doka wiya,
kisee agiyoo kuwa se dogaai.
4 Ee ena kaa peemaata kaama okoo me ikii
daamaa badaa kimaapea kepa ko mee ee kaa too
eeomegee, toogee taai, apanaa magaa kaa peeyaa
naagoo too pooi.
5 Maga ena kaa bagee yuwa me ikii badaa
se kimaayu ko ikii poono kaboo okoo gaamaasi
naadi ikii badoo da kaa maga ponee yuwa
takadekumii" see asigi.
6 Kisee asigi naadi okoo maga wodegea. Okoo
Yesus me daamaa doometa menaa kiyoo-kiyoo
eeweganaa seta, ikiyoo yago bagee yuwa miya
ikiyoo yataa kiyaabuu senaa seta.

Herodes me dimi abaa-abaa naadi aseta menaa

Mat 14:1-12, Mrk 6:14-29

7 Kuwa kaboo da Galilea wee kaa eboo Herodes
mee Yesus me dimi nagii-nagii agiyoo ukuwanaa

9:3 Luk 10:4-11

segeeki see menaa yuwa yeegi. Yeeta kaama
wa me 'Mee mée mee maamee naa ya?' naadi
dimi abaa-abaaki. Kuwa kaboo da mée noonaa
me wegaano, "Mee mée mee ko uwo mée
yatukumeta mée Yohanes boomi mee. Waa
boota kaama aya andoo peepi kemaata kuwa
agiyoo koo senaaki" see menaa weganaakea.
8 Mée noonaa me wegaano, "Mee ko nabi Elia
mee. Waa bedaa mée paagoo meemaagi yoka"
see menaa weganaakea. Bedaa mée noonaa me
wegaano, "Waa ko idukaa nabi bagee boota kuwa
aya andoo peepi mée waa ena" see weganaakea
kemaata
9 Herodes kuwa menaa dimi nagimigi. "Idukaa
ani me 'Yohanes mumoo to nadaakumii' see
asema yoka eto mee kisee agiyoo ukuwanaaki
see niiwegagea Mée mee maamee naa ya?" see
asigi. Waa Yesus ma aadeeka naaki ou see dimii
gaageeki.

Mée lima ribu naano agiyoo Yesus me maamaa eebaa yaagoo kiyaata menaa

Mat 14:13-21, Mrk 6:30-44, Yoh 6:1-14

10 Yesus me topenaa see bagee okoo Wa
me menaa yadoonaa segee naadi kaama
meemaagea. Okoo me ukuwanaa sepea agiyoo
uduma Yesus eewegagea. Kiyoo kaama Yesus
ma okoo yuwa too wiginedoota maga ena ekaa
da ko Betsaida magaa kaa peetaaka too ko
11 mée eebaa Yesus kitaa peegi naadi obeegea.
Yesus me daamaa meei naadi kaama Ogatamee
Wa too ebo mée eetuyaa menaa daamaa eewe-
gagi, ikiyoo yago bagee yuwa miya ikiyoo yataa
kiyaabuuki.

12 Mee naagoo uwaataa da Wa me topenaa see
bagee yuwa gaasi ma wiya meedoota Wa paagoo
asiino, "Uwaapeasega ke, nakaayoo ee taa, bugi
taa see magaa yoka kuwa bagee kuwa 'Peedaa
taai' see asii, okoo gebo kaa magaa kaa umiino ee
ma, naano agiyoo ma kuwa abasi ke" see asegea.
13 Kiya Wa me okoo asiino, "Naano agiyoo
kuwa ikii me okoo manii" see asigi. Okoo me
"Nakaayoo inii roti magu idibi, doge imi wiya too
topa. Okoo mée eebaa yoka inii apanaa ma pe-
edaageeyu too sikii kiyaa" see asegea.
14 Kiyoo kutuukea bagee kuwa mée eebaa,
api, yoga se egaa see, paayogaa too lima ribu.
Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino,
"Kuwa bagee kuwa kisee naasii: 'Ikii mée wiya
ma gaasi kuwa wa too kutuu, mée wiya ma gaasi
kuwa wa too kutuu, kisee wa too kutuu, wa too
kutuu semaata kaama animagaai' see naasii" see
asigi.
15 Kuwa menaa yaasenaakea naaki kisee kutuu
wuditaagea.
16 Wa me kuwa roti magu idibii to ma, doge imi
wiya ma kuwa masegeeyu naadi epoo to yaato
pakaa-deeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo,
paamee see menaa asigi. Wa me kuwa roti magu
yuwa kabatagaa semaata kaama mée yuwa paa-
goo yawudikomeesi naadi Wa me topenaa see
bagee yuwa goo-maneeyu.
17 Yawudikomeeta kaama okoo uduma naano
sikii, bekataa. Kiyoo kaama roti ma, doge
ma koga topa ponee-panaa yuwa kuwa Wa me
topenaa see bagee yuwa me meeii naadi iduunee
ayaa gaasi ma wiya pudii aweamaagea.

Petrus me "Yesus Aa ko Ogatamee me kawigintaata Mée, Ebo Kristus mee" see aseta menaa
Mat 16:13-20, Mrk 8:27-30

18 Kaawaa ena Yesus Wa too sembahyang taaki too Wa me topenaa see bagee yuwa miya Wa paagoo topea. Wa me okoo asiino, "Mée me Anii maamee see nagaageekea?" see asigi.
19 Okoo me asiino, "Mée noonaa me Aa ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes boomi mee see kagaageekea, mée noonaa me idukaa nabi Elia mee, mée noonaa me idukaa nabi bagee boota kuwa mée ena aya andoo peemi, see kagaageekea" see asegea.
20 Wa me asiino, "Kiya ikii gaayu ko Anii maamee see nagaagea?" see asigi.
Petrus me asiino, "Aa ko Ogatamee me Aa ebo toowoose naadi kawigintaata Mée, Ebo Kristus mee" see asigi.
21 Yesus me okoo omaago ma asiino, "Mee ko Ebo Kristus mee see kuwa mée ena ma se naasii" see asigi.

Piya boko ma doogee see bagee yuwa too Yesus sekaataa miyaa naadi menaa
Mat 16:21-28, Mrk 8:31–9:1

22 Yesus me asiino, "Mée Yogaa mee Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma, imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Wa kaa ae-wae siyaayaa agiyoo kuwa maamaa yaukuwaatagea, kisee Waa be kaa wisintaata kaama mée me booyaatagea see kuwa gaano pedeo kiya wedaagoo to naagoo Ogatamee me aya andoo peeyaatagi" see asigi.

9:20 Yoh 6:68-69

23 Wa me kiyoo topea bagee uduma asiino,
"Okoo Ni sekaataa nameeno see dimii agoo see
bagee kuwa ko okoo me gaata-gaata yuwa too
ede see dimii mee wisintaata kaama unu gakata,
egapii gakata piya boko ma doowoo see bagee
kuwa too Ni sekaataa namiyaa.
24 Kuwa ko okoo ekaato daba toono see naadi
okoo me gaayaa-gaayaa yuwa kaa too umiwoo,
toowoo siyaa bagee kuwa usiyaato ko umina
pedeo kaatagea. Kiya okoo ekaato ekegataata
kaama Ni sekaataa namiyaa bagee kuwa okoo
booyaa miya okoo usiyaato ko daamaa kaatagea.
25 Magaa da kaa agiyoo ou see gaawoo siyaa
bagee kuwa gaayu ko wa me agiyoo tabaa
da eebaa, magaa da kaa se-agiyoo, we-agiyoo
uduma epoo mée kiyaayaa miya kiya waa boota
kaama umina pedeo kaatagi see kuwa daamaa
ye?*
26 Kuwa kisega kuwa ko Mée Yogaa mee Wa
me malaikat bagee yuwa ma epo enaataa mee-
tagi naagoo Nagamee me pesee da ma enaataa
meetagi, Wa disii to ebo kaatagi. Mee naagoo ko
okoo Anii ma, Ni me menaa ma kuwa kaa mée
paagoo ego weda see bagee yuwa gaayu ko Mée
Yogaa mee meetagi naagoo Waa miya okoo kaa
ego weda kaatagi yoka daamaa nekeenii.
27 Anii mikee kisiino ko: Nakaayoo topea bagee
yuwa noonaa bogaano taa kaa Ogatamee Wa too

9:24 Yoh 12:25-26, Kis 20:24 * **9:25** Agiyoo tabaa da eebaa agoo kiyaa miya waa daamaa se toowoo siyaayaa yoka wa me 'Ni me gaayaa-gaayaa yuwa too ede see dimii mee ekeata mée me nabooyaapea miya Yesus sekaataa poopa' see gaasi naadi aseta menaa. **9:25** Luk 12:16-21

ebo mée eetotaaki see kuwa diitagea" see asigi.

Maga kutuu to kaa kaama Yesus epoo ena gakademaata menaa
Mat 17:1-8, Mrk 9:2-8

28 Kuwa menaa wegamaata kaama unu wa-
goo waa naa omemaata Yesus mee sembahyang
taano see naadi Wa me topenaa see bagee yuwa
Petrus ma, Yohanes ma, Yakobus ma kuwa
wedoo to eepakadoota maga kutuu to kaa.
29 Pakaamaata kaama Waa sembahyang taaka
too ko Waa epoo ena gakademaagi. Ebeyumaa
da keno kusi-kusii da keenda, Wa me dokaa da
miya esee poodee wikiindaaka.
30 Taka ena Musa ma, nabi Elia ma wiya awee
da kaa keta kaama Yesus ma mena eewegagea.
31 Ekea disii to ebo kedaakea. Ekea me Yesus
mee Yerusalem magaa kaa peemaata kaama
bogaatagi see wegawoo seta menaa kuwa eewe-
gagea.
32 Kuwa kaboo da Petrus ma, waa ma enaataa
see bagee wiya ma okoo paaya toomoo ompea
kiya antukiinta kaama deegea naaki Yesus Wa
kaa diino ebo see agiyoo yuwa wikiindaaka, be-
daa kuwa mée wiya miya Wa paagoo yiinaageeta
topea see deegea.
33 Kuwa mée wiya poono see koo taakea
kaboo Petrus me Yesus asiino, "Ei, Neataagi, inii
nakaayoo epo enaataa kiitoono daamaa yoka
kisee Aa ede kiyu ko anii nakaayoo ee peedi
wedo kimaatagaanaka, Aa taano ena, Musa
taano ena, Elia taano ena" see asigi. Petrus kisee
wegagi kiya nekeeniino taa kaa aii kisee menaa
wegagi.

34 Kuwa menaa da wegataaki naaki taka ena
sinu yuwa okoo dagii da kaa esee-takiinega, okoo
weda ebo kegea.
35 Sinu uwaa da yibaa taa kaama mena wuu
da yeegea. "Mee ko Niyoopaa, Ni me daamaa
wigintaata Mée. Wa me menaa too yayeewoo
taai" see wegagi.
36 Kuwa menaa wegataagi ko mée taa, Yesus
Wa too. Okoo me deepea-deepea yuwa kuwa
mée se asegea.

Yesus me egaanaa ena paa yaabagaapeata menaa
Mat 17:14-21, Mrk 9:14-29

37 Tokoma mee da okoo maga kutuu to
apaapa eseemaagi too ko mée eebaa Wa paagoo
meemaagea.
38 Mée ena me mena ebo kaa asiino, "Guru, Aa
niyoopaa nadii, waa ni me ena too too yogaa.
39 Paa tawayaa kaboo yogaa to kataa-kataa
taa see, maa da boga-bogaa deemaata kaama
dabeedi epogee uditaa, kisee too koo segeeki.
Paa me kaagaa eebaa wegee-wegee kisee too se
peetaa.
40 Anii A me topenaa see bagee yuwa paagoo
paa yaabagaapeasi naadi maamaa asega kiya
okoo iyo" see asigi.
41 Yesus me asiino, "Yaai, ikii mikee gaano
dimii taa see bagee, dimi koopoo see bagee
yuwa nao. Anii ikii ma eebaa kiiompa kiya Anii
bedaa unu magoo kisee too dimi apaanta ikii
ma kiiomegee taapa naa ya? Mee yogaa to mee
nadoomeei" see asigi.

9:35 2Pet 1:17-18

42 Yogaa to eemeemaagea kaboo paa me mee
yogaa to magaa to kaa sepegeata kaama me-
gapine, pe-gapine siyaagi kiya Yesus me omaago
ma "Paa aa pooi" asigi naaki yogaa to kaa
deemaata agiyoo yuwa taa keepeasigi. Yogaa to
badaa maadoota nagamee paagoo pe-ekeasigi.
43 Kuwa deegea bagee yuwa Ogatamee me pe-
see agiyoo kuwa ebo nao naadi dimi nagimegea.

Yesus me "Anii bogaata" see menaa wiyaagoo to ma aseta menaa
Mat 17:22-23, Mrk 9:30-32

Kuwa bagee yuwa Yesus me koo sipi agiyoo
yuwa uduma dimi nagimeamoo taakea kaboo
Wa me topenaa see bagee yuwa asiino,
44 "Eto ko Ni me kisiinaka menaa kuwa ikii
daamaa yeemaata kaama ipiipi nekeenii, mee
ko Mée Yogaa mee omaago see bagee paagoo
yaekegatagaapea" see asigi.
45 Kiya okoo kuwa menaa da se nekeenegea,
mena nekeeniino yaato awee da kaa yakiyaano
taa kemaata nekeeniino taa, bedaa "Kuwa menaa
da kaasee? Mée asii" see apaadiino kuwa miya
wedaagea.

Ebo bagee kuwa maamee naa ya naadi aseta menaa
Mat 18:1-5, Mrk 9:33-37

46 Kuwa kaboo da Yesus me topenaa see bagee
yuwa okoo me inii maamee naa ebo bagee kepa
naadi kaama "Aa naa ebo ye, nii naa ebo ye?"
kisee aawisi-maawisikea.

9:46 Luk 22:24

47 Kiya Yesus me okoo me ebo kaano dimii
kuwa ipi kemaata yoga peedi ena yaageeta Wa
geboo da kaa ekeata kaama
48 Wa me okoo asiino, "Ikii yoga me dimii
masiyaa bagee kuwa mikee ebo kiyaa bagee
yoka mee see see yoga peedii to Ni ekaa yiba
daamaa badaa maayaa bagee kuwa Anii miya
daamaa badaa namaayaa mokoo. Bedaa Anii
miya daamaa badaa namaayaa bagee kuwa Anii
naisiyaata Mée Waa miya daamaa badaa maayaa
mokoo" see asigi.

Yesus me "Ikii se kiwisiniyaa bagee kuwa ikii yaato bagee yoka" see aseta menaa

Mrk 9:38-40

49 Kuwa kaboo da Yohanes me Yesus asiino,
"Guru, yumakaa mée ena me paa yaabagaapeasi-
ino see naadi A ekaa da kaweepi see kuwa inii
deepe. Waa inii sekaataa see mée se yoka inii
me 'Aa kisee se ukuwaai' see asege" see asigi.
50 Kiya Yesus me asiino, "Waa mee ko ikii ki-
wisiniyaa mée se yoka kisee bagee kuwa ekeasii,
ikii yaato bagee yoka se taamege-taamege taai"
see asigi.

Samaria magaa kaa bagee me Yesus be keta menaa

51 Yesus mee epoo to wodoo badaa maagi-
ino see naadi monaa mee ekaapa yoka Waa
Yerusalem magaa kaa pakaano ou see dimii mee
ebo.
52 Waa eta mana kaa pakaamagaapi ma-
gaa yuwa kaa "Yesus meepi yoka ipiipii taai"

9:48 Yoh 13:20

see menaa doonaasi naadi bagee yuwa keta pakayaayu. Okoo pakadoota Samaria magaa kaa pakaamaata kaama kisee menaa eewegagea naaki
53 okoo Yesus meepi see kuwa be kegea. Waa Yerusalem magaa kaa pakaanaki kuwa be ke-maata "Nakaa kitaa se pakaai" see asegea.†
54 Wa me topenaa see bagee Yohanes ma, Yakobus ma wiya me yaai, kaasee bagee yuwa naadi Yesus asiino, "Tuhan, kuwa bagee kuwa biyaa peesi yoka epoo to wodoo kaama 'Biyaa yadookumii, biyaa yadookumii' see kuwa inii aseekee daamaa ye?" see asegea.
55 Kiya Yesus me ekea yaato ikigi maataata kaama ego-tagoki.
56 Kiyoo kaama okoo epo enaataa apanaa magaa kaa peeta.

Yesus sekaataa poono see naadi aseta menaa Mat 8:19-22

57 Okoo eta pakataaka too ko mée ena Yesus paagoo asiino, "A me peenaa, omenaa taape kuwa uduma anii miya A sekaataa too peenaa, omenaa taapa" see asigi.
58 Kiya Yesus me asiino, "Woda miya umiino yoo agoo, bedo miya geka agoo kiya Mée Yogaa mee omegee see yoo taa yoka" see asigi.
59 Bedaa Yesus me mée waa ena asiino, "Ni sekaataa nameei" see asigi kiya wa me asiino, "Tuhan, neataagi mee boota kaama daamaa ogo

---

† **9:53** Yahudi bagee ma, Samaria bagee ma okoo ko be aagaa seta bagee. Yerusalem magaa mee Yahudi bagee me magaa. **9:54** 2Raj 1:9-16

maataata asii too A sekaataa meekee naa daamaa
ye?" see asigi.
60 Kiya Yesus me asiino, "Boota bagee kuwa
boota bagee me ogo aamagaasi yoka ekeasii. Aa
gaayu ko Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa
menaa kuwa pe-eewegaanaa taai" see asigi.‡
61 Bedaa mée ena me asiino, "Tuhan, anii A
sekaataa meepa kiya ni me ee kaa bagee paagoo
anii poonaka yoka see menaa da keta asigiinaka
yoka daba napeeyaai" see asigi.
62 Kiya Yesus me waa asiino, "Agiyoo
ukuwapegeeka too okaato yaato deetaa see
bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see yoo epo enaataa toono iyo, sikii taa" see
asigi.§

10

Yesus me mée bado wodoo taa gaasi kuwa peeyaano taa kaboo aseta menaa

1 Kiyoo kaama Yesus Wa me peenaa taano see
magaa yuwa kaa apanaa bagee okoo bado wodoo
taa gaasi kuwa okoo keta pakasi naadi wigintayu.
Maga ena kaa mée wiya, maga ena kaa mée wiya

‡ **9:60** "Boota bagee kuwa boota bagee me ogo aamagaasi yoka" see menaa mee ko apanaa bagee yuwa me ogo maasi yoka a me ee kaa bagee ou see dimii mee ekeata Ogatamee me menaa yaweganaa taai naadi menaa mee. § **9:62** "Okaato yaato deetaa see bagee" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus sekaataa peetaaka too ee kaa ou dimii mee. Ee kaa ou dimii ma, Yesus sekaataa poono ou dimii ma kuwa enaataa iyo see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee. **9:62** Luk 17:31-32, Plp 3:12-14

kisee wigintaata kaama okoo pooi see asiino taa kaa
2 aseta menaa ko kisee: "Bugi kaa agiyoo kapoo, maamaa pudii kiya abaano bagee eebaa taa yoka bugi epoo Mée me Wa me bugi kaa agiyoo abaano bagee eebaa peeyaasi naadi asegee taai.*
3 Domba wodaa pooduu yuwa woda nookee kamenoo yuwa paagoo peeyaa mokoo Anii ikii pooi see kisega.†
4 Ayaa, kepe ayaabu, bado doko, kisee agiyoo kuwa se dogaai. Eta mana kaa aadee taapea bagee ma mena se aawegaa taai.
5 Peemaata kaama kiyoo ee yuwa yiba peseemaano kaboo 'Epao, mee ee kaa bagee Ogatamee ma emee-emee kisiyaasi yoka' see keta asii.
6 Mee ee kaa okoo me anii Ogatamee ma naemee-emee siyaano ou gaayaa bagee agoo kiyu ko kuwa ikii me okoo Ogatamee ma emee-emee siyaasi naadi menaa kuwa okoo paagoo daamaa toopa. Kiya kisee menaa kuwa be see bagee gaayu ko mee menaa bedaa ikii yaato metaki meepa.
7 Ikii daamaa badaa kimaayu ko mee ee kaa too eeomegee taai. Mee ee epoo mée wa me kiinuyaa agiyoo kuwa noogee taai. Mee ko agiyoo yaokagee see bagee okoo me yaukuwataa

---

* **10:2** "Bugi kaa agiyoo kapoo, maamaa pudii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doometa menaa yiino taa bagee kuwa eebaa see ebea-ebea menaa kuwa. † **10:3** Woda nookee kamenoo mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma be, Wa me menaa ma be see bagee ebea-ebea. **10:4** Luk 9:3-5

to mokoo da daamaa masiyaa see see ikii miya
daamaa masesea yoka mee ee kaa noogee taai,
ee ena kaa, ee ena kaa se omenaa taai.
8 Ikii mée tuyaa yoo peemaata kaama kiyoo
bagee me ikii daamaa badaa kimaayu ko okoo
me kiinuyaa agiyoo daamaa naai.
9 Kiyoo ikiyoo yago bagee yuwa ikiyoo yataa
kiyaabuu taai, 'Ogatamee Wa too ebo kiitoono
see kooki' see menaa kuwa eeweganaa taai.
10 Kiya ikii maga ena kaa peemaata kaama
kiyoo bagee me ikii badaa se kimaayu ko ee
yaayupii da kaa kaama ebo menaa-menaa kaa
11 'Deeweedeei, ikii me mee magaa to mee enaa
badoo da kaa tabiinega maga ponee kuwa ki-
takadekomeege. Kiya Ogatamee Wa too ebo mée
eetoono see kooki see kuwa daamaa nekeenii'
see menaa kuwa wegakumii.
12 Ani me kisiino ko: Ogatamee me mée
wigintagaatagi naagoo mee magaa kaa bagee
okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa
mikee ebo kaata, apanaa magaa kaa bagee yuwa
see see se. Mee naagoo Sodom magaa kaa bagee
okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa ebo
kaata kiya kuwa eto ikii kibe kaapea bagee kuwa
okoo kaa pedeo yadootagaano kuwa ko mee asii
esee ebo kaata" see asigi.

Mikee gaano taa bagee yuwa kaa yawegata menaa
Mat 11:20-24

13 Bedaa Yesus me asiino, "Korazim magaa
kaa bagee ma, Betsaida magaa kaa bagee ma

10:7 1Kor 9:14, 1Tim 5:18 **10:12** Kej 19:24-28

ikii pedeo kaatagea yoka yaai. Dimi nagii-nagii
agiyoo kuwa Anii ikii paagoo koo senaa sepa
kiya ikii me pedeo yuwa ekeasiino taa. Kuwa
dimi nagii-nagii agiyoo kuwa apanaa bagee me
magaa kaa ukuwapa naaki okoo mikee nao see
nagaayaa. Kuwa ko idukaa Tirus magaa kaa
bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma okoo Ni
me ukuwanaa sepa agiyoo kuwa diino taa. Okoo
deeta naaki Waa mikee nao see nagaayaa, okoo
me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa yaai naadi
ekeata karung see see ponee yuwa maataata
kaama aguu miya okoo ekaato kaa widimiyaa.‡
14 Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo
Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa
bagee ma okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo
kuwa peedi kaata kiya ikii kaa pedeo kidoota-
gaatagi agiyoo kuwa esee ebo kaata.
15 Bedaa ikii Kapernaum magaa kaa bagee
yuwa miya yaai. Ikii me 'Ogatamee me inii epoo
to wodoo mée yagaatoo taatagi' see dimii mee
gaagea ye? Kisee taa kaata. Ikii gaayu ko boota
bagee toogee yoo kitamekumiitagi" see asigi.
16 Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo
asiino, "Ikii mena naweganaa taapea kaboo ikii
me menaa kiyeeyaa bagee kuwa okoo me Ni me
menaa miya nayeeyaa mokoo, bedaa ikii miya
kiwisiniyaa bagee kuwa Anii miya nawisiniyaa
mokoo, bedaa Anii miya nawisiniyaa bagee

‡ **10:13** Korazim magaa ma, Betsaida magaa ma wiya kuwa Yahudi bagee me magaa kiya Yesus mikee nao see dimii mee gaano taa. Tirus magaa ma, Sidon magaa ma wiya kuwa apanaa tomaa kaa bagee me magaa, Yahudi bagee se. **10:15** Yes 14:13-15

kuwa Anii naisiyaata Mée Waa miya wisiniyaa mokoo" see asigi.

Mée bado wodoo taa gaasi kuwa maga nawigeeta kaama aseta menaa

17 Kuwa mée bado wodoo taa gaasi kuwa maga nawigeeta kaama meemaaiikea. Okoo ede ma, ede ma Yesus paagoo asiino, "Tuhan, inii A ekaa kaa 'Paa yuwa pooi' asiyaa naaki mée yayiino too peedaa sepea" see asegea.
18 Yesus me asiino, "Iblis mee bego-bego miyaa-miyaa mokoo epoo to wodoo kaama patagaata eseanigi see kuwa Anii deema.
19 Yeede, ikii otoogiyoo, kidimisi, kisee paa me agiyoo kuwa bado batagimesea naadi Ni me pesee kuwa ikii kaa kineema, bedaa inii ma yape see mée Iblis me pesee agiyoo kuwa daba, peedi yaekeasi naadi pesee kikiyaama. Ikii pedeo kikiyaayaa agiyoo ena ma taa kaapa.
20 Kuwa mikee menaa kiya paa yuwa me ikii me menaa kiyiino too kuwa kaa ikii ede kaakee se kiya epoo to wodoo ikii ekaa yuwa kapoge kaa kiebeamaata topa kuwa kaa ikii ede ma, ede ma siwoo taai" see asigi.

Yesus me Nagamee yaapaagee seta menaa
Mat 11:25-27, 13:16-17

21 Kuwa kaboo da Yesus mee Roh Kudus me esee ede kiyaata kaama Wa me asiino, "Neataagi, Anii kiiboo, paamee see kasega. Aa ko epoo to wodoo Eboo miya, magaa da kaa Eboo miya. Okoo 'Anii ipi yoka' see gaayaa bagee ma, dimi

---

10:18 Yoh 12:31, 1Yoh 3:8 **10:19** Mzm 91:13 **10:20** Why 21:27

yago see bagee ma okoo paagoo mikee menaa
nekeensi naadi dimii mee A me yaboonemaage
kiya dimi peedi see bagee yuwa paagoo A me
daamaa awee da kaa ipi kiyaabuuke. Mikee,
Neataagi, A me kisee daamaa, ede nao naadi
yaukuwayaage" see asigi.
22 "Se-agiyoo, we-agiyoo, se-pesee, we-pesee
kuwa uduma Neataagi A me Ani kaa naekeata.
Yogamee ipi see bagee mée ena ma taa, Nagamee
me too ipi. Nagamee ipi see bagee gaayu ko
Yogamee me miya Nagamee ipi, Yogamee me ipi
kiyaabuu see bagee okoo miya Nagamee ipi" see
asigi.
23 Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa
yaato ikigi maataata kaama okoo too asiino,
"Kuwa ikii me deeyaa yuwa kuwa ikii daamaa
deegea yoka daamaa, ede nao.
24 Ani me kisiino ko: Eto ukuwaandaa taaka
agiyoo kuwa ikii deegea, ipi kegea kiya idukaa
nabi bagee yuwa ma, magaa da kaa ebo tookee
bagee yuwa ma okoo mée eebaa diino taa. Ikii
me deegeekea agiyoo kuwa okoo miya deega
naaki ou see dimii gaata kiya diino taa, bedaa
ikii me yeegeekea menaa kuwa okoo miya yeega
naaki ou see dimii gaata kiya yiino taa" see asigi.

Samaria kaa mée ena me mée epa gaata ebea-ebea menaa

25 Kaawaa ena Musa me menaa mée topetaa
see mée ena me Yesus mee ipi ye, ewo ye naadi
yiinaageeta apaadiino, "Guru, anii iminoo miya,
iminoo miya kisee too toowoosi naadi ukuwayaa

10:21 1Kor 1:19-27 **10:22** Mat 28:18, Yoh 1:18, 17:26

agiyoo naa maagiyoo ukuwayaa naa ya?" see
asigi.
26 Yesus me asiino, "Kuwa kaa menaa kuwa
Musa me menaa yiba ebeamaata yoka kuwa
menaa aa kaasee gaage? Naawegade" see asigi.
27 Mee mée to me asiino, "Musa me menaa
yiba ko 'A me Eboo TUHAN Ogatamee mee dimi
menaa da uduma me esee ou gaai, bedaa a me
pesee da ma, a me gaayaa dimii yuwa ma kuwa
uduma me miya Waa esee epa kaai' see menaa
mee ebeamaata. Bedaa mena ena ma kisee: 'Aa
ekaato miya epa kiyaa see see apanaa bagee
miya epa kaai' see menaa mee miya ebeamaata"
see asigi.§
28 Yesus me asiino, "A me wegage menaa mee
mikee wegage yoka aa kuwa mena kamu wiya
kuwa daamaa pe-ukuwawoo siyu ko aa iminoo
miya, iminoo miya toowoo taatage" see asigi.
29 Yesus me kisee asigi kiya mee mée to me
'Kuwa menaa uduma waa sikii, waa miya nao'
see nagaasi naadi wa me Yesus paagoo mena
ena ma apaadiino, "Kuwa Musa me menaa yiba
'Apanaa bagee miya epa kaai' see menaa kuwa
ko anii maamee nuwaa see see bagee epa kiyaa
naa ya?" see asigi.

---

§ **10:27** "Apanaa bagee miya epa kaai" see menaa mee ko idukaa Ibrani menaa kaa "A gebo kaa bagee epa kaai" see ebeamaata. Gebo kaa bagee see wegayu ko Israel bagee apanaa yuwa. Kiya Yesus me topeta menaa kuwa gaayu ko Israel bagee yuwa too se kiya apanaa tomaa kaa bagee miya, aa ma yape kiyaa bagee kuwa miya okoo uduma aa ekaato daamaa deewooke mee see see okoo miya epa kaa daamaa agiyoo yaukuwaai naadi wegata menaa mee. **10:27** Im 19:18, Ul 6:5 **10:28** Im 18:5

30 Yesus me asiino, "Mée ena Yerusalem magaa
kaa kaama esedoota Yeriko magaa kaa esetaaki
too eta mana kaa peemaagi naaki mée me
yuumaanemaata wa me agiyoo-pagiyoo uduma
yamasegeegea, mée to miya kopaa dakameamoo
naadi boota mokoo ekeata peegea.
31 Kuwa kaboo da imam bagee ena etaawee
migi kiya mee dakampea mée to deeta kaama
geboo da taa kutuwadoota yamoo-segeki.
32 Bedaa kiyoo kaama Lewi apaa kaa mée ena
kitaa migi. Waa miya mee mée to deeta kaama
kisee geboo da taa kutuwadoota yamoo-segeki.
33 Kaama too Samaria kaa mée ena peetaaka
too kitaa migi. Mee mée to deeta kaama epa nao
see gaagi.
34 Peedoota mee mée to paagoo kuwa kopaa
dakampea ebee yuwa wetogeano see naadi
minyak uwoo ma, anggur poo uwoo ma kuwa
yakabagekomeeta kaama abuu yuwa iye me daa-
maa yapodatagaa naadi wa me keledai wodaa
dagii da kaa eke. Doodoota meekee bagee me
omeekee ee ena kaa peemaata kaama mee mée
to ee yiba dogeamaata kaama daamaa kosetaa,
eetotaa, omemaayu
35 tokoma mee da waa poono taa kaboo da ee
epoo mée mee ebo kepee wiya mantaata kaama
asiino, 'Mee mée to daamaa nadii. Anii bedaa
kitaa meeta naagoo a me koga ma yatameape
kepee kuwa kakadiita yoka dimi se nagimaai' see
aseta" see kuwa Yesus me ebea-ebea menaa kaa
asigi.
36 Yesus kuwa menaa yuwa eewegamaata
kaama mee Musa me menaa mée topetaa see

mée to paagoo asiino, "Anii kaawegapa bagee okoo wedo me mee eta mana kaa dakampea mée to deegea kiya mikee epaagi mée mee maamee naa ya? Aa kaasee gaage?" see asigi naaki
37 wa me asiino, "Mee mée to epa kaa daamaa iye-iyee sipi mée to mee" see asigi. Yesus me waa asiino, "Mikee yoka eto ko pooi, waa see see aa miya ukuwanaa siwoo taai" see asigi.

Yesus mee Marta ma, Maria ma ekea me ee kaa eetota menaa

38 Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa peedoota maga ena kaa peemaayu. Mee magaa kaa api ena ekaa da ko Marta topa. Yesus mee "Ni me ee kaa meei" see asega.
39 Waebee ekaa da ko Maria. Maria mee Yesus me badoo da kaa animaata Wa me topetaa see menaa yuwa daamaa yayiitooka.
40 Kiya Marta mee meekee bagee nusi naadi ipiipii taano agiyoo kuwa eebaa yaai naadi ukuwaano dimii too. Wa me Yesus asiino, "Ei, Tuhan, kuwa ukuwaano agiyoo kuwa ni me too ukuwaano kana, neebee se ukuwataa see kuwa aa diino taa ye? 'Abaaba kaa pe-tabogeai' see naasii" see asega.
41 Kiya Yesus me asiino, "Marta, Marta, aa ukuwaano agiyoo eebaa naadi dimi gaagaake
42 kiya agiyoo ena too too ukuwaano gaano pedeo. Mee agiyoo mee Maria me eto Ni paagoo ukuwataaka. Ni me menaa nayiino ou dimii mee esee daamaa yoka si yadaayaapa" see asigi.

10:38 Yoh 11:1 **10:42** Mzm 27:4, Luk 11:31, Yoh 6:27

11

Sembahyang tupiino menaa
Mat 6:9-13, 7:7-11

1 Yesus maga ena kaa kaama sembahyang
semaata toomuu taa siyaa naaki Wa me topenaa
see bagee ena me asiino, "Tuhan, sembahyang
taano mee Yohanes me wa me topetaa see bagee
yuwa tupimi see see inii miya kisee daamaa mée
tupii" see asigi.
2 Yesus me okoo asiino, "Ikii me sembahyang
taano kuwa ko kisee:
Iniitaagi, A ekaa da A too ebo kaekee.
A too ebo mée eetoowoo taatage begaa kuwa
mani mée yamiyaai.
3 Egapii gakata naano agiyoo sikii-sikii mée
manii.
4 Inii pedeo mée kiyaata bagee yuwa uduma inii
me epa ekeasiyaa see see
A me miya inii me pedeo yuwa epa mée
yaekeasii.
Bedaa inii mée gaadee see yoo mée se peeyaai,
see kuwa" see asigi.*
5 Kiyoo kaama Yesus me okoo ebea-ebea
menaa ena asiino, "Ikii waa ena daatooyiba
yupigapi peedoota gebo kaa ee kaa kenee to kaa
kaama mee ee epoo mée paagoo mena ogaano,

---

* **11:4** "Inii mée gaadee see yoo mée se peeyaai" see menaa mee mena nekeeniino yaato ko mena kegaa wiya agoo. Mena kegaa ena mee ko inii mée gaadee naadi ae-wae siyaa yoo mée se peeyaai, see menaa mee. Bedaa mena kegaa ena mee ko inii mée gaadee naadi pedeo agiyoo ukuwayaa yoo mée se peeyaai, see menaa mee.

'Mée yogaa to wae, anii roti kemo wedo waa naa
kaidimaano see naadi mega.
6 Ni me epa see bagee ena beesekaa kaama
meemaata naaumigi kiya eenaano agiyoo ko ena
ma, ena ma taa keekee' see asiyaa naaki
7 ee yiba kaama wa me asiino, 'Mée yogaa to,
anii se namaaneai. Kene muntaata ni me yogaa
yuwa ma enaataa koogo toomoo ometaake yoka
anii anoogeeta kaniino be' see asiyaa.
8 Mee ee epoo mée me kisee asiyaa kiya mikee,
waa kiipaa ki anoogeeta kuwa idimpi agiyoo
maniyaa. Wa me maniino kuwa ko ekea epa
aagaa see bagee wiya kuwa kaa se kiya wa me uu
ma idimpi mee me waa anoogeeta wa me gaano
pedeo agiyoo yuwa uduma mase-maneeyaa, see
kuwa mikee kisega.
9 Kisee kemaata Ani me kisiino ko: Idimiweei,
ikii masiipea nao. Abaweei, ikii deemagaapea
nao. Kenee to kaa tugu-tugu siweei, kene
kikabaapi nao.
10 Kuwa ko idimiyaa bagee yuwa uduma
masiyaa, abayaa bagee yuwa deemaayaa, kenee
to kaa tugu-tugu siyaa bagee yuwa kene yaka-
bataayaa.
11 Ikii nagaanii yuwa ikii me yogaa me doge
kiidimiyu ko doge se kiya otoogiyoo maniyaa ye?
12 Bedo misi kiidimiyu ko kidimisi maniyaa ye?
13 Kisee taa. Ikii dimi pedeo see bagee kiya ikii
me yogaa yuwa daamaa agiyoo manegee siyaa.
Ikii me yogaa kisee daamaa agiyoo maniino
ipi maa diya epoo to wodoo kaama Ikiitaagi
me kineewoo siyaa agiyoo kuwa mee asii esee

11:8 Luk 18:1-8

daamaa, Waa idimiyaa bagee yuwa Roh Kudus
mee daamaa maniyaa" see asigi.

*"Yesus mee paa tawata kaama too paa yaaba-
gaapeasiyaa" see yawegata menaa*
Mat 12:22-30, Mrk 3:22-27

14 Kaawaa ena mée ena, paa me peneata
kaama mena wegaano naka see mée agoo. Yesus
me paa yaabagaapeasigi naaki mena wegaano
keago. Kiyoo bagee yuwa dimi nagimegea
15 kiya mée noonaa me wegaano, "Waa paa me
eboo Beelzebul mee tawata kaama too paa yuwa
yaabagaapeasiyaa" see menaa yawegagea.
16 Bedaa mée noonaa miya Yesus mee kaasee
mée to gaadee taano see naadi kaama Wa paagoo
asiino, "Aa mikee kisee Mée ii see kanekeensi
naadi agiyoo ena, epoo to wodoo kaama dimi
nagii-nagii agiyoo ena mée deeyaai" see asegea.
17 Kiya okoo me gaayaa dimii kuwa Yesus me
ipi kemaata kaama ebea-ebea menaa kaa asiino,
"Maga ena kaa bagee okoo aawisi-maawisi siyu
ko mée ukubaanta kaama asii se pesee kiyaa,
okoo pedeo kiyaa. Bedaa ee ena kaa bagee miya
okoo aawisi-maawisi siyu ko aapataga naadi
kaama se pesee kiyaa.
18 Mee mokoo miya paa tabaa da aawisi-
maawisi siyu ko mee asii se pesee kiyaa. Ikii me
Anii 'Paa me eboo Beelzebul mee tawata kaama
paa yaabagaapii siyaa' see menaa nawegageekea
yoka Anii kiapaadee see menaa ena agoo, mee
ko Iblis me wa kaa tabogetaa see paa yuwa
abagaapeasiyu ko kuwa paa yuwa kaasee pesee

11:13 Yoh 7:37-39

kiyaa? Iyo, ebo se tuyaa. Paa yuwa uduma
ukubaanta kaama dabaa kedaa siyaa.†

19 Ikii me Anii 'Beelzebul mee tawata kaama
too paa yaabagaapii siyaa' see menaa nawe-
ganaakea kiya ikii yaato bagee yuwa me ma-
peagiyoo pesee kaa paa yaabagaapii siyaa ya?
Ikii yaato bagee okoo me miya Anii see see
Ogatamee me pesee kaa paa yuwa yaabagaapii
siyaa, se maa? Mikee yoka ikii me nakobanaakea
menaa kuwa makapaa menaa too see kuwa ikii
yaato bagee me too kisiyaa.

20 Eto ko Anii paa yuwa yaabagaapii siyaa mee
ko Ogatamee me kepo tamo me, Wa me pesee
kaa kemaata kaama eto kiipaa Ogatamee Wa too
ebo mée eetoono kuwa ikii paagoo ukuwaandaa
taaka ii see kuwa daamaa nekeenii" see asigi.

21 Bedaa Yesus me asiino, "Pesee see bagee
ena me ni me agiyoo-pagiyoo yuwa mée me
namasiipea naadi okaa, mowai kisee agiyoo
eebaa masegeeta kaama wa me ee kaa diitoo siyu
ko wa me agiyoo yuwa se masemaayaa, daamaa
tuyaa.

22 Kiya esee pesee see mée ena meemaata
kaama mee mée to daba, peedi ekeasiyu ko
kuwa okaa, mowai kisee agiyoo yuwa ma, wa
me ee kaa agiyoo-pagiyoo yuwa miya uduma

---

† **11:18** Kuwa menaa kuwa ko Yesus me paa tawata kaama paa yaabagaapeasiyaa se. Waa paa yaato bagee naaki Wa me paa yuwa si yaabagaapeasiyaa, see kuwa nekeensi naadi menaa yuwa.

yamasegeeta kaama wodeepi-wadaapi siyaa.‡
23 Anii ma epo enaataa eeukuwaano be see
bagee kuwa ko Anii nawisintaa see bagee yuwa
too, bedaa Anii ma epo enaataa niikutumeeii
taano be see bagee kuwa miya mée peeda-paada
nasiyaayaa bagee yuwa too" see asigi.§

Paa yaabagaapeata kaama bedaa mée yiba metaki miyaa naadi aseta menaa
Mat 12:43-45

24 Bedaa Yesus me wegaano, "Paa kuwa mée
yiba kaama yaabagaapeata kaama uwo taa see
maga ugii da taa ometaa, totaa see yoo abanaa
siyaa kiya se deemaayaa. Deemagaano taa naadi
kaama 'Bedaa ni me toogee sepa yoo metaki
poonaka' see gaayaa.
25 Peedoota mee ee kaa peemaaga naaki mée
taa, daamaa gekedeepeata kaama kuwa ee kaa
agiyoo daamaa wiginemaata topa see deeyaa.*
26 Daamao, imi taa naadi kaama peedoota
apanaa esee pedeo see paa petoo waa naa badaa

‡ **11:22** "Esee pesee see mée ena me daba, peedi kiyaano" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me Iblis ma, wa me paa tabaa da ma kuwa uduma omaago ma abagaapeata daba, peedi kiyaayaa see ebea-ebea menaa mee. § **11:23** "Anii ma epo niikutumeeii taano be see bagee kuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma epo enaataa mée yuwa niikutumeeii taano be see bagee yuwa, mée yuwa Yesus sekaataa se peesi naadi peeda-paada yasiyaayaa bagee yuwa mokoo see see ebea-ebea. * **11:25** "Mee ee yiba mée taa" see menaa mee ko paa mée yiba kaama yaabagaapeata kaama mée to daamaa kiyaa kiya Yesus me menaa si yayeeyu ko Roh mee mee mée to yiba se tuyaa, waa bedaa pedeo kiyaa naadi ebea-ebea menaa mee.

maageeta kaama mee mée to yiba kiyoo toogee siyaa. Kiyoo toogee naadi kaama mee mée to pedeo kiyaayaa. Petamanii paa yaabagaa-peasiino taa kaboo wa me umiino, toono pedeo too kiya eto mee kaama asii wa me umiino, toono kuwa mee asii esee pedeo kedaa siyaa" see menaa eewegagi.

27 Yesus me kuwa menaa mée yuwa eewe-gataaki too ko kiyoo apii ena me ebo menaa kaa asiino, "Aa kakabata apii mee, Aa ama kaneeseka apii mee daamaa, ede nao" see asega.

28 Kiya Yesus me asiino, "A me kisee wegage kiya Ogatamee me menaa yayeeta kaama daa-maa pee-yaukuwataa see bagee kuwa ki mee asii esee daamaa, ede nao see yaapaagee taano daamaa" see asigi.

Yunus ma, Yesus ma ekea kaa menaa
Mat 12:38-42

29 Mée eebaa Yesus bobetaata kaama toomuu taakea kaboo Wa me eewegaano, "Yaai, etokaa tuyaa bagee kuwa esee pedeo dimii, pedeo menaa kaa too umiwoo, toowoo see bagee yuwa. Ikii me Ni paagoo 'Aa mikee kisee Mée ii see kanekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo ena mée deeyaai' see nasegeekea kiya se kiukuwaapa. Ikii me Aa mikee kisee Mée ii see nanekeensea naadi Anii idukaa nabi Yunus wa me ukuwata peeta menaa mee too kiiwegaanaka.

30 Mee ko Yunus mee Ogatamee me wa kaa daamaa yaukuwata agiyoo kuwa kaa Niniwe bagee yuwa dimi nagii-nagii seta. Mee see see mokoo miya Mée Yogaa mee Ogatamee me kisee

---

11:28 Luk 8:20-21

agiyoo Wa kaa yaukuwaapi naagoo eto kiipaa tuyaa bagee yuwa dimi nagii-nagii taatagea.†

31 Bedaa idukaa api ena, yamuyaato maga ena kaa ebo tookee apii beesekaa magaa kiya Salomo wa me dimi ipi kaa menaa kuwa si yeega ou naadi pakata. Si yeega ou dimii gaata kemaata iminookaa Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo mee apii to ma, ikii etokaa bagee yuwa ma aya andoo peedaa seta kaama wa me ikii kaa kiwegaata menaa mee ko kisee: 'Kuwa bagee kuwa ko A me menaa se kayeetaa see bagee yuwa' see menaa kiwegaata. Salomo wa me ipi see dimii mee mikee ebo kiya eto kiipaa Salomo mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi.

32 Bedaa iminookaa Ogatamee me mée wig-intagaatagi naagoo Niniwe bagee yuwa ma, ikii etokaa bagee yuwa ma aya andoo peedaa seta kaama okoo me ikii kaa kiwegaatagea menaa mee ko kisee: 'Kuwa bagee kuwa ko pedeo dimii, pedeo menaa ekeasiino taa, Ogatamee ma dimii menaa kaa too se toowoo see bagee yuwa too' see menaa kuwa ikii kaa kiwegaatagea. Idukaa kuwa Niniwe bagee me Yunus me weganaa seta menaa kuwa mikee nao naadi kaama okoo me pedeo dimii, pedeo menaa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too toowoo seta. Okoo me kisee ukuwata kiya ikii ko taa yoka kuwa menaa kiwegaatagea. Yunus mee ebo kiya eto kiipaa

† **11:30** Ogatamee me Yunus wa kaa daamaa yaukuwata agiyoo mee ko Yunus mee unu wedo doge damaa to yiba omegee naadi kaama mee doge damaa to yibaa taa kaama Ogatamee me daamaa odeewaata mee. **11:30** Yun 3:4-5 **11:31** 1Raj 10:1-10

Yunus mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi.‡
33 Pelita biyaa iyaata kaama ee miyoo taa se
ekeasiyaa, otaawee me apumaakee miya se kiya
mee ee yiba seemiyaa bagee uduma daamaa
awee da kaa deesi naadi biyaa maagee yoo
pakaa-ekeasiyaa.
34 Emaa masii to mee ko peto agoo da mokoo. A
me emaa miya daamaa kiyu ko a me maa da yiba
miya daamaa awee da kaa kiyaa. Emaa miya
pedeo kiyu ko maa da yiba miya digiyoo kiyaa.
35 Dimi menaa da mee miya kisee yoka gaai. Aa
dimi menaa da digiyoo kiyaa naadi dimi menaa
da awee da kaa too umiwoo, toowoo taai.
36 Kisee kemaata a yiba awee too, ponee ena
ma digiyoo see taa kiyu ko a yiba uduma awee da
kaa too kedaa siyaa. Peto agoo da kawogaamaata
aa uduma awee da kaa too kawogaamaayaa see
see aa miya kisee daamaa awee da kaa too kedaa
siyaa" see asigi.

Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma kuwa gaai naadi aseta menaa

Mat 23:1-36, Mrk 12:38-40, Luk 20:45-47

37 Yesus me kuwa menaa wegamaata kaama
toomuu taaki too ko Parisi kaa bagee ena
meemaata kaama asiino, "Ni me ee kaa naano
ke meei" see asigi. Yesus mee ee yiba seemeta
kaama naano agiyoo noogee yoo animaayu.

---

‡ **11:32** Niniwe bagee kuwa okoo apanaa tomaa kaa bagee kiya Yunus me pe-eewegata menaa kuwa mikee gaata. Yesus me Anii ko Yunus mee asii eboo kiya Ni me etokaa eewegata menaa kuwa kaasee kaa Israel bagee yuwa mikee nagaano taa ya naadi aseta menaa. **11:33** Mat 5:15, Luk 8:16-17

38 Waa naano agiyoo naano taa kaboo yagaa
keta uwo wetogeano taa kemaata Parisi kaa mée
to me kuwa daa yaai naadi dimi nagimigi.
39 Kiya Tuhan me asiino, "Ikii Parisi kaa bagee
yuwa me otaawee ma, piring ma kuwa tapaato
yaato dimi-dimi uwo wetogetaa see. Ikii mee see
see miya ikii kado yaato dimi-dimi deegee see
bagee yuwa kiya ikii semoo yiba yaato daa see
agiyoo maamaa agoo. Ikii kepe ou, agiyoo ou
see dimii mee ebo, apanaa pedeo dimii, pedeo
menaa kuwa miya maamaa pudii.
40 Ikii dimi ewo see bagee yuwa yaai. Tapaato
yaato ogaataata Mée me semoo yiba yaato miya
enaataa daamaa ogaataata, se maa?
41 Ikii semoo yiba yaato yaku taa, daba bagee
daamaa aii manii. Kisee manegee siyu ko ikii
yiba pedeo kikiyaayaa dimii yuwa uduma taa
kiyaa.
42 Ikii Parisi kaa bagee yuwa pedeo kaatagea
nao. Ikii me agoo kiyaa agiyoo yuwa uduma
gaaseagoo to mee Ogatamee paagoo manegee
siyaa kiya Musa me menaa yiba yawegawoo,
yaukuwawoo taano esee gaano pedeo menaa
kuwa ikii otoopa eke-bake segee siyaa. Kuwa ko
ikii ogei me poo, wedakamu, kisee peedi-paadi
agiyoo yuwa miya gaaseagoo to mee dimi-dimi
Ogatamee paagoo manegeekea kiya Musa me
menaa yiba ebo menaa yuwa kuwa wisintagaa
segeekea, kuwa ko mée yupii da taa mena
mée yadaakomee siyaa yuwa topoo see menaa
kaa too mée yadaakumiino kuwa miya ikii se

11:38 Mat 15:17-20 **11:39** Luk 12:1, 16:15 **11:41** Yes 58:7-11

ukuwageekea, bedaa Ogatamee epa dimii mee
miya ikii ko taa see bagee yuwa. Kuwa gaasea-
goo to mee Ogatamee manegee taano kuwa
daamaa manegee taai kiya kuwa ebo menaa
yuwa, kuwa daamaa yayeewoo, yaukuwawoo
taano esee gaano pedeo see menaa apanaa yuwa
kuwa se gaabuu taai.
43 Ikii Parisi kaa bagee yuwa pedeo kaatagea
nao. Ikii ko mée me ebo naekeasiino too ede
see gaayaa bagee yuwa. Sembahyang segee see
ee yiba mée me nadeesi naadi woopasi ebo
bagee me animaayu taa see yoo kiyoo too ikii
animagaano ede. Bedaa ikii mée kutuu taa see
yoo peenaa siyaa kaboo 'Epao, inii me eboo' see
naapaagee taano kuwa miya ede see bagee yuwa
yaai.
44 Ikii Parisi kaa bagee yuwa pedeo kaatagea
nao. Ikii mée ogoo da mokoo. Kuwa ko boota
bagee ogo maataagea kiya semoo yiba boota
bagee agoo see kuwa nekeensi naadi agiyoo
magaano taa kemaata mée yuwa ewo kaa kitaa
peegee naadi pedeo kiyaa" see asigi.§
45 Kisee asigi naadi Musa me menaa mée
topetaa see bagee ena me Yesus asiino, "Ei, Guru.
A me kuwa Parisi kaa bagee yuwa pedeo menaa

11:42 Mik 6:8 **11:44** Mat 23:27-28 § **11:44** Musa menaa ena mee ko kisee: Mée ogopa yaadee siyu ko tuunuu siyaa. Kisee tuunuu sepea bagee yuwa unu petoo Ogatamee me ee kaa toono daa. Unu petoo omemaata kaama bedaa daba tuyaayaa, see menaa ebeamaata. Mee mokoo miya mée me Parisi kaa bagee yuwa semoo yiba yaato kuwa nekeeniino taa kaa okoo sekaataa peeyu ko okoo miya pedeo kiyaa, kisee Parisi kaa bagee yuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa kuwa.

asege kuwa A me inii miya pedeo menaa mée
asiyaa mokoo yoka" see asigi.
46 Yesus me asiino, "Ikii Musa me menaa mée
topetaa see bagee yuwa ikii miya pedeo kaatagea
nao. Ikii me mée paagoo 'Kisee-kisee ukuwaano
gaano pedeo' see menaa-panaa kuwa ukuwaano
kana. Ikii me kuwa menaa-panaa kuwa mée kaa
yadootaata kaama mée yuwa ma epo enaataa
eeukuwaano be kegeekea.
47 Yaai, ikii Musa me menaa mée topetaa see
bagee yuwa pedeo kaatagea nao. Ikii idukaa
nabi bagee me menaa kuwa daamaa poga-poga
naadi okoo me ogo maagee yoo daamaa ipiipii
segee siyaa. Kuwa nabi bagee kuwa idukaa ikii
me bagee yuwa me be kaa wogeepeata yoka
48 ikii me idukaa bagee ma ikii paaya ena
dimii, ena menaa see bagee yuwa too. Ikii me
bagee yuwa me nabi bagee wogeepii seta, bedaa
nabi bagee ogo magagee yoo ikii me ipiipii seta,
ikii kisee ukuwawookea yoka ikii miya 'Kuwa
nabi bagee wogeepii seta kuwa daamaa yoka' see
dimii agoo see bagee yuwa.
49 Kisee kemaata idukaa Ogatamee me ipi kaa
wegata menaa mee ko kisee: 'Anii nabi bagee
yuwa ma, Ni me menaa nadoonaa siyaa bagee
yuwa ma kuwa Israel bagee paagoo yapeeyaapa.
Yapeeyaata kaama noonaa okoo me wogeepii
taatagea, noonaa wegee-wegee taatagea' see we-
gata.
50 Ikii me kisee ukuwaatagea yoka idukaa
kaama kuwa pedeo taa see bagee wogeepii siwoo
seta menaa kuwa uduma petamanii kaama eto
too ikii kaa too kaapa, ikii kaa pedeo dogaapea.

51 Petamanii wugimaata mée mee ko Habel
mee. Wodopasi wugimaata mée mee ko Zakaria
mee. Waa Ogatamee me ee to yupii, Ogatamee
paagoo agiyoo kupi-manee taa see yoo yaayupii
da kaa kiyoo wogeta. Habel ma, Zakaria ma
kuwa yaayupi bagee uduma wogeepii siwoo seta
menaa kuwa uduma ikii kaa too kaata. Ani me
kisiino ko: Kuwa wogeepii seta menaa kuwa
uduma ikii etokaa tuyaa bagee yuwa kaa too
kaata yoka daamaa nekeenii.
52 Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa pedeo kaatagea nao. Ogatamee ipi kisi
naadi menaa kuwa ikii me mée tupiino taa.
Mikee, kunci mee ikii paagoo ekeata kiya ikii
kenee to kaa taamege-taamege taa see bagee
yuwa too. Ikii miya keneawee se pakaaneekea,
bedaa pakaaniinaka ou see gaayaa bagee yuwa
miya ikii me taamege-taamege yasegeekea" see
asigi.*
53 Kuwa menaa asemaata kaama apanaa ma-
gaa kaa peeta kaama wodoo kuwa Musa me
menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Parisi
kaa bagee yuwa ma okoo me Yesus maamaa
wisiniwookea. Okoo me Yesus paagoo mena
maamaa eebaa omaago ma apaadee segeekea.
54 Mee ko okoo me "Yesus me kisee pedeo
menaa mée eewegagi yaai" see menaa kuwa
yaweganaa taano see naadi mena maamaa
apaadee segeekea.

11:51 Kej 4:8, 2Taw 24:20-25 * **11:52** Kunci mee ko Ogatamee ipi kisi naadi topeta menaa ebea-ebea. Kenee to mee ko Ogatamee daamaa ipi kaano ebea-ebea.

12

Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo gaamaasi naadi aseta menaa
Mat 10:26-27

1 Kuwa kaboo da mée eebaa, se egamaayaa ku-
tuu naadi mée sipi kaa aabatagi-maabatagikea.
Yesus me mée topetaa see menaa kuwa Wa me
topenaa see bagee yuwa keta asiino, "Parisi kaa
bagee okoo me ragi yeeyee kuwa ikii gaai. Okoo
tapaato yaato ena, semoo yiba yaato ena see
bagee yuwa.*
2 Mée me koogo maapetaa see menaa uduma
awee da kaa kedaa taapa, bedaa koogo boone-
maata menaa yuwa uduma miya ipi kiyaabuu
taapea.
3 Kisee kemaata ikii me daatooyiba yaato
wegayaa menaa kuwa bedaa egapi yaato awee
da kaa yiipea, bedaa ikii ee yiba koogo ebe
kaa menaa, poko kaa menaa aasee siyaa menaa
kuwa yoo da kaa mena ebo kaa wegakumiipea.

Ogatamee mee too wedaasi naadi menaa
Mat 10:19-20,28-33, 12:32

4 Ni me epa see bagee yuwa, wae. Ani me
kisiino ko: Mée se wedaai. Okoo má yaato too
wugimaayaa, mee kaama asii agiyoo ena ma se
ukuwamaayaa yoka se wedaai.

---

* **12:1** "Parisi kaa bagee kuwa okoo me ragi yeeyee kuwa ikii gaai" see aseta menaa mee mena nekeeniino yaato ko ragi yeeyee roti semoo yiba kaama roti uduma iyadoo pakayaayaa see see okoo me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa me mée eebaa deebaa siyaa yoka gaai naadi ebea-ebea menaa kuwa. **12:1** Mat 23:25-28 **12:2** Luk 8:16-17 **12:4** Why 2:10

5 Wedaano ko Ogatamee Wa too wedaai. Waa
ko má yaato wugimaata kaama neraka biyaa
yiba mée tameepeasiyaa see Mée. Mikee, Wa too
wedaai, mée kuwa wedaakee se.
6 Mugipo daaya see bedoo mee aii agiyoo,
esee peedi see bedoo, imi idibi waa naa enaataa
kepe peedi wiya too masiyaa agiyoo da, se maa?
Mikee kiya bedo ena too too mee miya Ogatamee
me se gaabuu siyaa.
7 Bedaa ikii edooyuu apa uduma miya Wa me
daamaa kiegamaata ipi. Ikii ebo, apanaa agiyoo
see see se, mugipo daaya see bedoo maamaa
eebaa kiyaa miya ikii ma endagii se, kisee Wa
me ikii kigaataa see yoka mée se wedaai.

8 Ani me kisiino ko: Okoo mée paagoo weda
taa ma 'Anii Yesus sekaataa bagee' see asiyaa
bagee kuwa Mée Yogaa mee me miya Ogatamee
me malaikat bagee yuwa paagoo 'Waa ko Ni
sekaataa nameeno weda taa see mée yoka' see
yawegaata.
9 Kiya okoo mée paagoo Anii nawisintaata
'Yesus mee anii ewo see Mée' see nawegayaa
bagee kuwa Ani me miya wisintaata Ogatamee
me malaikat bagee paagoo 'Mee ko Anii ewo see
mée yoka' see yawegaata.

10 Mée Yogaa mee pedeo see yawegaa-
wegaa siyaa bagee kuwa uduma Ogatamee
me epa ekeasiyaa kiya Roh Kudus mee pedeo
see yawegaa-wegaa siyaa bagee kuwa epa se

12:7 Luk 12:24 **12:9** Luk 9:26

ekeasiyaa.†
11 Mée me ikii kipeneata sembahyang segee
see ee kaa eboo yuwa paagoo miya kiipootagea,
apanaa eboo yuwa paagoo miya kiipootagea
kiya ikii kiipeeyaa kaboo 'Anii kaasee menaa
wegaapa, kaasee menaa wegaapa?' see dimii
kuwa se abaai.
12 Ikii mena wegaano kaboo 'Kisee wegaai,
kisee wegaai' see dimii kuwa Roh Kudus me ikii
kisi-manee taapi yoka se gaagaa taai" see asigi.

Dimi taa see senawii mée ena kaa ebea-ebea menaa

13 Kiyoo kutuukea bagee yuwa mée waa ena
me Yesus asiino, "Guru wae, neawaagi mee
enaataagi me daa kepee, daa agiyoo kuwa wa me
naawudisi yoka A me nawegaai" see asigi.
14 Kiya Yesus me asiino, "Mée yogaa to, ekea
yupii da kaa mena kiwegataa see mée mee Anii
se" see asigi.
15 Aseta kaama bedaa kiyoo topea bagee yuwa
paagoo asiino, "Ikii kepe ou, agiyoo ou kisee
ou dimi-pami kuwa nekeenii. Agiyoo tabaa da
eebaa kiyaa miya umiino, toono begaa da kuwa
daamaa too kaapa se yoka gaai" see asigi.
16 Kiyoo kaama Yesus me ebea-ebea menaa ena
eewegaano ko kisee: "Kepe yago mée ena wa me
weekee agiyoo yuwa maamaa eebaa iyaga.

---

† **12:10** Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa ko "Yesus Wa me paa yaabagaapii segeeki kuwa Roh Kudus me pesee kaa se kiya paa tawata kaama too yaabagaapii siyaa" kisee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa. **12:15** 1Tim 6:6-11, Ibr 13:5

17 Wa me dimi yiba gaano, 'Ni me weta agiyoo
eebaa kiya maagee yoo sikii taa yoka kaasee naa
ukuwaapa?' see gaagi.
18 Bedaa wa me gaano, 'Ni me ukuwaanaka
agiyoo eto nekeenega, mee ko ni me daaii,
yigimeeii taa see ee kuwa peedi yoka anii kaba-
maata kaama bedaa wiyaagoo ebo-ebo taanaka.
Ebo-ebo taata kaama ni me gandum poo yuwa
ma, apanaa agiyoo yuwa ma uduma kuwa ee
yuwa yiba magaapa.
19 Anii kuwa agiyoo uduma awemaata kaama
ni me gaawoo taapa dimii mee ko kisee: Ni me
maagee sepa agiyoo tabaa da eebaa yoka eto
kaama wodoo anii pesee too umiwoo, toowoo
taapa, se gaagaa siwoo taapa. Ani me umiino,
toono kuwa ede ma, ede ma too noowoo, toowoo
siwoo taapa' see gaagi. Wa me kisee gaagi
20 kiya Ogatamee me asiino, 'Ei, dimi taa see
mée, eto mee digiyoo mee aa bogaape yoka a
me ekaato noowoo taano see naadi maagee sepe
agiyoo kuwa aa se naape, se maa?' see aseta" see
kuwa Yesus me eewegagi.
21 Bedaa Yesus me asiino, "Okoo agiyoo-
pagiyoo okoo ekaato kaa too yigimeeii taa see
bagee kuwa kisee kaata. Kisee bagee kuwa
Ogatamee me 'Okoo daba kiyaa bagee yuwa too'
see gaayaa" see asigi.

Gaano pedeo agiyoo kaa dimi se gaagaa taai naadi topeta menaa
Mat 6:25-34

12:18 Luk 12:24 **12:21** Luk 6:24, 16:19-31, Yak 5:1-3

22 Yesus me mee ebea-ebea menaa da eewega-
maata kaama Wa me topenaa see bagee yuwa
paagoo asiino, "Kisee kemaata ikii me gaano
pedeo agiyoo kaa se gaagaa taai. 'Inii maagiyoo
naapea, inii maa da kaa maagiyoo magaapea?'
see kuwa dimi se nagimaai.
23 Kuwa agiyoo kuwa ebo agiyoo se. Naano
agiyoo kuwa ebo maa diya peedi, dimi menaa
da mee too ebo, bedaa doka kuwa ebo maa diya
peedi, maa da mee too ebo.
24 Epaawee peenaa see bedoo kuwa deeweei.
Okoo keepa weeno miya taa, daaii, yigimeeii taa
see ee miya taa kiya Ogatamee me naano agiyoo
daamaa manegeeki. Bedo kuwa peedi, ikii ma
endagii taa see agiyoo kiya Wa me kisee daamaa
manegeeki kemaata ikii miya daamaa kineewoo
taapi.
25 Dimi gaagaa see kaa waa ekaato umiino,
toono begaa togoo kiyaayaa bagee naa ena agoo
ye?‡
26 Kisee kemaata ikii dimi gaagaa see kaa
peedi agiyoo ena miya se agoo kiyaayaa gaayu
ko kaasee kaa apanaa agiyoo kaa dimi gaagaa
siyaa?
27 Boo pui kuwa ikii deeweei. Kuwa boo pui
kuwa ukuwaano agiyoo miya taa, doka iyaakee
miya taa kiya kuwa diino yago. Ani me kisiino
ko: Salomo waa senawii ebo, wa me maagee seta

‡ **12:25** Dimi gaagaa see kaa waa ekaato umiino, toono begaa togoo kiyaayaa bagee ena ma taa. Mee mokoo miya mée me dimi gaagaa see kaa okoo me gaano pedeo agiyoo kuwa se agoo kiyaayaa yoka dimi se gaagaa seta Ogatamee kaa too dimi maawoo taai naadi aseta menaa mee.

dokaa kuwa diino daamaa kiya kuwa boo pui
kuwa esee diino daamaa, Salomo me dokaa see
see se.
28 Kuwa boo kuwa ebo agiyoo se, eto kenaagoo
iyata kaama tokoma mee da badegeeta biyaa
kaa yuwitaayaa agiyoo kiya Ogatamee me diino
daamaa yakiyaabuu see. Kisee kemaata Wa me
ikii me dokaa kuwa miya kuwa boo kuwa asii
esee daamaa kiagoo kiyaabuu siwoo taapi, se
maa? Ikii dimi gaagaa naadi Ogatamee kaa dimi
se maageekea bagee kuwa naa yaai.
29 See keta yoo 'Inii maagiyoo naapea, mapea
uwoo naapea?' see kuwa se gaagaa taai.
30 Kuwa dimii kuwa ko mée tomaa-tomaa
uduma kisee gaagaa siyaa dimii yuwa. Ikii me
gaano pedeo agiyoo uduma Ikiitaagi mee ipi
yoka dimi gaagaa see se
31 kiya ikii me Ogatamee Wa too ebo mée
eetoono kuwa ou see dimii mee gaawoo taai.
Mee kaama ikii me gaano pedeo agiyoo kuwa Wa
me kineewoo taapi.

32 Ei, Ni me domba tabaa da ikii se wedaai. Ikii
kuwa ko eebaa taa kiya Ikiitaagi Wa me ebo totaa
see yoo kiyoo ikii ebo toono komoo kiniino ede
kigi yoka se wedaata
33 ikii me agiyoo-pagiyoo pe-doogeeta kaama
masiipea kepee yuwa daba bagee yuwa manii,
kisee ikii nekee kepe ayaabu ena agoo kiyaai.
Mee kepe ayaabuu to se nuku kiyaa, epoo to
wodoo agiyoo ikii masegee siwoo siyaa, kisee too
se taa kiyaa. Kuwa agiyoo oma maseekee bagee

12:27 1Raj 10:4-7 **12:32** Luk 22:29

se masiyaa, dene-dene kuwa miya se nuyaa.
34 Ikii me ou gaayaa agiyoo kuwa kaa too dimi
maayaa yoka daamaa nekeenii."§

Yesus mee ikii se nekeeniyaa kaboo meetagi yoka ipiipi deewoo taai naadi ebea-ebea menaa

35 "Ikii me eboo me agiyoo yaokagee see kaa
magaakee dokaa kuwa maawoo, peto wakimi-
woo, kisee ikii me eboo miyaa mee maamaa
diitoo siwoo taai.
36 Mee ko kisee: Agiyoo yaokagee see bagee
kuwa okoo me eboo waa mée me api goetaa see
yoo naano agiyoo pe-noogiino see naadi peegi.
Waa peeta kaama wodoo okoo me eboo moga
meepi ye, epee meepi ye naadi maamaa diitoo,
kisee too mee eboo meemaagi. Waa kene tugu-
tuguki kaboo okoo moga kene yakabataagea.
Mee see see ikii miya kisee daamaa yaukuwaano
see naadi maamaa diitoo, ekaato ipiipii siwoo,
umiwoo taai.
37 Kisee agiyoo yaokagee see bagee kuwa
daamaa, ede nao. Anii mikee kisiino ko: Mee
eboo meemaata kaama 'Ikii ko paayaa see dimii
taa, daamaa ipiipi nadiitoo siwoo see bagee
yuwa yoka naano ke, animaayu taai' see asiipi.
Kiyoo kaama agiyoo yaokagee see bagee me
magaakee dokaa kuwa wa too maataata kaama

12:33 Luk 6:38, 11:41, 18:22 § **12:34** "Ikii me ou gaayaa agiyoo kuwa kaa too dimi maayaa" see aseta menaa kuwa ko mée me ou gaayaa agiyoo kuwa ko magaa da kaa agiyoo gaayu ko magaa da kaa agiyoo kaa dimi maayaa kiya Ogatamee mee ou gaayu ko Ogatamee kaa dimi maayaa see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. **12:36** Mat 25:1-13, 1Pet 1:13

naano agiyoo okoo paagoo yawudiipi, kisee
yaukuwaapi.*
38 Mee eboo mee daatooyiba yupigapi yee,
awiino taa kaboo yee meemaata kaama wa me
agiyoo yaokagee see bagee yuwa agiyoo daamaa
ipiipii semaata nadiitoo taakea see deeyu ko
kuwa bagee yuwa daamaa, ede nao, see kuwa
mikee kisega.
39 Daamaa nekeenii: Oma masetaa see mée
daatooyiba yaato mee kenoo kaa, mee kenoo kaa
meepi see kuwa ee epoo mée ipi naaki ee se
nakabasi naadi ipiipi see diitoo siyaa.
40 Mee mokoo miya Mée Yogaa mee meetagi
mee ikii se nekeeniyaa kaboo meetagi yoka ikii
daamaa ipiipi diitoo siwoo taai" see asigi.

Agiyoo yaokagee see bagee yuwa kaa ebea-ebea menaa

Mat 24:45-51

41 Petrus me asiino, "Tuhan, kuwa ebea-ebea
menaa kuwa inii too gaamaasi naadi mée asege
menaa ye, mée uduma asege menaa ye?" see
asigi.
42 Bedaa Yesus me ebea-ebea menaa kaa
eewegaano, "Agiyoo yaokagee see bagee yuwa
kuwa dimi daamaa bagee gaayu ko waa kaasee
mée? Mee ko wa me eboo me menaa uduma
daamaa yayeewoo see mée, waa dimi ipi kaa

* **12:37** Mee eboo meemagaano taa kaboo kuwa agiyoo yaokagee see bagee yuwa waa daamaa nadiitoo, ni me agiyoo daamaa naukuwawookea yoka naadi waa meemaata kaama waa ekaato dimi peedi ekeata kaama kuwa wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa ebo ekeata okoo paagoo naano agiyoo yawudiitagi, kisee aapeka siyaa mokoo. **12:37** Luk 22:27, Yoh 13:4-5

too yaukuwagee see mée. Kisee mée to gaayu
ko mee eboo me wa paagoo asiino, 'Kuwa
agiyoo yaokagee see bagee apanaa yuwa kuwa
a me daamaa nadiitoo taai, bedaa naano agiyoo
eewudiino kuwa miya a me too' see asiipi.
43 Mee eboo maga nawigeeta ee kaa meemaata
deeyaa naaki mee mée to me kuwa agiyoo
yuwa daamaa yaukuwataaki yoka mee mée to
daamaa, ede nao.
44 Anii mikee kisiino ko: Mee kaama wodoo wa
me agiyoo-pagiyoo uduma 'A me too nadeewoose
yoka' see asiyaa.
45 Agiyoo yaokagee see mée dimi pedeo gaayu
ko waa dimi yiba ni me eboo mee moga se meepi
yoka naadi kaama kuwa agiyoo yaokagee see
bagee apanaa yuwa, paayogaa miya, api miya
kuwa kopaa dakamegee taano ma, naano dimii
kaa too omegee taano ma, boomagaa see uwoo
noogee taano ma, kisee ukuwagee siyaa.
46 Wa me eboo meepi naagoo ewo yoka waa
miyaa naagoo mee mée to kopaa dakamemaata
kaama Ogatamee si yayeetaa see bagee yuwa
dogeamaayaa yoo kiyoo dogeamaapi.
47 Kuwa agiyoo yaokagee see bagee okoo me
eboo me aseta menaa yuwa yeegea, ipi kiya
waa meeno taa kaboo ipiipii taano taa, wa me
menaa kuwa si yaukuwagee siyu ko okoo kopaa
dakamaano kuwa ebo kaata.
48 Mée noonaa ko mee eboo me aseta menaa
kuwa ewo, yiino taa. Mee eboo meeno taa kaboo
okoo miya kopaa dakamiyaa agiyoo ukuwagee

12:44 Luk 19:15-19 **12:46** Luk 21:34, Why 16:15 **12:47** Yak 4:17

seta kiya kopaa dakamaano mee ko peenaa too kaata. Kuwa me kemaata Ogatamee me aseta menaa maamaa yeetaa, maamaa ipi see bagee kuwa okoo paagoo 'Kuwa Ni me kiseta menaa kuwa daamaa naokagee sepea ye' naadi apaadee taatagi, bedaa Wa me agiyoo eebaa naokageesi naadi kaama yaekeata bagee kuwa paagoo miya 'Kuwa Ni me kiekeata agiyoo kuwa koga ma nakiyaagea ye?' see asiitagi" see asigi.

Yesus me "Anii mée aapekadaasi naadi meta" see aseta menaa
Mat 10:34-36

49 "Anii meta mee ko magaa da kaa biyaa uwaakumiino see naadi meta. Eto kiipaa miya biyaa peega naaki esee daamaa see gaaga.†
50 Anii boodi abaano ebo kaata, ae-wae siyaa agiyoo yiba natukumiyaa mokoo. Kuwa agiyoo yuwa Anii boodi abaamaata eto totaaka naaki daamaa, ede. Boodi abaano taa kaa Anii be, Anii dimi gaagaa segeeka.
51 Anii magaa da kaa mée tomaa uduma aaemee-emee siyaano see naadi meta see na-gaagea ye? Anii mée aaemee-emeesi naadi menaa doomega se kiya mée aapekadaasi naadi meta.
52 Kuwa ko eto kaama wodoo ee ena kaa mée okoo idibi waa naa tuyaa yoo aawisii taapea.

---

† **12:49** "Magaa da kaa biyaa uwaakumiino" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doometa menaa kuwa me mée tomaa yuwa aapekadaa naadi kaama mena si yayeetaa see bagee kuwa wigintagaa siyaa ebea-ebea menaa mee. **12:50** Mrk 10:38 **12:51** Luk 2:34

Kisee mée okoo wedo ma apanaa mée ekea wiya
ma aawisii taapea.‡
53 Nagamee ma, paayogaa to ma ekea aawisii
taapea, okooto ma, ukuyogaa to ma ekea aawisii
taapea, paimee baayo ma, apimee ma ekea aaw-
isii taapea, kisee aapekadaa taapea" see asigi.
54 Bedaa Wa me kiyoo topea bagee yuwa
asiino, "Ikii uwaataa da keno seomigi yaato sinu
pakaga see deeyu ko 'Deka weepa yoka' see kuwa
wegayaa, kaama too mikee deka wiyaa.
55 Bedaa ikii yamuyaato kaama bo pakaga see
deeyu ko 'Kenaagoo ko awee kaapa' see kuwa
miya wegayaa, kaama too mikee awee kiyaa.
56 Ikii ipi poga-poga naadi mée deebaa see
bagee yuwa yaai. Sinu, bo, kisee agiyoo deeta
kaama 'Kisee kaapa, kisee ukuwaaniipa' kuwa
ikii ipi see bagee kiya eto kiipaa ukuwaandaa
taaka agiyoo kuwa ikii deegea kiya kaasee kaa
se nekeenegea ya?
57 Kisee agiyoo ukuwaandaa taaka yoka ikii me
'Kuwa mikee menaa ii' see kuwa kaasee kaa se
pekataayaa ya?
58 Daamaa nekeenii: Aa kakagoo kiyaa mée
to me mena pekataa see bagee yuwa paagoo
kaapeeyu ko eta mana kaa kaama dimi daa-
maata kaama moga mena taa kiyaai. Mena taa
kaano taa kiyu ko amokiyoo mena pekataa see
bagee paagoo kadogeamaayaa. Kiyoo kaama

‡ **12:52** "Ee ena kaa bagee aawisii taapea" see aseta menaa mee ko 'Yesus yaato bagee yuwa okoo too, Waa be kiyaa bagee yuwa okoo too, kisee aapekadaasi naadi meta' see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. **12:56** Mat 16:2-3

polisi yagaa kaa kapeaniyaata kaama digiyoo ee
yiba katameamaayaa.
59 Kisee kiyaa naadi Ani me kasiino ko: Aa
kuwa kaidimpi kepee uduma maniyu too mee
digiyoo ee yiba kaama aa daba kapeeyaayaa
yoka kuwa menaa mani taa kiyaai" see asigi.§

13

Pedeo dimii, pedeo menaa ekeasi naadi menaa

1 Kuwa kaboo da kiyoo topea bagee yuwa me
Yesus asiino, "Galilea wee kaa bagee noonaa
Ogatamee me ee kaa Wa paagoo agiyoo kupi-
manee taakea kaboo Pilatus wa me okaa yago
bagee yuwa me wugimaagea" see asegea.
2 Yesus me asiino, "Kuwa Galilea wee kaa bagee
wugimaagea kuwa ko ikii me gaano, 'Okoo me
pedeo ukuwagee seta agiyoo esee eebaa, apanaa
Galilea wee kaa bagee kuwa see see se, kisee
kemaata okoo wugimaagea daa' see kuwa ikii
gaagea ye?
3 Kisee se gaai. Ani me kisiino ko: Ikii me
pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa
kaa too umiwoo, toowoo see kuwa se ukuwayu
ko okoo see see ikii miya pedeo kaatagea yoka
daamaa nekeenii.
4 Bedaa kuwa miyoo taa Yerusalem gebo kaa
magaa, Siloam yaato magaa kaa bagee okoo mée
gaasi ma wagoo boomea kuwa miya kisee. Mee

§ **12:59** "Aa kakagoo kiyaa yuwa mani taa kiyaai" see aseta menaa mee ko Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo mée pedeo kiyaayaa naadi Ogatamee ma menaa kuwa eto kiipaa mani taa kiyaai naadi ebea-ebea menaa mee. **12:59** Mat 5:25-26 **13:2** Yoh 9:2

magaa kaa asii-maga-maga seta ee mee ometa
kaama mée tagimeta bagee kuwa naa ikii me
gaano, 'Kuwa bagee kuwa esee dimi pedeo bagee,
apanaa Yerusalem magaa kaa bagee kuwa see
see se, kisee kemaata ukuwaanega daa' see kuwa
ikii gaagea ye?
5 Ikii kisee se gaai. Ikii me pedeo yuwa ekeata
Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo,
toowoo see kuwa se ukuwayu ko okoo see see ikii
miya pedeo kaatagea yoka daamaa nekeenii" see
asigi.

Daamaa poo ekawoo taano taa yaai naadi ebea-ebea menaa

6 Kiyoo kaama Yesus me ebea-ebea menaa kaa
eewegaano, "Bugi epoo mée wa me anggur poo
bugii da kaa ara piyaa wodoo ena weemaayu.
Iyawoo naadi kaama kaawaa ena poo daano see
naadi peedoota piya wodoo to kaa peemaata
kaama iiyaga-yaga siyaa naaki poo ota ena ma,
ena ma taa.
7 Wa me bugi yayaagee see mée to paagoo
asiino, 'Anii eto miyoo tahun wedo kuwa mee
piyaa mee poo ekapa ye, taa ye naadi kaama
deege-deege segeeka kiya poo ota ena ma ekaano
taa yoka kaasee ukuwaano see ekeasiino? Maga
tuwo kaapa yoka nakubikumii' see asigi.
8 Kiya bugi yayaagee see mée to me asiino,
'Neataagi, eto mee tahun mee too ekeasede. Anii
mani yuwa maga daamaa meamaata kaama poo
daamaa ekasi naadi agiyoo magaapa.

13:6 Yes 5:1-4, Mat 21:19-20

9 Magamaata kaama mee tahun mee kaa poo
ekadaa siyu ko daamaa, ekeasii kiya poo se
ekayu ko koosi, kobeepeasii' see asigi" see kuwa
Yesus me eewegagi.

Sabat naagoo Yesus me doogaa ituunta see apii ena daamaa yatopeeniyaata menaa

10 Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee sem-
bahyang segee see ee yiba mée topetaaka too ko
11 api ena kiyoo topa. Waa paa me peneata
kaama tahun gaasi ma wagoo omegee naadi
doogaa da ituunega, topoo petooniino naka.
12 Yesus me waa deeta kaama "Meei" asigi.
Meemaaga kaboo da Wa me asiino, "A kaa
meanta agiyoo mee eto kiipaa ki taa kega" see
asigi.
13 Yagaa da mee apii kaa peneasigi naaki taka
ena topoo yiinaageega, Ogatamee yaapaageeka.
14 Kisee kiya kiyoo sembahyang segee see ee
kaa eboo me Yesus kagoo kigi. Yaai, Sabat naagoo
kiya mee agiyoo yataa kiyaagi naadi kaama
wa me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Mée
kaa meanee siyaa agiyoo yataa kiyaano kuwa
Sabat naagoo se. Kisee agiyoo yataa kiyaano
egapii kuwa bedimi topa yoka kuwa egapii kuwa
kaa too ikii kaa meanee see agiyoo kuwa kitaa
kiyaasi naadi meei" see asigi.
15 Tuhan me waa asiino, "Ikii dimi ipi poga-
poga see bagee yuwa yaai. Ikii me moneekee
agiyoo yuwa Sabat naagoo miya ope gokataata
uu dee kaa uwo nusi naadi eepeegeekea, se maa?

13:15 Luk 14:5

16 Mee apii mee miya Abraham me asii-kaba-
kaba seta apii, Iblis me gadimetaata tahun gaasi
ma wagoo omegee seta apii yoka Sabat naagoo
yagokataaga kuwa miya daamaa, se maa?" see
asigi.
17 Kuwa asigi menaa kuwa kaa Yesus kagoo
kegea bagee yuwa uduma ego weda kegea kiya
apanaa kiyoo topea bagee yuwa okoo Yesus me
ukuwanaa see agiyoo kuwa uduma ebo nao
naadi esee ede kegea.

Sesawi poo keepa iyayaa-iyayaa ebea-ebea menaa ma, ragi see agiyoo iyadoo pakayaa-pakayaa ebea-ebea menaa ma

Mat 13:31-33, Mrk 4:30-32

18 Yesus me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée
eetuyaa kuwa Anii ebea-ebea menaa kaa kaasee
kiiwegayaa? Eto ko kisee:
19 Mée ena sesawi poo keepa ena masegeeta wa
me bugii da kaa weetayu. Iyaga naaki wodoo to
ebo kiwooka siyaa. Kago ebo peeda-paada naadi
kaama bedo yuwa kiyoo geka daamaa maagee
siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo
mée eetoono kuwa" see asigi.
20 Bedaa Yesus me asiino, "Ogatamee Wa too
ebo mée eetuyaa kuwa Anii ebea-ebea menaa
kaa kaasee kiiwegayaa? Eto ko kisee:
21 Api ena ragi yeeyee peenaa masegeeta
kaama gandum yeeyee eebaa mokoo ebo
otaawee yiba sigimekomeeyu. Kuwa agiyoo
daamaa enaataa me-gokataga, pe-gokataga naadi
kaama eke. Peenaa tookomeeta kaama deeyaa
naaki uduma iyadoo pakapa siyaa. Mee mokoo

miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa"
see asigi.

Sipi see kenee to taa pakaanii naadi menaa
Mat 7:13-14,21-23

22 Yesus mee Yerusalem magaa kaa taa pee-
taaki too eta mana kaa ebo magaa kaa miya,
peedi magaa kaa miya kiyoo bagee yuwa
topepegeeki.
23 Mée ena me asiino, "Ei, Tuhan, mée peenaa
too daba daagimaa pootagea ye?" see asigi.
24 Yesus me kiyoo topea bagee yuwa asiino,
"Ikii sipi see kenee to taa esee omaago ma
pakaandee siweei. Ani me kisiino ko: Mée eebaa
pakaanega naaki ou naadi pakaandee taatagea
kiya pakaaniino ko iyo.
25 Ee epoo mée me yiinaageeta kenee to
muntaata kaama wodoo ikii yoo da kaa too
kenee to kaa tugu-tugu naadi maamaa aseekee
kaa 'Neataagi, apee kene mée yakabatagaai, mée
yakabatagaai' see asiitagea. Ee epoo mée me 'Ikii
kayoo bagee yuwa? Anii ikii kiewo see bagee
yoka' see kisiitagi.
26 Bedaa ikii me asiitagea menaa ko 'Inii ko Aa
ma epo naano agiyoo noogee seme bagee yuwa,
bedaa A me inii me magaa kaa mée topegee
seme, se maa?' see asiitagea.
27 Kiya Wa me 'Ikii kayoo bagee, Anii ikii kiewo
see bagee, pedeo ukuwagee see bagee yuwa too
kideega yoka peeweei' see kisiitagi.
28 Iminookaa Ogatamee Wa too ebo mée ee-
toowoo taatagi naagoo Abraham ma, Isak ma,

13:25 Mat 25:10-12 **13:27** Mat 7:22-23

Yakub ma, nabi bagee yuwa ma kuwa uduma ikii me diitagea kiya ikii ma epo se tootagea, maayoo kaa kitameeyamoo taatagea. Kiyoo ko yege ma, gaagaa ma too totaa see yoo.

29 Kuwa kaboo da Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi yoo apanaa tomaa kaa bagee yuwa mée eebaa ede ma, ede ma noogee taano see naadi meetagea. Okoo awii yaato kaama miya, uwaa yaato kaama miya, wuyaato kaama miya, yamuyaato kaama miya medaa naadi kaama naano agiyoo noogee yoo animaaii taatagea.

30 Mikee, eto kiipaa peedi kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato ebo kedaa taatagea, bedaa eto kiipaa ebo kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato peedi kedaa taatagea" see asigi.

Yesus me "Anii Yerusalem magaa kaa bogaano gaano pedeo" see aseta menaa

Mat 23:37-39

31 Kuwa kaboo da Parisi kaa bagee noonaa Yesus paagoo megea. Okoo me asiino, "Herodes mee kawugiino see dimii agoo yoka Aa apanaa magaa kaa pooi" see asegea.

32 Yesus me asiino, "Ikii peedoota mee peeda-paada siyaabuu see kamenoo* mee paagoo peemaata kaama kisee naasii: 'Anii eto kenaagoo ma, tokoma miya paa yaabagaapii taano ma,

---

13:30 Mat 19:30, 20:16

* **13:32** Peeda-paada siyaabuu see kamenoo mee ko Herodes mee ebea-ebea. Wa me Yohanes wugimaata see see Yesus mee miya wugiino dimii agoo. Mikee menaa yaweganaa see bagee kuwa wa me be see mée yoka peeda-paada siyaabuu see kamenoo mokoo.

ikiyoo yataa kiyaabuu taano ma kisee agiyoo
ukuwapegee taapa. Wedaagoo to naagoo ko
Ni me ukuwagee see agiyoo yuwa uduma sikii,
ukuwatagaapa, see kasigi' see pe-naasii.
33 Nawugiino dimii agoo kiya eto kenaagoo,
tokoma, tokoma mee da miya Anii Yerusalem
magaa kaa pakaapa. Nabi bagee wugimagaano
mee ko apanaa magaa kaa kaama wugiino iyo,
be. Anii mee magaa kaa kiyoo too bogaano
gaano pedeo" see asigi.
34 Bedaa Yesus me wegaano, "Sooi, Yerusalem,
Yerusalem, idukaa nabi bagee yuwa miya ikii
me wogeepii siwoo seta, bedaa Ogatamee me ikii
paagoo kimiyaata bagee yuwa miya oma kamu
me wogeepii seta. Ayam poodu yuwa kidikaa da
me dapimemaata kaama daamaa eetuyaa see see
Ani me miya kisee maamaa ikii daamaa enaataa
kikutumemagaano see dimii agoo kiya ikii me
nabe kegeekea.
35 Kisee kemaata daamaa nekeenii: Eto kaama
wodoo Ogatamee ikii ma enaataa se kiitoopi.
Ani me kisiino ko: Anii peeta kaama wodoo ikii
se nadiipea kisee too Anii bedaa meeta. Mee
naagoo ko ikii me 'Tuhan ekaa yadoopi Mée mee
migi yoka magiyaage!' see naapaagee taatagea"
see wegagi.

14

Sabat naagoo Yesus me mée ena ikiyoo yataa kiyaata menaa

13:35 Mzm 118:26

1 Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee Parisi
kaa bagee me eboo ena me ee kaa naano agiyoo
notaaka too ko apanaa kiyoo topea bagee yuwa
me Yesus mee tuunuu see agiyoo ukuwaapi ye
naadi tamaata maamaa diitookea.
2 Kuwa kaboo da mée ena, wa me yagaa bado
yuwa agidaa naadi boodi meanee taa see mée
ena meemaata kaama Yesus ikigii to kaa totaaki.
3 Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa
ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo paagoo
Yesus me asiino, "Musa me menaa yiba Sabat
naagoo gaayu ko mée kaa meanee see agiyoo
yataa kiyaano mee dagu ye, daa ye?" see asigi.
4 Kiya okoo uduma mena taa, koogo togea.
Yesus me mee ikiyoo yago mée to kaa yagaa
peneasigi naaki ikiyoo taa kega. Ikiyoo yataa
kiyaata kaama "Koogo pooi" asigi.
5 Yesus me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Ikii
me yogaa yee, moneekee agiyoo yee, komo yiba
eseaniyu ko Sabat naagoo miya se gaata kaama
kisee ki maseageeyaa, se maa?" see asigi.
6 Kiya okoo me asiyaa menaa ena ma taa, iyo.

Dimi daba kaa umiwoo, toowoosi naadi topeta menaa

7 Mee ee kaa naano see naadi mepea bagee
kuwa okoo anii ebo bagee yoka naadi kaama
ebo bagee me woopasi animagaano komoo yuwa
kaa pe-animaaii naadi totaakea. Yesus me kisee
deeta kaama okoo tupiino menaa ena asiino ko
kisee:

14:5 Luk 13:15 **14:7** Luk 11:43, 20:46

8 "Api goeano naagoo 'Naano ke meei' see
kasiyu ko aa peemaata kaama ebo bagee me
animagaano komoo yuwa wisintayu, kiyoo se
animagaai. Aa kiyoo animaayu ko ee epoo mée
me apanaa bagee a asii eboo bagee ena 'Naano
ke meei' see asiyaa mée ena wa me animagaano
komoo a me yaanimaayaa.
9 Ee epoo mée me ekea paaya 'Naano ke meei'
see kisimi yoka waa peedoota a paagoo 'Wae,
kiyoo ko wa me animagaakee yoo yoka' see kasigi
naaki aa ego weda ma gebo kaa aii bagee me
animagaakee yoo kiyoo pe-animaayaa.
10 Kisee kiyaa naadi 'Naano ke meei' see kasiyu
ko aa ee kaa peemaata kaama gebo kaa aii bagee
me animagaakee yoo pe-animagaai. Aa kiyoo
animaata kaama ee epoo mée mee peedoota a
paagoo kasiino, 'Mée yogaa to, kiyoo se. Woo
maa kaa ebo bagee me animagaakee yoo pakaa-
animagaai' see kasiipi. Mee kaama kiyoo topea
bagee yuwa me aa ebo bagee yoka see kagaayaa.
11 Mee ko okoo ekaato ebo ekee taa see bagee
kuwa peedi kaatagea, bedaa okoo ekaato peedi
ekee taa see bagee kuwa ebo kaatagea" see asigi.
12 Kiyoo kaama bedaa mee "Yesus Aa naano
agiyoo naano ke meei" see aseta mée to paagoo
Yesus me asiino menaa ko kisee: "A me apanaa
bagee paagoo, egapi yaato miya, daatooyiba
yaato miya 'Naano agiyoo naano ke meei' see
asenaa taano see gaayu ko a me epa see bagee se
asii, aa ma kenagaa miya, a gebo kaa ekaa yago
bagee kiyaa miya okoo misi naadi se asii. Okoo

14:8 Ams 25:6-7 **14:11** Luk 18:14

me bedaa 'Naano ke meei' see kasiipea, kisee too
aa ma ikii too aanoo siwoo taapea yoka okoo
aseekee se
13 kiya a me 'Naano ke meei' see asiyaa bagee
kuwa ko kisee: daba bagee yuwa ma, bagaa-
kagaa see bagee yuwa ma, oogimaata bagee
yuwa ma, emaa digiyoo see bagee yuwa ma kisee
bagee kuwa 'Naano ke meei' see asii.
14 Okoo me aa miya kaanaano iyo kiya koosi,
daamaa, ede nao. Ogatamee me menaa daamaa
yayeewoo see bagee aya andoo peeyaatagi naa-
goo a me kisee daba bagee epa gaataa to mokoo
da kaniitagi" see asigi.

Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa yoo naano agiyoo eenuyaa ebea-ebea menaa
Mat 22:1-10

15 Kuwa Yesus me asigi menaa kuwa Waa ma
enaataa nogea bagee ena me yeeta kaama Yesus
asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo
taatagi naagoo naano agiyoo nuyaa yoo kiyoo
eenuyaa bagee kuwa esee daamaa, ede nao" see
asigi.
16 Kiya Yesus me mee mée to asiino, "Mée ena
me mée eebaa naano agiyoo epo enaataa ede
ma eenaano see naadi 'Mee naagoo, mee naagoo
naano ke meei' see asenaa seta.
17 Mona naagoo ko wa me agiyoo yaokagee see
mée paagoo asiino, 'Aa peedoota kuwa miyoo
taa mona asenaa sema bagee yuwa paagoo
peemaata kaama kisee naasii: "Naano agiyoo-
pagiyoo uduma ipiipii semaage yoka meei see
kisigi" see pe-naasii' see asigi.

14:14 Mat 25:34-40

18 Peedoota okoo paagoo kuwa menaa yaase-
naaki naaki okoo uduma 'Se meepa, gaano pedeo
agiyoo agoo yoka epa naekeasii see pe-naasii' see
asegea. Kuwa ko petamanii asigi mée me asiino,
'Anii etokaa maga ena edaamaaga yoka pe-diino
gaano pedeo yoka se meepa, epa naekeasii see
pe-naasii' see asigi.
19 Bedaa apanaa ena me asiino, 'Anii sapi
wodaa gaasi edaamaaga kuwa pe-diinaka yoka
se meepa, epa naekeasii see pe-naasii' see asigi.
20 Bedaa apanaa ena me asiino, 'Anii eto api
goemaaga yoka se meepa' see asigi.
21 Mee agiyoo yaokagee see mée kuwa menaa
doodoota wa me eboo paagoo pe-eewegagi naaki
kagoo ebo. Wa me agiyoo yaokagee see mée
to asiino, 'Aa moga peedoota eta kegaa-pagaa
kuwa peenaa naadi kiyoo daba bagee yuwa ma,
bagaa-kagaa see bagee yuwa ma, emaa digiyoo
see bagee yuwa ma, oogimaata bagee yuwa ma
kisee bagee kuwa aii badaa namaagii' see asigi.
22 Wa me kuwa bagee yuwa badaa maageeta
kaama mee eboo paagoo asiino, 'Neataagi, a
me badaa namaagii see nasege menaa da kuwa
kaukuwataaga kiya naano agiyoo notaa see yoo
eebaa topa' see asigi.
23 Mee eboo me asiino, 'Ni me ee kaa mée
eebaa pudiisi yoka aa bedaa peedoota yamoo
maa kaa mokoo eta kegaa-pagaa yuwa uduma
peenaa-paanaa naadi kiyoo tuyaa bagee yuwa
paagoo omaago ma "Naano agiyoo naano ke
meei, naano ke meei" see pe-naaasenaa taai.
24 Ani me kisiino ko: Ani me miyoo taa "Naano
ke meei" see asema bagee kuwa be kega yoka

okoo mée ena ma epo eenaano ko be, se naapea'
see aseta" see kuwa Yesus me asigi menaa.*

Yesus sekaataa bagee okoo me ee kaa bagee ou, agiyoo ou, kisee dimii ekeasi naadi menaa

25 Kuwa kaboo da mée eebaa Yesus sekaataa
megea. Waa okoo yaato ikigi maataata kaama
asiino,
26 "Ni sekaataa nameeno see naadi Ni paagoo
namiyaa bagee kuwa ko okoo me okonaka,
apimee, yogaanii yuwa, okoo kenaa bagee, waa
ekaato miya uduma be kaano taa bagee kuwa Ni
sekaataa nameeno ko iyo,
27 bedaa piya boko ma dootaata Anii naobee-
doota booyaa yoo poono be see bagee kuwa miya
Ni sekaataa bagee kaano iyo.
28 Ebea-ebea menaa ena ko kisee: Ikii mée
ena asii-maga-maga see ee magaano see gaayu
ko ee magaano taa kaboo mee ee magatagaano
ko ni me kepee sikii kaapa ye, se sikii kaapa
ye naadi animaata kaama 'Ee magaano see
agiyoo-pagiyoo edaano ko magoo edaayaa, ma-
goo edaayaa?' see keta dimi daamaa gaagaa
siyaa, se maa?
29 Kisee daamaa se gaagaa siyu ko ee kaboo da
too maataata kaama kepe sikii taa kaa mee asii

---

* **14:24** Yesus me ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: 'Naano ke meei' see asigi mée mee ko Yesus ebea-ebea. 'Naano ke meei' yaasenaa see bagee gaayu ko Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa ebea-ebea. 'Anii se meepa' see asegea bagee gaayu ko Yesus me doometa menaa be kiya 'Iminookaa anii miya naata' see gaayaa bagee yuwa ebea-ebea kuwa. **14:24** Kis 13:46 **14:26** Mat 10:37-38 **14:27** Yoh 12:25-26, Kis 20:24

se maayaa, wisintaayaa. Mee ee kisee aii totaaka
kaboo da kuwa kitaa peeyaa bagee yuwa kisee
yadeeta kaama wisineekee kaa
30 'Deede, mee mée mee ebo ee magaano see
kiya iyo, se maamaayaa' see yawegayaa.
31 Bedaa ebea-ebea menaa ena miya kisee:
Magaa da kaa ebo tookee mée ena apanaa magaa
da kaa ebo tookee mée ena ma yape aawogee
taano see naadi yape paagoo poono taa kaboo
waa animaata kaama dimi gaagaa taano ko 'Ni
yaato okaa yago bagee mée bado gaasi kuwa me
yape bagee yaato okaa yago bagee bado mée oga
kuwa daba, peedi kiyaano see naadi mée sikii ye,
sikii taa ye?' see keta dimi daamaa gaagaa siyaa,
se maa?
32 Mée sikii taa gaayu ko yape bagee meema-
gaano taa kaboo emee-emee taano see menaa
keta doodoota yape bagee paagoo pe-eewegayaa.
33 Mee mokoo miya ikii me agiyoo-pagiyoo
uduma se ekeasiyaa bagee kuwa Ni sekaataa
nameeno ko iyo.†
34 Dega mee ko daamaa agiyoo kiya dega gii
taa keegoota kaama wodoo kaasee bedaa gii
kiyaayaa?
35 Magapugu mantagaa siyaa miya iyo, apanaa

† **14:33** Kuwa ebea-ebea menaa wiya kuwa nekeeniino yaato ko kisee: "Anii maagiyoo ukuwamaata kaama anii sikii kiyaa, anii Yesus sekaataa peeyaa?" see gaasi naadi ebea-ebea menaa kuwa. Mée me "Ee kaa bagee miya ou, agiyoo miya ou see dimii kuwa ma enaataa Yesus sekaataa peeyaa" see dimii gaayaa kiya taa, kisee ou-ou dimii ekeata kaama too sikii naadi kaama Yesus sekaataa peeyaa see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa yuwa. **14:33** Luk 18:28

gaadee siyaa miya iyo, má agiyoo mokoo naadi tameano too. Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.‡

15

Egata domba wodaa deemaayaa ebea-ebea menaa
Mat 18:12-14

1 Kuwa kaboo da pajak kepee yamasegee see bagee yuwa ma, apanaa dimi pedeo see bagee yuwa ma okoo mée eebaa Yesus me menaa yiino see naadi medaakea.
2 Parisi kaa bagee yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me kisee deeta kaama mena dukumeawee taano ko "Mee mée mee me dimi pedeo see bagee yuwa badaa maata kaama okoo ma enaataa naano agiyoo epo eenoogeeki, yaai" see menaa yawegagea.

3 Yesus me ebea-ebea menaa kaa okoo asiino,
4 "Ikii mée ena wa me domba wodaa eebaa, ogei me badoo ena agoo kiya ena mee egayu ko waa kaasee ukuwayaa? Woda eebaa yaato sembilan puluh sembilan kuwa boo uwaa da kaa aii ekeata egapi mee mee abaano see naadi peeyaa. Abagee siwoo naadi kaama deemaayaa yoo too, kisee ukuwayaa, se maa?

---

‡ **14:35** Dega gii taa kemaata tameano too see mee mena nekeeniino yaato ko gii taa yoka má agiyoo too. Mee see see mée noonaa Yesus sekaataa meenaka see dimii agoo kiya Yesus ou dimii mee peedi, apanaa bagee, apanaa agiyoo kuwa ou dimii mee ebo naadi kaama ekeasiino be. Kisee bagee kuwa miya má bagee yuwa too naadi ebea-ebea. **15:2** Luk 5:29-30, 19:7

5 Deemaata kaama kadeemaaga nao naadi ede
kaa weka tapa doodoota ee kaa. 6 Peemaata
kaama waa ma bagee yuwa ma, wa gebo kaa
bagee yuwa ma kuwa uduma mena ogegeeta
asiino, 'Wae, ni me egapa domba wodaa mee
deemaata eto mee yagadoo mega yoka ikii anii
ma epo enaataa ede ma, ede ma niisiweei' see
asiyaa, see kuwa.
7 Ani me kisiino ko: Mee mokoo miya dimi
topoo see bagee mée eebaa yaato sembilan puluh
sembilan kuwa kaa epoo to wodoo bagee yuwa
ede ma, ede ma segee siyaa. Kiya dimi pedeo
bagee waa ena too too kiyaa miya wa me pedeo
yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too
umiwoo, toowoo see kuwa kaa epoo to wodoo
bagee yuwa me mee asii esee ede ma, ede ma
segee siyaa."*

Egata kepee deemaayaa ebea-ebea menaa

8 "Bedaa mena ena ma kisee: Api ena ebo
kepee gaasi agoo kiya ena egayu ko waa kaasee
ukuwayaa? Waa peto moga iyaata kaama maga
ponee dimi-dimi gekedegee, ipiipi abagee, kisee
abadee, kisee abadee naadi kaama deemaayaa
yoo too, kisee ukuwayaa, se maa?
9 Deemaayaa kaboo waa ma bagee yuwa ma,
wa gebo kaa bagee yuwa ma kuwa uduma mena

---

* **15:7** Wa me ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: Domba se deemaaga ou naadi abanaa see mée mee ko Yesus ebea-ebea. Domba mee ko dimi pedeo bagee yuwa ebea-ebea. Parisi kaa bagee yuwa me "Yesus mee dimi pedeo bagee yuwa ma enaataa naano agiyoo epo eenoogeeki, yaai" see aseta menaa kuwa kaa Yesus me ebea-ebea menaa mee aseta. **15:7** Luk 5:32, 15:32

ogegeeta asiino, 'Wae, ni me egapa kepee mee
deemaaga yoka ikii anii ma epo enaataa ede ma,
ede ma niisiweei' see asiyaa, see kuwa.
10 Ani me kisiino ko: Mee mokoo miya dimi
pedeo bagee waa ena too too kiyaa miya wa
me pedeo yuwa ekeata kuwa kaa Ogatamee me
malaikat bagee yuwa esee ede ma, ede ma segee
siyaa" see asigi.

Egata yogaa deemaayaa ebea-ebea menaa

11 Bedaa Yesus me asiino, "Mée ena paayogaa
yogaa wiya agoo. Yoga ebo kaboo da
12 menaamee me nagamee asiino, 'Neataagi,
neawaagi ma enaa yoga me masiyaa agiyoo
kuwa aa bogaano taa kaboo anii nekee eto kiipaa
nii' see asigi. Nagamee wa me agiyoo yuwa
uduma yoga wiya yawuditayu.
13 Unu wiya waa naa omemaata menaamee
wa me see yuwa pe-doogeeta kaama beesekaa
magaa kaa peegi. Peemaata kaama wa me kepee
yuwa ede ma, ede ma too otoopa agiyoo kaa too
tameepeasigi.
14 Kepe uduma taa kega kaboo mee magaa kaa
naano agiyoo uduma wii keegooga. Mee kaama
waa esee dimi nagimaano ebo.
15 Yaai naadi peedoota mee magaa kaa bagee
ena paagoo 'A me agiyoo kaukuwaa ye?' asigi
naaki 'Aa ni me ekenaa yuwa namunii' see asigi.
16 Waa naadi ebo kigi, ekena me namo poonta
yuwa 'Mee-noo taanaka' dimii mee gaawooki.
Naano agiyoo eenaano bagee ena ma taa.
17 Kuwa kaboo da waa dimi gaagaa naadi
kaama wegaano, 'Neataagi me agiyoo yaokagee

see bagee yuwa kuwa naano agiyoo naano kana-
kanaa segeekea kiya anii nakaayoo naadi kaa
bogaano see kooka.
18 Eto ko anii pakadoota neataagi paagoo kisee
asiipa: "Neataagi, anii dimi pedeo see mée. Anii
Ogatamee kaa miya pedeo yaukuwama, a kaa
miya pedeo kaukuwama.
19 Anii a me yogaa kiya má bagee keenda
yoka a me agiyoo aii kaokagee see mée to too
naekeasii" see asiipa' see gaagi.
20 Waa yiinaageeta nagamee paagoo ki pakagi.
Peenaa beesekaa mokoo see yoo pakaamaagi ko
nagamee me deeta kaama esee epa nao naadi
dimi se gaata yiibaga sedoota yogamee paagoo
epoo pe-toomegeeta ebe nuunuuki, kisee ede ma,
ede ma see kooki.
21 Yogamee me asiino, 'Neataagi, anii dimi
pedeo see mée. Anii Ogatamee kaa miya pedeo
yaukuwama, a kaa miya pedeo kaukuwama.
Anii a me yogaa kiya má bagee keenda' see asigi.
22 Kiya nagamee wa me agiyoo yaokagee see
bagee yuwa paagoo asiino, 'Esee daamaa dokaa
moga masegeeta yamaatagaai. Kepo kaa bako
ma, bado doko miya moga yamaatagaai.
23 Sapi poodu pakuu to, pakuu to see kepaa
mee niiwugii. Inii ede ma, ede ma epo enaataa
naano ke.
24 Niyoopaa mee boota mokoo ewo kiya aya
tupi, waa egata mokoo ewo kiya deemaaga yoka'
see wegagi. Okoo paaya ede ma, ede ma notaa.
25 Kuwa kaboo da taa ko yagamee mee bugi kaa
tupi. Meedoota eepa geboo da kaa meemaagi ko
mée eebaa ede ma, ede ma taakea, kisee menaa

yeegi.
26 Agiyoo yaokagee see mée ena mena ogegeeta
asiino, 'Kuwa mapea menaa ya?' asigi naaki
27 'Agaabee mee eto meemaagi yoka agaataagi
me "Sapi poodu pakuu to, pakuu to see kepaa
mee niiwugii, inii epo enaataa ede ma, ede ma
naano ke. Niyoopaa mee boota mokoo ewo kiya
ni paagoo pakaamaata daamaa tupi yoka" see
mée asigi' see asigi.

28 Yagamee esee kagoo kigi, ee yiba pakaano
be. Nagamee pudumedoota yagamee paagoo
mena maamaa yamonaagi naaki
29 wa me asiino, 'Neataagi, nayeede. Anii peedi
kaa kaama kisee too kana ma, kana ma a me
agiyoo kaukuwawoo segeeka. A me menaa peedi
ena ma kaemeseano taa kiya anii epo peenaa see
bagee yuwa ma enaataa ede ma, ede ma nusi
naadi aa kambing woda peedi ena waa naa ma
niino taa keme.
30 Kiya a me yogaa mee, a me yawodeme
agiyoo kuwa tobaaka taagee see ee yuwa kaa
too otoopa tameepi-tamaapi see mée to kiya
a paagoo meemaagi ko "Sapi poodu pakuu to,
pakuu to see kepaa mee niiwugii" see kuwa be
keekee' see asigi.
31 Nagamee me asiino, 'Niyoopaa, aa ni paagoo
daamaa naatoogee segeeke, bedaa ni me agiyoo
uduma miya aa nekee too topa ke.
32 Agaabee mee boota mokoo ewo kiya aya
tupi, waa egata mokoo ewo kiya deemaaga yoka
inii eto ede ma, ede ma notaake kuwa gaano
pedeo keekee' see aseta" see kuwa Yesus me asigi

menaa.†

16

Dimi ipi kiya dimi topoo see taa see mée to kaa ebea-ebea menaa

1 Yesus me Wa me topenaa see bagee paagoo
ebea-ebea menaa ena eewegaano ko kisee: "Kepe
yago bagee waa ena me wa me agiyoo tabaa
da koga ma namagasi naadi mée ena paagoo
yaeke. Omegee, toogee naadi kaawaa ena mée
me wa paagoo pe-asiino, 'A me agiyoo koga ma
kamaataa see mée wa me a me agiyoo yuwa
otoopa katameepii segeeki' see asegea.
2 Kisee asegea naadi mee eboo me waa 'Meei
see pe-naasii' see asigi. Meemaagi kaboo wa
me asiino, 'Mée me aa ni me agiyoo kisee
natameepii segeeke see nasegea kuwa kaasee
menaa? Eto kaama wodoo aa ni me agiyoo
koga ma namaagee taano kuwa anii be. Eto ko
okaayoo ni paagoo agoo see bagee yuwa kuwa aa
koga kepee magoo namaagee sepe, bedaa kepe
magoo nakade-maniino taa, see kuwa anii ipi
kaano see yoka kuwa menaa a me kapoge kaa
ebeagee sepe yuwa kuwa nii' see asigi.
3 Mee mée to me kuwa yaai naadi dimi yiba
gaano, 'Sooi, wa me nabe kigi yoka eto kaama
wodoo anii kaasee ukuwaapa naa ya? Anii bugi
yagaano, kisee agiyoo kuwa anii kana, bedaa

† **15:32** Yesus me ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: Nagamee mee ko Yesus ebea-ebea. Menaamee gaayu ko dimi pedeo see bagee yuwa ebea-ebea. Yagamee gaayu ko Parisi kaa bagee yuwa ebea-ebea, see kuwa.

mée paagoo idimaano kuwa miya ego weda keekee' see gaagi.

4 Dimi gaagaa naadi kaama kisee ki nekeenigi. 'Daamaa, eto ni me gaano dimii mee ko kisee: Ni me eto yaukuwagee see agiyoo kuwa taa keta wodoo apanaa bagee okoo me naepa kaa okoo me ee yiba badaa namaasi naadi agiyoo mee ukuwaanaka' see gaagi.

5 Kiyoo kaama wa me eboo me agiyoo wa paagoo okaayoo agoo see bagee yuwa mée ena-ena 'Meei' asigi. Petamanii mipi mée paagoo wa me asiino, 'Ni me eboo me agiyoo kuwa okaayoo a paagoo magoo topa?' see asigi naaki

6 'Minyak otaawee ogei me badoo ena masema' see asigi. Kisee asigi naadi wa me asiino, 'Idukaa a me okaayoo mikee anii minyak otaawee ogei me badoo ena kuwa masega ii see ipi kisi naadi ebeamaame kapogee mee masii. Eto ko moga animaata ogei me badoo ena wonataata kaama minyak uwoo mée wiya ma gaasi kuwa too masema see ebeai' see asigi.

7 Kiyoo kaama okaayoo yago bagee wiyaagoo to mee meemaagi kaboo wa me asiino, 'A paagoo okaayoo magoo topa?' see asigi naaki 'Gandum poo otaawee ogei me badoo gaasi masema' see asigi. Kisee asigi naadi wa me asiino, 'Idukaa a me okaayoo mikee anii kisuwa masega ii see ipi kisi naadi ebeamaame kapogee mee masii. Animaata ogei me badoo wagoo kuwa too masema see ebeai' see asigi. Mee mée to me kisee-kisee wa me eboo me okaayoo agoo see bagee yuwa kuwa okaayoo yuwa peedi yaekeasigi,

kisee koogo yaukuwagi.*
8 Waa dimi topoo taa see mée kiya wa me
eboo me 'Waa dimi esee ipi kaa ukuwagi' kisee
yaapaageeki, see ebea-ebea menaa kuwa. Mi-
kee, kuwa magaa da kaa bagee yuwa okoo
kisee gokoo-gokoo taano kuwa dimi ipi kaa
aaukuwagee siwoo siyaa kiya awee yaato toogee
see bagee kuwa dimi ewo.
9 Ani me kisiino ko: Mee mokoo miya ikii kepe,
kisee magaa da kaa mée deebaa see agiyoo yuwa
me ikii epa kigaayaa bagee agoo kiyaai. Ikii kisee
ukuwayu ko kepe taa kiyaa naagoo Ogatamee Wa
me ee kaa ikii daamaa badaa kimagaapi, kisee
too iminoo miya, iminoo miya.†
10 Apanaa bagee me agiyoo yaukuwaano
mee ko peedi agiyoo miya daamaa-daamaa see
yaukuwagee siyaa bagee kuwa okoo ebo agiyoo
miya daamaa naukuwasi naadi yaekeasiyaa.
Bedaa peedi agiyoo miya pedeo-pedeo see
yaukuwagee siyaa bagee kuwa okoo ebo agiyoo
kuwa miya pedeo-pedeo see naukuwaapea naadi
si yaekeasiyaa.
11 Kisee kiyaa yoka ikii kepe, kisee magaa
da kaa mée deebaa see agiyoo kuwa otoopa

---

* **16:7** Wa me eboo me okaayoo agoo see bagee yuwa okoo me naepa kaa ee yiba badaa namaasi naadi kuwa okaayoo yuwa peedi yaekeasigi. † **16:9** "Ikii kepe me epa kigaayaa bagee agoo kiyaai" see mee mena nekeeniino yaato ko daba bagee kepe aii maniyaa bagee yuwa okoo miya kepe taa kiyaa naagoo Ogatamee me ee kaa daamaa badaa namaawoosi naadi ukuwayaa ebea-ebea menaa mee. Kepe, kisee magaa da kaa agiyoo kuwa ko Yunani menaa kaa Mamon see ekaa weeyaa.
16:9 Luk 12:33, 18:22,28-30 **16:10** Luk 19:17

tameepi-tamaapi segee siyu ko mikee ebo see
agiyoo yuwa ikii daamaa nadiitoo taai naadi ikii
paagoo kiekeasiyaa bagee ena agoo ye?
12 Bedaa apanaa bagee me agiyoo yuwa ikii
yatameepi-tamaapi segee siyu ko ikii nekee
agiyoo kuwa maamee me kineeyaa?
13 Agiyoo yaokagee see mée ena me gaano,
'Mee ko ni me eboo, bedaa mee miya ni me eboo,
ekea paaya' see gaayaa kiya taa, iyo. Ebo too
see ekea wiya kiyu ko ebo ena mee be, ena mee
epa, bedaa mena yayiino ko ebo ena mee mena
yayeetaa, ena mee otoopa tayu. Mee mokoo miya
ikii me 'Ogatamee mee miya ebo, kepe, kisee
magaa da kaa agiyoo kuwa miya ebo, ekea paaya
ebo, ekea paaya ou' see gaayaa kiya taa, iyo" see
asigi.
14 Parisi kaa bagee yuwa kuwa menaa uduma
yiitookea. Okoo kepe ou gaayaa bagee yoka
Yesus Waa wisineekee kaa yakeakea.
15 Yesus me okoo asiino, "Ikii ko 'Mée me waa
sikii, waa miya nao' see nagaasi naadi dimii mee
agoo see bagee kiya ikii me koogo gaayaa dimii
kuwa Ogatamee me kinekeenigi. Mikee, mée me
ou naadi ebo ekee see agiyoo kuwa Wa me esee
be.
16 Idukaa Musa me menaa ma, nabi bagee
me menaa ma kuwa kisee too wegawoo naadi
Yohanes mee toogee seta yoo too. Yohanes
wa kaa kaama asii 'Ogatamee Wa too ebo mée
eetupi yoka miweei' see menaa kuwa eewe-
gakomee naadi kaama mée yuwa omaago ma
medaakea. Kuwa etokaa daamaa menaa yuwa

16:16 Mat 11:12-13

eewegakomee senaakea
17 kiya kuwa idukaa kaama wegawoo seta
menaa kuwa umina taa kaata see se. Epoo to ma,
magaa to ma kuwa taa kiyaayaa maa diya kuwa
idukaa menaa yuwa, peedi see mena kamu ena
miya uwa se daaniino ko iyo.
18 Paimee me apimee ekeata kaama apanaa
apii goeyu ko waa tobaaka taakee mée to kiyaa.
Bedaa ekeata apii to goeyaa mée to waa miya
tobaaka taakee mée to kiyaa" see asigi.

Kepe yago bagee ena ma, daba see mée ena ma ekea boota kaama ukuwaanta menaa

19 Yesus me bedaa mena ena ma eewegaano
ko "Kepe yago bagee waa ena kaagaa gakata
kepe edaano ebo see agiyoo kaa too omegee,
toogee see mée agoo. Waa daamaa see dokaa
too maagee, daamaa agiyoo too maamaa noogee,
kisee ede ma, ede ma too umiwoo, toowoo
segeeki.
20 Daba see mée ena ekaa da ko Lazarus miya
agoo. Wa me maa da kaa pedeo abuu maamaa
pudii. Kepe yago mée to me ee kenee to kaa
totaaki.
21 Kepe yago mée to me notaaka too eseanee
see ponee-panaa yuwa naanugi naaki ou see
dimii gaataa see, bedaa kameno yuwa miya mee-
doota wa paagoo wa me abuu yuwa yatakadenoo
segee see, kisee umiwoo, toowoo see mée to.
22 Kisee omegee, toogee naadi kaama mee daba
see mée to boota kaama malaikat bagee yuwa

16:17 Mat 5:18 **16:18** Mat 5:32, 19:9, Mrk 10:11-12, 1Kor 7:10-11

me badaa maageeta Abraham paagoo daamaa
toogee yoo pakaa-ekeasegea.
23 Kiyoo kaama kepe yago mée to miya boogi,
ogo maagea. Waa boota bagee toogee yoo
peemaagi naaki ae-wae, boodi dimi nagi. Dee-
woo ko Abraham mee beesekaa mokoo tupi,
bedaa wa geboo da kaa Lazarus waa miya kiyoo
totaaki.
24 Waa ebo menaa kaa 'Neataagi, Abraham
wae. Nakaayoo biyaa tani ebo yoka epa nagaai.
Lazarus mee wa me kepoo to uwo tokoata ni me
dabegea da kaa nadabiyaasi yoka naisiyaai' see
asigi.
25 Kiya Abraham me asiino, 'Ei, mée yogaa
to, aa bogaano taa kaboo daamaa agiyoo too
masegee seme, bedaa Lazarus mee pedeo see kaa
too omegee, toogee simi, see kuwa aa daamaa
gaagaa taai. Eto mee waa nakaayoo kaama ede
ma, ede ma too toogeeki, bedaa aa ko ae-wae,
boodi abaagee segeeke.
26 Kuwa too se kiya enaa ma, aa ma yaayupii
da taa ko egoo ebo kiyaata yoka nakaayoo kaama
a paagoo isiino ko isiino naka, bedaa apiyoo
kaama nakaayoo pakaano miya iyo, esetaa,
pakataa see se ukuwamaayaa' see asigi.
27 Kepe yago mée to me asiino, 'Neataagi,
kisee kiyu ko Lazarus mee neataagi me ee kaa
napeeyaano kuwa esee gaano pedeo.
28 Neataagi me ee kaa kiyoo neebee nokaa idibi
topea yoka okoo miya nakaayoo ae-wae, boodi
too abaagee see yoo kiyoo miyaa naadi Lazarus
me pe-naasegeesi naadi napeeyaai see kasega'
see asigi.

29 Kiya Abraham me asiino, 'Musa me menaa
ma, nabi bagee me menaa ma kuwa yiba gaa-
maasi naadi menaa topa, kuwa menaa yuwa
okoo yeesi yoka' see asigi.‡
30 Kepe yago mée to me asiino, 'Neataagi,
Abraham, wae, a me kuwa mikee wegage kiya
taa. Mée ena nakaayoo boota bagee toogee yoo
kaama peedoota nii ma kenaa bagee idibii to
paagoo mena pe-ase-maneegi gaayu too okoo me
pedeo yuwa ekeasiyaa' see asigi.
31 Abraham me asiino, 'Musa me menaa ma,
nabi bagee me menaa ma kuwa yiba gaamaasi
naadi menaa kuwa okoo me si yayeeyu ko mée
waa ena boota kaama aya andoo peeyaa miya
wa me pe-asiyaa menaa kuwa si yayiipea, mikee
menaa yoka see se gaapea' see aseta" see kuwa
Yesus me asigi menaa.

17

Mée deebaa siyaa bagee kuwa gaamaasi naadi menaa

1 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
asiino, "Mée deebaa see menaa weganaa naadi
kaama mée me pedeo agiyoo maamaa ukuwaan-
daa siwoo taapa kuwa mikee kaapa kiya kuwa
mée deebaa see menaa weganaa see bagee kuwa
yaai, okoo umina pedeo kaatagea.

‡ **16:29** Musa me menaa ma, nabi bagee me menaa ma kuwa yiba gaamaasi naadi menaa kuwa ko daba bagee paagoo, Lazarus see see bagee paagoo daamaa aii manii. Okoo wisintayu ko Ogatamee ma, Wa me menaa ma kuwa miya wisintaayaa mokoo, see kuwa gaamaasi naadi menaa yuwa.

2 Okoo kisee menaa weganaa naadi kaama
yoga me dimii masetaa see bagee kuwa okoo
mée waa ena too too miya mée me deebaa
naadi kaama waa pedeo agiyoo ukuwayu ko mee
deebaa sipi mée to yaai. Waa kaakaa da taa ebo
omaa gadeata maakaa piku yiba tamekumiino
daamaa.
3 Ikii ekaato ipiipi dii. Anii mikee nagaayaa
bagee waa ena me pedeo agiyoo ukuwayu ko
ego-tago taai. Waa mee agiyoo ekeasiyu ko aa
miya waa epa yaekeasii.
4 Waa miya pedeo kakiyaagi kiya bedaa waa
a paagoo 'Epa naekeasii' see kasiyu ko aa miya
waa epa ekeasiino gaano pedeo. Bedaa waa
mee naagoo too kaagaa petoo pedeo kakiyaabuu
segee seta kaama bedaa mee naagoo kaagaa
gakata, kaagaa petoo a paagoo meegee naadi
'Epa naekeasii' see kasiyu ko aa miya waa epa
ekeasiino gaano pedeo" see asigi.
5 Kuwa Wa me menaa yadoonaa see bagee
yuwa me Tuhan asiino, "Inii me Ogatamee mikee
gaano dimii mee ebo mée yakiyaai" see asegea.
6 Tuhan me asiino, "Ikii me Ogatamee mikee
gaano dimii mee peenaa too kiyaa miya ebo
agiyoo ukuwaaniyaayaa. Kuwa ko ikii me mikee
gaano dimii mee sesawi poo keepa peedi ena
mee keta kiyaa miya ikii me apee ebo piyaa
wodoo to mee 'Badegeeta maakaa piku yiba
weeniyaai' see asiyu ko ikii me asiyaa menaa
kuwa kiyeeyaa" see asigi.

Agiyoo yaokagee see bagee me yaukuwataa see

17:3 Mat 18:15-17 **17:4** Mat 18:21-22 **17:6** Mat 21:21

agiyoo yaukuwaano too see dimii gaawoosi naadi topeta menaa

7 Yesus me eewegaano, "Ikii me agiyoo-pagiyoo
kiokagee see mée waa bugi kiyaataaki yee,
domba wodaa kimunitaaki yee kisee agiyoo
ukuwadoota ee kaa meemaagi kaboo ikii me wa
paagoo 'Anii naano agiyoo kakupimaaga yoka
moga nakaayoo me-naai' see asiyaa ye?
8 Taa, mée me kisee wa paagoo se asiyaa. Wa
me eboo me wa paagoo asiyaa menaa mee ko
kisee: 'Eto ko anii naano agiyoo naanaka yoka
aa daamaa dokaa maataata kaama naano agiyoo
nakopemaata nii. Ani keta naapa, kaama too aa
nose' see kuwa too asiyaa.
9 Mee agiyoo yaokagee see mée to me wa me
eboo me asiyaa menaa kuwa yaukuwaano too
see mée yoka wa me eboo me paamee see menaa
kuwa wa paagoo se asiyaa, se maa?
10 Ikii miya kisee. Ikii me Eboo me kiseta
menaa kuwa daamaa yaukuwamaata kaama ikii
me wegayaa menaa kuwa ko kisee: 'Inii ko peedi,
inii me Eboo me mée asiyaa menaa yuwa koogo
yaukuwagee taano too see bagee yuwa yoka
paamee see menaa mée se asiyaa miya daamaa'
see menaa kuwa ikii me wegaano daamaa" see
asigi.

Yesus me esee pedeo abuu yago bagee mée gaasi abuu yataa kiyaata menaa

11 Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakataaka
too Galilea wee kaa magaa ma, Samaria wee kaa
magaa ma kuwa yaayupii da taa woosege.

12 Maga ena kaa pakaamaaga too ko esee
pedeo abuu yago bagee okoo mée gaasi topea.
Okoo meedoota beesekaa mokoo see yoo kaama
yiinaagee naadi
13 ebo menaa-menaa kaa asiino, "Ei, Yesus,
Guru, inii kuwa epa mée gaai, epa mée gaai" see
asegea.
14 Yesus me okoo deeta kaama asiino, "Ikii
peedoota imam bagee paagoo ikii ekaato pe-
deeyaai" see asigi. Etaawee peetaakea naaki
abuu yuwa taa keepeasega.
15 Okoo mée ena ni me abuu yuwa taa kega
nao naadi metaki meedoota Yesus paagoo ebo
menaa-menaa kaa Ogatamee yaapaageeki.
16 Yesus me badoo da kaa mumo maga kaa
esee-ekeata kiiboo, paamee see menaa asigi. Mee
mée mee ko Samaria kaa mée.
17 Yesus me wegaano, "Okoo abuu taa kedaa
sepea bagee okoo mée gaasi, se maa? Mée okoo
iyee kuwa kayoo topea naa ya?
18 Mee apanaa tomaa kaa mée to wa too
Ogatamee yaapaagee taano see naadi metaki
migi ye?" see wegagi.
19 Yesus me mee mée to asiino, "Yiinaageeta
koogo pooi. A me Anii mikee nagaano dimii mee
me eto aa daamaa kege, daba daagimaa peege"
see asigi.

"Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo naa maadee mani kaata naa ya?" see aseta menaa
Mat 24:23-28,37-41

17:14 Im 14:1-32

20 Parisi kaa bagee yuwa me Yesus asiino,
"Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi
naagoo naa maadee mani kaata naa ya?" see
asegea naaki Wa me asiino, "Kisee se. Ogatamee
Wa too ebo mée eetupi ii see nekeensi naadi
agiyoo kuwa mée me ipiipi deena-deena see kaa
se deemaayaa.
21 Mée me 'Miweei, deede, nakaayoo Wa too
ebo mée eetupi nao' see asiyaa kuwa se, bedaa
'Amokiyoo deede' see kuwa miya taa. Ogatamee
Wa too ebo mée eetoono kuwa ikii paagoo eto
ukuwaandaa taaka yoka daamaa nekeenii" see
asigi.
22 Kiyoo kaama Yesus me Wa me topenaa see
bagee yuwa asiino, "Mée Yogaa mee meetagi
naagoo ikii me moga deega naaki ou see gaatagea
kiya se diitagea.
23 Mée me 'Ei, deede, Waa amokiyoo tupi' see
kisiipea kiya pe-si dii, bedaa 'Ei, Waa nakaayoo
tupi' see kisiyaa miya se pooi.
24 Mée Yogaa mee meetagi naagoo ko bego-
bego apaa to deeyaa mokoo kaata. Bego-bego
apaa to epoo to kaa uduma, naayaato kaama
masegeeta naayaato too seke-wasii peega see
deeyaa mokoo Mée Yogaa mee meetagi naagoo
miya mée uduma kisee Waa diitagea.
25 Kisee diitagea kiya eto mee begaa kaa bagee
yuwa me Waa be kaa wisinegee naadi kaama
Waa boodi maamaa abaagee taapi, kisee keta
ukuwaaniino gaano pedeo.
26 Mée Yogaa mee meetagi naagoo ko idukaa
Nuh mee tota kaboo magaa da kaa bagee
me ukuwanaa, peenaa siwoo segee seta see

see iminookaa miya okoo kisee agiyoo daba
ukuwataaka too meetagi.
27 Mee ko mée tomaa yuwa okoo naano agiyoo
noogee, api aamanee, api goegee, kisee daba
ukuwawoo segee seta, kisee too Nuh mee kapal
see komaa yiba seemeta yoo too. Seemeta kaama
kuwa bagee okoo uduma uwo me dapimeta.
28 Bedaa idukaa Lot mee tota kaboo da miya
mée me kisee ukuwawoo segee seta. Okoo naano
agiyoo noogee, agiyoo-pagiyoo pe-doogee, pe-
edaagee, bugi yaagee, ee maagee, kisee agiyoo
daba ukuwagee, omegee, toogee seta.
29 Kiya Lot mee Sodom magaa kaa kaama peeta
naagoo epoo to kaa kaama biyaa ma, pedeo
noogaa peeyaa see biyaa patagu ma kuwa bekea
esedaa naadi mee magaa kaa bagee yuwa uduma
biyaa peeyaata.
30 Mée Yogaa mee awee da kaa kaatagi naagoo
miya kisee kaata.
31 Mee naagoo ko yoo da kaa tuyaa bagee yuwa
ee yiba agiyoo se masii, se gaata oogaai. Bugi kaa
tuyaa bagee yuwa miya ee kaa agiyoo ou naadi
pakaa-maseekee se.
32 Lot woga me kisee ukuwata kuwa ikii
daamaa nekeenii.*

17:26 Kej 6:5-8 **17:27** Kej 7:6-24 **17:29** Kej 19:24-25 * **17:32** "Lot woga me kisee ukuwata" see menaa mee ko Ogatamee me Sodom magaa ma, Gomora magaa ma kuwa pedeo kiyaata naagoo Lot tukuguu oodaa seta kaboo "Okaato se deeyamoo taai" see aseta kiya Lot woga me ee kaa agiyoo ou naadi okaato yaato deeyamaata kemaata waa pedeo keta, dega omaa to gakadeta yoka, see kuwa nekeensi naadi menaa. **17:32** Kej 19:17,26

33 Kuwa ko okoo ekaato daba toono see naadi okoo me gaayaa-gaayaa yuwa kaa too umiwoo, toowoo siyaa bagee kuwa usiyaato ko umina pedeo kaatagea. Kiya okoo ekaato ekegataata kaama Ni sekaataa namiyaa bagee kuwa okoo booyaa miya okoo usiyaato ko daamaa kaatagea, okoo daba daagimaa pootagea.
34 Ani me kisiino ko: Mee naagoo daatooyiba mée ekea wiya enaataa toomoo ometaaka too ko mée ena mee badaa maageeyu, ena mee kisee eke.
35 Api ekea wiya enaataa namo kupitaaka too ko ena mee badaa maageeyu, ena mee kisee eke.
36 [Paayogaa ekea wiya bugi yaataaka too ko mée ena badaa maageeyu, ena mee kisee eke,] kisee kaata" see asigi.
37 Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Tuhan, kuwa agiyoo kuwa kayoo naa ukuwaani-ita naa ya?" asegea naaki "Bootaa da tuyaa yoo boota notaa see bedoo yuwa kiyoo kutuu siyaa" see asigi.†

18

Api miyaa ena me maamaa pe-asegee siyaa ebea-ebea menaa

17:33 Luk 9:24-25, Yoh 12:25 † **17:37** "Bootaa da tuyaa yoo boota notaa see bedoo yuwa kiyoo kutuu siyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko mena kegaa wiya agoo. Mena kegaa ena mee ko kuwa bedoo kutuu siyu ko bootaa da kiyoo mikee topa ii see kuwa awee da kaa nekeeniyaa. Mee mokoo miya Yesus meetagi naagoo mée me awee da kaa nekeeniitagea see ebea-ebea mee. Bedaa mena kegaa ena mee ko Yesus meetagi naagoo magaa da kaa yaai-yaai agiyoo eebaa kedaa taata see ebea-ebea mee.

1 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
okoo ae-wae, gaagaa siyaa kaboo miya sem-
bahyang se ekeata kisee too ukuwageesi naadi
kaama ebea-ebea menaa ena eewegaano ko
kisee:
2 "Maga ena kaa mena ena too too mée
yadaakomee taa see mée ena agoo. Waa
Ogatamee Wa too weda, Wa too ebo se ekee see
mée, mée miya epa taa see mée.
3 Mee magaa kaa api miyaa ena miya topa.
Wa me mee mena yadaakomee taa see mée to
me anii mena nadaakomeesi naadi maamaa pe-
asegee taano ko 'Ei, anii mée ma mena agoo
yoka a me mena nadaakumii' kisee maamaa pe-
asegeeka.
4 Mee mena yadaakomee taa see mée to me
mee apii miyaa da me kisee too nasegeeka kuwa
be naadi yawisintagaa segeeki. Kisee ukuwagee
naadi kaama kaagaa ena wa me gaano, 'Anii
Ogatamee mee miya wedaano taa, mée miya epa
taa
5 kiya mee api miyaa da me ni paagoo kisee
nasegee segeeka kuwa kana yoka kisee too se
nameegeesi naadi wa me menaa da anii daamaa
yadaakumiipa' see gaagi, see kuwa" see asigi.
6 Tuhan Yesus me mee ebea-ebea menaa
eewegamaata kaama bedaa okoo paagoo asiino,
"Mee mena yadaakomee taa see mée waa dimi
topoo taa see mée kiya wa me 'Mee api miyaa
da wa me menaa da anii daamaa yadaakumiipa'
see menaa kuwa ikii daamaa nekeenii.
7 Mee api miyaa da me idimeta menaa kuwa

18:1 Luk 11:5-8

wa me yayeegi kiya Ogatamee me kisee Wa me
daamaa wigintaata bagee yuwa me menaa kuwa
si yayiipi ye? Okoo me kisee too egapi yaato
miya, daatooyiba yaato miya ae-wae segee siyaa
menaa kuwa Wa me yayiino be kegee segee taapi
ye?
8 Taa, okoo me ae-wae segee siyaa menaa
kuwa Waa moga yayeeta kaama mena ena too
too daamaa yadaakomee taapi. Kisee Wa me
daamaa okoo kaa yaukuwawoo taapi kiya Mée
Yogaa mee meetagi naagoo okoo me Waa mikee
gaawoo taakea see kuwa diitagi ye, taa ye?" see
asigi.

*Parisi kaa bagee ena ma, pajak kepee ya-
masegee see bagee ena ma ekea kaa ebea-ebea
menaa*

9 Okoo 'Anii dimi topoo, apanaa bagee kuwa
dimi ewo see bagee yuwa too' see dimii gaayaa
bagee kuwa kisee dimii ekeasi naadi Yesus me
apanaa ebea-ebea menaa ena eewegaano ko
kisee:
10 "Mée ekea wiya Ogatamee me ee kaa sem-
bahyang taano see naadi peetaa. Ena mee Parisi
kaa mée, ena mee pajak kepee yamasegee see
mée.
11 Peemaata kaama Parisi kaa mée to yi-
inaageeta dimi yiba sembahyang menaa ko
'Ogatamee, anii apanaa bagee see see se yoka
anii paamee dimii mee ebo. Oma masetaa
see bagee yuwa ma, dimi koopoo see bagee
yuwa ma, tobaaka taagee see bagee yuwa ma,
amokomee pajak kepee yamasegee see mée waa

18:9 Luk 5:30-32, 15:1-2

miya uduma okoo too, anii taa yoka paamee,
magiyaage kasega.
12 Anii gaayu ko daa gakata egapii wiya
naano agiyoo tapoo toogee segeeka, bedaa ni me
masiyaa agiyoo yuwa uduma gaaseagoo to mee
kaneegeeka yoka' kisee sembahyang menaa dimi
yiba koogo asigi.
13 Kiya pajak kepee yamasegee see mée to
mee beesekaa mokoo kaama yiinaageeta epoo to
yaato deataano weda kaa kisee sooi-wooi naadi
kaama ekaato bokoo to kaa yagaa kopaa toko-
tokoki. Wa me wegaano, 'Ogatamee, wae, anii ko
dimi pedeo see mée yoka epa nagaai, epa nagaai'
kisee menaa wegagi, see kuwa" see asigi.
14 Bedaa Yesus me wegaano, "Ani me kisiino ko:
Ekea paaya sembahyang semaata ee kaa peegea
kiya Ogatamee me mee mée to 'Wa too sikii, wa
too miya nao' see gaagi. Parisi kaa mée to kisee
taa. Mee ko okoo ekaato ebo ekee taa see bagee
kuwa peedi kaatagea, bedaa okoo ekaato peedi
ekee taa see bagee kuwa ebo kaatagea" see asigi.

Yesus me yoga yuwa kaa yagaa yamaata menaa
Mat 19:13-15, Mrk 10:13-16

15 Kuwa kaboo da yoga peedi yuwa Yesus
me okoo kaa yagaa yamaasi naadi Wa paagoo
eemegea. Wa me topenaa see bagee yuwa kisee
deeta kaama kagoo kegea. "Yaai, kisee se" see
asegea.
16 Kiya Yesus me kuwa yogaa yuwa "Uduma
meei" see asigi. Bedaa Wa me asiino, "Kuwa

18:13 Mzm 51:1-5 **18:14** Luk 16:15

yogaa yuwa Ni paagoo daba misi yoka si yawasii.
Okoo kuwa see see yoga me dimii masetaa see
bagee kuwa okoo Ogatamee Wa too ebo mée
eetotaa see yoo epo enaataa eetuyaa bagee yuwa
yoka okoo Ni paagoo daamaa miyaai.
17 Anii mikee kisiino ko: Okoo Ogatamee Wa
too ebo mée eetupi nao naadi kaama yoga me
dimii, yoga me menaa kuwa se masiyaa bagee
kuwa ko okoo taa ma taa Ogatamee Wa too ebo
mée eetotaa see yoo se seemiyaayaa" see asigi.

Kepe yago bagee ena me Yesus apaadeeta menaa
Mat 19:16-30, Mrk 10:17-31

18 Egaa ena naagoo Yahudi kaa ebo tota bagee
ena Yesus paagoo meemaata kaama asiino, "Ei,
Guru daamaa see Mée, Anii iminoo miya, iminoo
miya kisee too toowoosi naadi ukuwayaa agiyoo
naa maagiyoo ukuwayaa naa ya?" see asigi.
19 Yesus me asiino, "Aa daamaa see Mée see
menaa mee kaasee kaa nasege? Mikee daamaa
see Mée mee ko Ogatamee Wa too, kaama taa.
20 A me 'Anii maagiyoo ukuwayaa naa ya?'
see nasege mee ko Ogatamee me menaa kuwa
aa miya ipi. Kuwa ko 'Ikii tobaaka se taai,
mée se wugii, oma se masii, kobaakee menaa
si yakobaai, okonaka ebo ekeasii' kisee menaa
kuwa aa miya ipi yoka" see asigi.
21 Mee mée to me asiino, "Kuwa menaa kuwa
uduma anii peedi kaa kaama daamaa ipiipi
deewoo segeeka yoka" see asigi.

18:17 Mat 18:3-4 **18:20** Kel 20:12-16, Ul 5:16-20

22 Kisee asigi naadi Yesus me asiino, "A me
ukuwaano gaano pedeo agiyoo ena ma topa.
Mee ko a me agiyoo yuwa uduma pe-doogeeta
kaama masiipe kepee kuwa daba bagee aii
manii. Aa kisee ukuwamaata kaama epoo to
wodoo agiyoo yuwa kaagoo kiyaata kaama kisee
too masiwoo siyaa. A me kepee kuwa uduma
wudikomeeta kaama Ni sekaataa nameei" see
asigi.
23 Kiya mee mée to me kuwa menaa yeeta
kaama dimi nagimigi. Wa me agiyoo tabaa da
eebaa kemaata dimi gaagaa ebo.
24 Wa me dimi gaagaaki yuwa Yesus me deeta
kaama asiino, "Kepe yago bagee kuwa Ogatamee
Wa too ebo mée eetotaa see yoo seemaano ko
esee kana.
25 Unta wodaa mee abi tokogoo da yibaa taa
mikee pakaa-seomiyaa kiya kepe yago bagee
kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo
seemaano ko kana" see asigi.
26 Kuwa menaa yeegea bagee yuwa me asi-
ino, "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa
poono kana kiyu ko maamee naa daba daagimaa
peeyaa naa ya?" see asegea.*
27 Wa me asiino, "Mée daba daagimaa poono
mee ko mée me se ukuwamaayaa agiyoo kiya

18:22 Luk 12:33-34 * **18:26** "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa poono kana kiyu ko maamee daba daagimaa peeyaa?" see asegea menaa mee ko okoo me gaano, 'Kepe yago bagee okoo me agiyoo-pagiyoo eebaa kuwa ko Ogatamee me okoo kaa manta agiyoo yuwa kemaata Wa me ede kiyaa see bagee yoka okoo daba daagimaa peeyaa' see dimii gaata kaama asegea menaa kiya kisee taa.

Ogatamee Wa me too uduma agiyoo uduma ukuwamaayaa see Mée yoka" see asigi.

28 Petrus me asiino, "Inii me agiyoo-pagiyoo uduma ekeata kaama A sekaataa metaake kuwa Aa mée deege" see asigi.

29 Wa me okoo asiino, "Anii mikee kisiino ko: Okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetupi nao naadi okoo me ee, apimee, okoo ma kenaa bagee yuwa, okonaka, yogaanii yuwa, kisee ekeata bagee kuwa

30 eto mee begaa kaa miya okoo me kuwa ekeata yuwa bedaa apanaa miya maamaa masegee taapea, bedaa kaama mee begaa kaa miya iminoo miya, iminoo miya kisee too umi-woo, toowoo taatagea" see asigi.

Yesus me "Anii bogaata" see menaa wedaagoo to ma aseta menaa
Mat 20:17-19, Mrk 10:32-34

31 Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to okoo too amo kaa naa kaa eepeanta kaama asiino, "Ikii daamaa nayii. Inii Yerusalem magaa kaa pakataakea. Pakaamaata kaama wodoo nabi bagee me Mée Yogaa mee kaa ebeamaata menaa yuwa uduma uwa daapa.

32 Kuwa ko Waa apanaa tomaa kaa bagee paagoo yaekegatagaapea. Okoo me wisineekee menaa wisineapea, mée badeekee menaa asi-ipea, dabeedi taaii taapea.

33 Pepeaduu me dakameamoo semaata booy-aapea kiya wedaagoo to naagoo Waa aya andoo pootagi" see asigi.

18:31 Yes 53:1-12

34 Kiya Wa me asigi menaa nekeeniino yaato
okoo yaboonemaata kemaata se nekeenegea.

Emaa digiyoo see bagee ena Yesus me emaa daamaa yakiyaata menaa
Mat 20:29-34, Mrk 10:46-52

35 Yesus mee Yeriko magaa kaa peetaaka too
ko eta geboo da kaa emaa digiyoo see bagee ena
animaata kepe idimetaaki.
36 Mée eebaa etaawee amoo-segekea kaboo wa
me asiino, "Kuwa maagiyoo?" asigi naaki
37 "Mee ko Nazaret magaa kaa Mée Yesus mee
amoo-segeki" see asegea.
38 Wa me ebo menaa-menaa kaa asiino, "Yesus,
Daud ma apaa kaa Mée Aa epa nagaai, epa
nagaai" see asigi.
39 Okoo keta amoo-segekea bagee yuwa me
kagoo kaa "Aa koogo tooi" asegea kiya waa bedaa
maamaa mena ugigi. "Tuhan, Daud ma apaa kaa
Mée, Aa epa nagaai, epa nagaai" see maamaa
asigi.
40 Yesus kiyoo tuguunta kaama "Mee mée to
badaa namaagii" see asigi. Badaa maageegea
kaboo Wa me asiino,
41 "Aa maagiyoo naidimege?" see asigi naaki
"Tuhan, emaa diino keago see ede" see asigi.
42 Yesus me asiino, "A me mikee nagaano dimii
mee me aa emaa daamaa kege, daba daagimaa
peege" see asigi naaki
43 taka ena emaa diino keago kigi. Waa Yesus
sekaataa peegi, Ogatamee yaapaagee see menaa
wegapegeeki. Kiyoo deegea bagee uduma miya
Ogatamee yaapaageekea.

19

Yesus mee Zakeus me ee kaa badaa maata menaa

1 Yesus mee Yeriko magaa kaa pakaamaata
kaama peetaaki too ko
2 pajak kepee yamasegee see bagee me eboo
ena ekaa da ko Zakeus mee tupi. Waa kepe yago
mée.
3 Waa Yesus mee kaasee mée to, kaasee mée to
naadi kaama kisee dii-dii, kisee dii-dii see deegi
naaki mée taki, waa katu yoka diino naka.
4 Se deega ou naadi kaama moga peedoota
etaawee Yesus peemagaapi yoo ara piya ena kaa
pakaa-seke.
5 Yesus mee piya manii da kaa peemaata
kaama deataata asiino, "Zakeus, moga isii, eto
kenaagoo Anii a me ee kaa kaatoono gaano
pedeo yoka" see asigi.
6 Zakeus moga maga kaa eseemaata kaama ede
ma, ede ma Yesus badaa maadoota ee kaa.
7 Kiya kuwa deegea bagee yuwa mena
dukumeaweekea. "Yaai, dimi pedeo bagee me ee
kaa eetoono see naadi peegi" see wegagea.
8 Ee kaa peemaata kaama toomuu taakea
kaboo Zakeus yiinaageeta kaama asiino, "Ei,
Tuhan, ni me kepee, ni me agiyoo tabaa da
kuwa uduma yupigapi wuditaata naato yaato
daba bagee paagoo yawudiipa. Bedaa anii mée
paagoo pajak kepee koga yuwa ma yamasema
bagee kuwa anii kuwa koga yuwa kuwa too se
kiya kepe kaawaa wui bedaa pe-mantagaa taapa"
see asigi.

19:7 Luk 5:30, 15:1-2

9 Yesus me waa asiino, "Aa miya Abraham ma
ena tomaa kadeega yoka eto kenaagoo Ogatamee
me mée daba daagimaa peeyaano menaa kuwa
mee ee kaa bagee paagoo nakimega.
10 Mée Yogaa mee meta mee ko egata bagee
yuwa abamaata kaama okoo daba daagimaa
peeyaano see naadi meta yoka" see asigi.

Agiyoo yaokagee see bagee okoo wedo kaa ebea-ebea menaa
Mat 25:14-30

11 Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakaama-
gaano see koo taaki yoka mée yuwa me gaano,
'Waa pakaamaata kaama kisee ki Ogatamee Wa
too ebo mée eetoowoo taapi' see dimii gaagea.
Kisee kemaata Yesus Wa me menaa yiitookea
bagee paagoo ebea-ebea menaa ena eewegaano
ko kisee:
12 "Ekaa yago mée ena waa magaa to kaa
tookee eboo natuyaasi naadi beesekaa magaa
ena kaa peegiino see.
13 Waa poono taa kaboo wa me agiyoo yaok-
agee see bagee okoo gaasi 'Meei' asigi. Okoo
uduma meemaagea kaboo ebo kepee okoo ena-
ena yawuditaata kaama asiino, 'Kuwa kineega
kepee kuwa ipiipi agiyoo-pagiyoo kaa kepe koga
ma eebaa mokoo namasegee siwoo taai, kisee too
anii bedaa meemagaata yoo too' see asigi.
14 Mee magaa kaa bagee apanaa yuwa me waa
be kegea yoka waa ebo mée se eetuyaasi naadi
menaa pe-asiino bagee peeyaagea. Peemaata
kaama okoo me asiino, 'Mee mée mee inii be

19:10 Luk 5:31-32, 15:4-7

yoka inii me magaa to kaa waa ebo mée se
niituyaai' see asegea.
15 Kisee asegea kiya waa ebo tuyaagea. Waa
metaki meedoota mee magaa kaa meemaata
kaama wa me kepee yawuditaata bagee yuwa
koga kepee magoo namaapea naadi 'Meei' see
asigi.
16 Petamanii meemaagi mée to me asiino,
'Neataagi, a me ebo kepee naekeaseme mee eto
koga kepee gaasi kamasemaaga' see asigi.
17 Mee eboo me asiino, 'Kiiboo, aa ko ni
me agiyoo daamaa naokagee see mée. Kuwa
peedi agiyoo kuwa miya a me daamaa dimi-dimi
naukuwagee segeeke see kadeega yoka maga
gaasi kaa bagee kuwa paagoo a too ebo toowoose
yoka ebo katuyaaga' see asigi.
18 Wiyaagoo to meemaagi mée to me asiino,
'Neataagi, a me ebo kepee naekeaseme mee eto
koga kepee idibi kamasemaaga' see asigi.
19 Mee eboo me asiino, 'Aa gaayu ko maga idibi
kaa bagee yuwa paagoo a too ebo toowoose yoka
ebo katuyaaga' see asigi.
20 Bedaa mée ena ma wa paagoo meemaata
kaama asiino, 'Neataagi, a me naekeaseme kepee
mee deede. Ani me doka sikii to yiba kapo-
damaata kaama topa.
21 Kuwa ko aa dimi pesee see mée kemaata
kaweda kaa. A me ukuwaano taa agiyoo miya
a me yamasiyaa see mée, bedaa a me weeno taa
agiyoo kuwa miya aa ota yadaayaa see mée, aa
kisee omaago see mée to kadeega kemaata' see
asigi.

19:17 Luk 16:10

22 Mee eboo me asiino, 'Yaai, aa ko ni me agiyoo
dimi pedeo kaa naokagee see mée. A me nasege
menaa kuwa doodoo a me pedeo ukuwataa to
mokoo da kaneega. Anii ukuwaano taa agiyoo
miya yamasiyaa see mée, bedaa weeno taa
agiyoo miya ota yadaayaa see mée, kisee dimi
pesee see mée see kuwa a me nadeege.
23 A me waa kisee mée yoka weda nao see
nagaayu ko kaasee kaa ni me kaekeasema kepee
mee aa bank kaa bagee paagoo namagaano taa
ya? A me kisee namagame naaki anii epeekaa
masiyaa naagoo koga ma masiyaa' see asigi.
24 Kiyoo kaama wa me gebo kaa bagee paagoo
asiino, 'Mee wa me kepee mee masegeeta kaama
kepe gaasi agoo see mée to namanii' see asigi.
25 Okoo me asiino, 'Neataagi, waa kepe gaasi
agoo yoka sikii' see asegea naaki
26 wa me asiino, 'Agoo kiyaa bagee yuwa
bedaa noonaa ma masiipea kiya taa kiyaa bagee
yuwa okoo me peenaa kiyaa yuwa miya ya-
masegeeyaa.
27 Eto ko anii okoo me eboo naatoono kuwa
be see nagaagea bagee kuwa nii ma yape kiyaa
bagee mokoo yoka badaa namaageeta ni paagoo
kaama niiwogeepii taai' see aseta, see ebea-ebea
menaa kuwa" see asigi.

Mée eebaa me Yesus mee Yerusalem magaa kaa ede ma, ede ma badaa maageeta menaa
Mat 21:1-9, Mrk 11:1-10, Yoh 12:12-15

28 Kuwa menaa yuwa eewegamaata kaama
Yerusalem magaa kaa peetaaka too Yesus mee
Wa keta, apanaa yuwa uuto.

29 Muguu naadi gebo kaa magaa wiya kaa
pakaamaayu, Zaitun Kutuu to kaa kiyoo Betpage
see magaa ma, Betania see magaa ma wiya kaa.
Pakaamaata kaama Yesus me Wa me topenaa see
bagee mée ekea wiya asiino,
30 "Peedoota nakaayoo doodoo magaa kaa
peemaata kaama keledai wodaa pooduu ena,
mee wodaa da dagii da kaa mée me ani-
maata toodiino taa see wodaa ena ekea diipea.
Mee wodaa ope gokataata kaama Ni paagoo
nadoomeei.
31 'Kaasee ope nagokataagea ya?' see kisiyaa
bagee agoo kepa ko 'Tuhan me gaano pedeo yoka'
see naasii" see asigi.

32 Ekea peedoota kaama peemaagea naaki mi-
kee, keledai wodaa poodu ena kiyoo opeemaata
topa, Yesus me asigi-asigi.
33 Ope gokataagea kaboo epoo bagee me asiino,
"Kaasee kaa ope nagokataagea ya?" asegea naaki
34 "Tuhan me gaano pedeo yoka" see asegea.
35 Ope gokataata kaama Yesus paagoo
eemegea. Okoo me tapaato dokaa yuwa mee
keledai wodaa dagii da kaa sekeetaata kaama
wodaa da dagii da kaa Yesus yagaataagea.
36 Yerusalem magaa kaa peegee see etaawee
mée eebaa okoo me tapaato dokaa yuwa beagee
naadi etaawee daamaa yasekeepegeekea.

37 Etaawee peedoota Zaitun kutuu to kaa
kaama esetaaka too Yerusalem magaa mee
ekaapa see kaboo Yesus Wa sekaataa bagee mée
eebaa ede ma, ede ma Ogatamee yaapaagee
sepegeekea. Yesus me pesee ma ukuwanaa segee

seta agiyoo yuwa okoo uduma dimi nagimeekee kaa
38 ebo menaa-menaa kaa "Kiiboo, paamee, inii
paagoo ebo mée eetookee Mée mee. Tuhan
ekaa yadoopi Mée mee migi yoka magiyaage!
Ogatamee ma emee-emee mée yasiyaano Mée,
epoo to wodoo Asii-sege see Mée mee niiyaa-
paagee taai" see asepegeekea.
39 Kuwa ukuwataakea yuwa diitoo taa see
bagee yuwa noonaa Parisi kaa bagee. Okoo me
Yesus asiino, "Ei, Guru, kuwa A sekaataa bagee
kuwa 'Kisee se, koogo tooi' see asii, kisee ego-tago
taai" see asegea.
40 Kiya Wa me asiino, "Kisee iyo. Ani me
kisiino ko: Okoo koogo tuyu ko oma kuwa miya
naapaagee see kaa ebo menaa-menaa taapea"
see asigi.*

Yerusalem magaa mee yape bagee me yapedeo kiyaabuu taatagea naadi Yesus me yegee seta menaa

41 Kuwa mée tabaa da muguu naadi Yerusalem
deetaa see yoo pakaamaata kaama Yesus me
yege ma menaa ko kisee:
42 "Sooi, ikii Yerusalem magaa kaa bagee yuwa,
eto kenaagoo ikii Ogatamee ma emee-emee siyaa
menaa kuwa ikii nekeenegea naaki ikii daamaa
umiwoo, toowoo siyaa kiya eto ko ikii kuwa
menaa kiboonemaagi.

19:38 Mzm 118:26 * **19:40** "Oma kuwa miya naapaagee taapea" see menaa mee ko Yesus si yaapaagee see kuwa iyo. Mée me Waa si yaapaagee siyu ko aii omaa yuwa me yaapaagee see kaa menaa taapea mokoo see kuwa nekeensi naadi menaa.
19:42 Luk 13:34-35

43 Kuwa kisega kuwa ko yape bagee yuwa
kiyoo degaatagea. Mee naagoo ko okoo ikii me
magaa mee kibobetaata kaama ikii me peegee
see etaa yuwa uduma kitakeasiitagea. Kitakeata
kaama apanaa kitaameekee agiyoo magaatoo
taatagea, kiyoo-kiyoo aataki naadi kidegaawi-
itagea.
44 Ikii apa kibadikumiitagea. Ikii me ma-
gaa kaa oma wagee weatoo seta yuwa kuwa
bogomedaa siyaabuu semaata ikii ma, ikii me
yogaa yuwa ma kipatamaatagea, bedaa oma ena
ma, ena ma se ekeasiitagea, uduma kabaapi-
paapi taatagea. Kuwa yaai-yaai taatagea agiyoo
kuwa ko 'Ogatamee me inii daba mée daagimaa
peeyaano see naadi migi' see kuwa ikii me
eto nekeeniino taa kaa ukuwaaniita agiyoo" see
asigi.

Yesus me kepe masetaa see bagee yuwa Ogatamee me ee kaa kaama abagaapeata menaa
Mat 21:12-13, Mrk 11:15-18, Yoh 2:13-16

45 Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakaa-
maata kaama peedoota Ogatamee me ee kaa
peemaata kaama ee geboo da kaa kiyoo agiyoo
pe-doogee taa see bagee uduma abagakomeeyu.†
46 Wa me okoo asiino, "Ogatamee me ebea-
maata menaa ena mee ko kisee: 'Ni me ee mee
ko sembahyang taa see ee yoka' see ebeamaata
kiya ikii me ko oma masetaa see bagee totaa see
yoo mokoo yakiyaagea" see asigi.

---

† **19:45** Agiyoo pe-doogee taa see bagee kuwa ko Ogatamee paagoo kupi-maniino agiyoo pe-doogee taa see bagee yuwa. Kiyoo kepe masegee yoo se yoka naadi abagakomeeta. **19:46** Yes 56:7, Yer 7:11

47 Yesus mee egapii gakata Ogatamee me ee kaa
mée yuwa topegeeki. Imam bagee me eboo yuwa
ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, apanaa ebo bagee yuwa ma kuwa
Yesus patamaano see dimii agoo
48 kiya iyo, mée yuwa me Wa me menaa
ebo nao naadi maamaa ipiipi yayiitoo siwookea
kemaata Waa kaasee patamaakee, ewo.

20

Yesus me ukuwanaa seta agiyoo kuwa 'Maamee me Aa kaseta kaama ukuwanaa segeeke?' naadi aseta menaa

Mat 21:23-27, Mrk 11:27-33

1 Kaawaa ena Yesus mee Ogatamee me ee kaa
kaama kuwa daamaa etokaa doometa menaa
mée yuwa topetaaka too ko imam ebo yuwa
ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo Wa
paagoo meemaagea.
2 Okoo me asiino, "Yaai, A me ukuwanaa
see agiyoo kuwa ko maamee me 'Aa kisee
naukuwaai' see kaseta kaama ukuwanaa
segeeke? Maamee me Aa ebo kaekeata kaama
ukuwanaa segeeke? Mée asii" see asegea.
3 Yesus me asiino, "Ani me miya ikii kiapaadee
taanaka.
4 Mee ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes
mee gaayu ko wa paagoo 'A me mée yuwa uwo
natukumaai' see menaa kuwa maamee me aseta
menaa naa ya? Epoo to wodoo kaama Ogatamee
me aseta menaa da ye? Aii mée me aseta menaa
da ye? Kaasee? Nasii" see asigi.

5 Okoo too koogo aawegaa taano, "Yaai, inii
Waa kaasee menaa asiipea? Inii me 'Epoo to
wodoo kaama Ogatamee me aseta menaa yoka'
see asiyu ko Yesus me mée asiipi menaa ko
'Mikee yoka ikii kaasee kaa Yohanes me weganaa
seta menaa kuwa mikee nao see gaano taa ya?'
see mée asiipi.
6 Bedaa inii me 'Ogatamee me Yohanes aseta
menaa se, aii bagee me aseta menaa' see asiino
miya pedeo, mée yuwa me inii mée kagoo
kaapea. Okoo me 'Yohanes mee nabi bagee
eboo yoka ikii kaasee kisee pedeo menaa wa kaa
yawegagea' naadi oma kamu me mée wogeepii
siyaa yoka kuwa asiino menaa wiya kuwa ekea
paaya iyo" see menaa kuwa aawegaakea.
7 Okoo me kuwa menaa aawegaa semaata
kaama Yesus asiino, "Yohanes paagoo maamee
me aseta menaa see kuwa inii ewo keekee" see
asegea.
8 Yesus me asiino, "Ikii me daamaa nasiino taa
yoka Ani me miya ikii me 'Maamee me Aa kaseta
kaama A me kisee agiyoo ukuwanaa segeeke?'
see nasegea menaa kuwa se kisiipa" see asigi.

Bugi epoo mée kaa ebea-ebea menaa
Mat 21:33-46, Mrk 12:1-12

9 Kiyoo kaama Yesus me ebea-ebea menaa
ena mée yuwa paagoo eewegaano ko kisee:
"Bugi epoo mée anggur poo bugii ena yaatayu.
Yaataata kaama apanaa bagee me bugi nayaagee
segeesi naadi yaekeata kaama apanaa magaa kaa
peegi. Maamaa omegee naadi kaama

20:9 Yes 5:1

10 kuwa poo yuwa kapoo kega kaboo bugi
epoo mée me wa paagoo agiyoo yaokagee see
bagee ena asiino, 'Aa peedoota ni me bugii
nayaagee see bagee yuwa paagoo ni me see yuwa
namasigii' see asigi. Peedoota bugi kaa peemaagi
naaki bugi yayaagee see bagee yuwa me waa
peneata kaama aii dakamegea. Okoo me bugi
epoo mée me see yuwa se manegea naadi bedaa
metaki peegi.
11 Bedaa mee asii kaawaa ena ma wa me
agiyoo yaokagee see bagee ena ma peeyaagi
kiya okoo me kisee dakamegea, badeekee menaa
badegea. Bugi epoo mée me see yuwa maniino
taa naadi metaki peegi.
12 Eta wedaagoo to mee bedaa wa me agiyoo
yaokagee see bagee ena ma peeyaayu kiya
waa miya dakameamoo naadi kaama abagaa-
peasegea.
13 Kaama too bugi epoo mée me asiino, 'Anii
kaasee ukuwaapa naa ya? Eto ko niyoopaa, ni
me esee epa see yogaa mee peeyaapa. Wa me
menaa kuwa okoo me daamaa yayiipea gaaga'
see asigi.

14 Yogamee beesekaa kaama migi see deeta
kaama okoo me koogo aawegaa taano, 'Mee ko
yogamee. Nagamee me bugii da mee yogamee
me masiitagi yoka niiwogeepeasii, wa me bugii
da inii takeasiino ke' see aawegaakea.
15 Yogamee peneata wagee amoo yaato dogea-
maata kaama wogeepeasegea, see koo seta" see
asigi. Bedaa Yesus me asiino, "Mee bugi epoo

20:15 Ibr 13:11-13

mée me kuwa bugi yayaagee see bagee yuwa kaa
maagiyoo yaukuwaapi?
16 Waa meemaata kaama kuwa wa me bugii
yayaagee see bagee yuwa pedeo kiyaapi. Pedeo
kiyaata kaama mee bugii da apanaa bagee me
daamaa nayagageesi naadi yaekeasiipi" see asigi.
Kuwa menaa yiitookea bagee me asiino, "Yaai,
kisee ukuwaaniino pedeo" see asegea
17 kiya Wa me okoo maamaa tamaata kaama
asiino, "Ikii me 'Yaai, kisee se' see gaagea kiya
Ogatamee me kapogee yiba menaa ena mee
nekeeniino yaato kaasee? Ikii nekeenegea ye?
Mee ko kisee:

'Oma ee maataa see bagee yuwa me be kaa
wisintaata tameepeata omaa mee ko
TUHAN me masegeeta kaama tuku omaa to
mee daamaa pee-yaekeata. *Mzm 118:22*

18 Mee pee-yaekeata omaa mee kaa okaayaa
bagee yuwa daada-paada siyaa, bedaa mee omaa
to me pe-dapimiyaa bagee yuwa miya tagiindaa
siyaa' see ebeamaata" see asigi.*
19 Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, imam ebo yuwa ma okoo kuwa ebea-
ebea menaa yuwa yeemaata kaama okoo 'Wa
me inii mée gaataata kaama mée asigi menaa
ii' see kuwa nekeenegea. Kagoo kaa Yesus
peneasiino see dimii agoo kiya mée yuwa me

* **20:18** Bugi epoo mée yoopaa patameepeata see see kuwa ee maataa see bagee me miya mee tuku omaa to mee be kaa tameepeata. Mee omaa mee ko Yesus ebea-ebea. Mee omaa to me pe-dapimiyaa bagee yuwa tagiindaa siyaa see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus wisintaata bagee yuwa pedeo kiyaa naadi ebea-ebea menaa mee.

mée kagoo kaapea yoka naadi Waa peneasiino kuwa wedaagea.

Pajak kepee edaano kuwa edaakee daamaa ye, pedeo ye naadi apaadeeta menaa
Mat 22:15-22, Mrk 12:13-17

20 Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, imam ebo yuwa ma okoo me Yesus mee maamaa tamaata kaama Waa koopoo see menaa wegasi naadi inii kaasee ukuwaakee naa daamaa naa ya naadi dimi abagea. Kiyoo kaama koogo deena-deena see bagee Wa paagoo peeyaagea. Okoo ko dimi daamaa poga-poga see kaa Wa paagoo mena apaadeesi naadi peeyaagea bagee yuwa. Mee ko Yesus me koopoo see menaa ena wegayu ko Waa Gubernur paagoo yaekegataata kaama pedeo kiyaasi naadi okoo me kuwa bagee yuwa Wa paagoo peeyaagea.

21 Kuwa peeyaagea bagee Yesus paagoo peemaata kaama asiino, "Aa ko mikee menaa too mée topetaa see Mée to ii see kagaage. A me mée tupiino kuwa ebo bagee yuwa miya aa weda taa kaa mée tupiino too, bedaa Ogatamee me etaa yaato menaa mée tupiino kuwa miya A me daamaa topoo see kaa too mée topenaa segeeke kuwa inii kaipi yoka
22 inii kaapaadee see menaa ena agoo. Mee ko inii pajak kepee Kaisar maniino kuwa maneekee daamaa ye, pedeo ye? Aa kaasee gaage?" see

asegea.†
23 Kiya okoo me Waa deebaa taano see dimii
mee Wa me nekeenta kaama asiino,
24 "Pose kepee ena Anii nadeeyaai" see asigi.
Doomaagea kaboo "Mee kepee mee kaa maamee
ebeyumaa da, maamee ekaa da ebeamaata naa
ya?" asigi naaki "Kaisar mee" asegea. 25 Wa me
asiino, "Kisee gaayu ko Kaisar maniino agiyoo
yuwa kuwa Kaisar manii, bedaa Ogatamee mani-
ino agiyoo yuwa kuwa Ogatamee manii" see
asigi.
26 Wa me asigi menaa mee ipi nao naadi okoo
dimi nagimegea, pe-asiino mena ena ma taa
naadi koogo togea. Okoo me Yesus me mée
yuwa paagoo koopoo see menaa wegasi naadi
apaadeegea kiya iyo.

Boota bagee kuwa aya andoo pootagea ye, taa ye naadi apaadeeta menaa
Mat 22:23-33, Mrk 12:18-27

27 Kuwa kaboo da Saduki kaa bagee mée
noonaa Yesus paagoo meemaagea. Okoo me
wegawoo see menaa ena mee ko kisee: "Mée
booyaa kuwa ko umina bogaakee, aya se andoo
peeyaa" see menaa wegawoo see.
28 Okoo me Yesus asiino, "Ei, Guru. Musa me
ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Mée ena

† **20:22** Yesus me "Kaisar paagoo pajak kepee maniino kuwa maneekee daamaa" see asiyu ko Yahudi bagee me kagoo kiyaa. Bedaa Wa me "Kaisar paagoo pajak kepee maniino kuwa maneekee pedeo" see asiyu ko Kaisar yaato bagee me kagoo kiyaa. Parisi kaa bagee me 'Mena ekea paaya Wa me kisee asiino iyo, mée eebaa me Waa kagoo kiyaa yoka' kisee gaata kaama Waa deebaa taano see naadi apaadee seta.

yoga taa kaa booyu ko waa ma kenagaa ena me
mee api miyaa da goeano gaano pedeo. Peta-
manii booyaa mée me yoga yakabayaa mokoo
yakabasi yoka tuyaa mée me mee apii goeai' see
menaa ebeamaata.
29 Kisee ebeamaata yoka mena ena kasiinake,
mee ko kisee: Okoo kenaa bagee okoo petoo.
Yagamee yagaaboo to api ena goegi. Waa yoga
taa kaboo boogi. Mee api miyaa da ipuugamee
me goegi.
30 Ipuugamee miya yoga taa kaboo boogi
31 bedaa mabeimee miya kisee. Kisee too
petaagoo to amaadii to kaa too.
32 Kaama too apii to miya booga.
33 Eto inii kaapaadee taano ko kisee: Boota
bagee mikee aya andoo peeyu ko iminookaa
mée aya andoo peeyaa naagoo kuwa okoo kenaa
bagee petoo to kuwa mee apii to too goeta yoka
kamee me apii kaata naa ya?" see asegea.
34 Yesus me asiino, "Eto magaa da kaa toogee
see begaa kaa mée me api goetaa, api mée
mantaa, kisee ukuwagee see
35 kiya iminookaa yaato Ogatamee me okoo
sikii, ede yoka naadi aya andoo peeyaatagi bagee
kuwa ko api goeano miya taa, api mée maniino
miya taa.
36 Okoo wiyaagoo to se booyaa, malaikat bagee
yuwa mokoo umiwoo, toowoo siyaa. Okoo
Ogatamee me aya andoo peeyaabuu see bagee
yoka okoo Wa me yogaa kiyaa.
37 Boota bagee aya andoo peeyaa ii see ne-
keeniino menaa kuwa agoo. Mee ko idukaa Musa

20:28 Ul 25:5

paagoo katu see piyaa ena biyaa gada peeta kiya
pooneano taa keta see menaa yiba mena ena ko
kisee: TUHAN mee ko 'Abraham ma, Isak ma,
Yakub ma okoo me Eboo' see menaa kuwa Musa
me ebeamaata.
38 Ogatamee Waa okoo me Eboo see wegayu
ko umina boota bagee kuwa kaa kisee menaa
se wegayaa, aya tuyaa bagee kuwa kaa too
wegayaa.‡ Okoo uduma Wa paagoo aya toono
too yoka" see asigi.
39 Musa me menaa mée topetaa see bagee
noonaa me asiino, "Guru, A me daamaa wegage"
see asegea.
40 Mee kaama wodoo mée me Waa apaadee
taano wedaagea.

Yesus me "Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kiyaa?" see aseta menaa

Mat 22:41-46, Mrk 12:35-37

41 Yesus me okoo asiino, "Mée me wegaano,
'Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo Kristus
mee ko Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena
kaatagi' see menaa wegayaa kiya kuwa kaasee?
42 Daud me idukaa Mazmur kapogee yiba
ebeamaata menaa ena kisee:
'TUHAN me ni epoo Mée Tuhan mee paagoo
asiino,

20:37 Kel 3:6 ‡ **20:38** "Umina boota bagee kuwa kaa kisee se wegayaa" see menaa mee ko Abraham ma, Isak ma, Yakub ma okoo boota kaama wodoo aya toono taa naaki Ogatamee mee okoo me Eboo se kiyaa, Waa ebo se ekee siyaa yoka okoo boota kaama aya topea ii see kuwa nekeeniyaa. Kisee kemaata mée tomaa boota kaama aya andoo peeyaa ii see kuwa miya nekeeniyaa.

"Aa Ni me dagi yagaa yaato animagaai, kisee too
43 Aa ma yape kiyaa bagee yuwa kuwa Ani me daba, peedi
kaekeata A me badoo da miyoo taa kaekeasi-ita" see aseta' see menaa ebeamaata. *Mzm 110:1*
44 Daud me Ebo Kristus mee ko 'Ni epoo Mée Tuhan mee' see wegata yoka Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kiyaa?" see asigi.§

Ebo poga-poga see bagee kuwa gaai naadi menaa
Mat 23:5-7, Mrk 12:38-40

45 Mée yuwa uduma yiitoo taakea kaboo Yesus me Wa me topenaa see bagee asiino,
46 "Musa me menaa mée topetaa see bagee kuwa okoo me 'Mée me anii ebo naekeasiino too ede' see gaayaa bagee yoka gaai. Okoo daamaa togoo dokaa maatagaa naadi peenaa-paanaa taa see too ede, mée kutuu taa see yoo okoo peenaa siyaa kaboo mée me 'Epao, inii me eboo' see naapaagee taano kuwa miya ede. Bedaa okoo sembahyang segee see ee yiba mée me nadeesi naadi ebo bagee me animaayu taa see yoo kiyoo too animagaano miya ede, ebo naagoo naano

§ **20:44** Yahudi bagee me menaa ko 'Ebo Kristus mee kabata kaama ebo tootagi' see menaa kuwa wegawoo seta kiya kisee se. Idukaa Yesus kabaano taa miyoo Daud me Waa Tuhan see ekaa weeta kemaata Waa idukaa miya tota, Waa Ogatamee Yoopaa ii see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. Waa mée me kabata yogaa naaki Daud me Waa Tuhan see ekaa mee se weeyaa.

agiyoo nuyaa yoo miya ebo bagee me animaayu
taa see yoo kiyoo too okoo animagaano miya ede.
47 Okoo me api miyaa yuwa deebaa naadi
kaama okoo me ee yuwa oma yatakimiyaa see
bagee. Okoo mée me naapaageesi naadi sem-
bahyang menaa yuwa togoo kaa too asetaa see
bagee yuwa. Okoo me kisee too ukuwagee see
bagee yuwa yoka okoo esee pedeo kaatagea" see
asigi.

21

Api miyaa ena wa me kepee uduma Ogatamee kaa yaekegataata menaa
Mrk 12:41-44

1 Yesus mee deamaagi too ko Ogatamee me ee
kaa kepe yago bagee yuwa me kepe awegee see
yoo kepe awetaakea.
2 Daba see api miyaa ena me miya pose kepee
peedi wiya kuwa too awetaaga.
3 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
asiino, "Anii mikee kisiino ko: Mee daba see api
miyaa da wa me awetaaga kepee wiya kuwa ko
kepe peedi kiya peedi se, apanaa bagee okoo me
awegea kepee kuwa asii eboo.
4 Kuwa kepe yago bagee kuwa okoo me koga
kepee yuwa awegea kiya mee apii miyaa da wa
me gaano pedeo agiyoo edaano see kepee yuwa
uduma ki awetaaga kuwa me mikee esee ebo
kepee mokoo awetaaga" see asigi.

20:46 Luk 11:43 **21:4** 2Kor 8:1-3

Yesus me "Ogatamee me ee mee pedeo kaata" see aseta menaa
Mat 24:1-14, Mrk 13:1-13

5 Kuwa kaboo da Wa me topenaa see bagee noonaa me wegaano, "Ogatamee me ee mee diino esee ebo, oma ee magaano daamaa yaai, ee daamaa deesi naadi mée me manta agiyoo kuwa miya dimi nagimega" kisee menaa wegagea. Yesus me asiino,
6 "Kuwa ikii me deegea agiyoo kuwa uduma kabaapi-paapi taatagea, oma ena ma wa me mokataata yoo kaama kisee se ekeasiitagea, uduma pogadaa taata" see asigi.

7 Okoo me asiino, "Guru, kuwa agiyoo kuwa maadee moga ukuwaaniita naa ya? Kuwa agiyoo ukuwaaniino see kooka ii see nekeeniyaa agiyoo kuwa maagiyoo ukuwaandaa taata naa ya?" see asegea.

8 Wa me asiino, "Mée deebaa see bagee agoo kaata yoka daamaa nekeenii. Anii poga-poga see bagee mée eebaa meetagea. Okoo me Ani ekaa naweakee kaa 'Anii ko Waa yoka' see menaa weganaa taapea, bedaa 'Ogatamee me monaa da kaa kega yoka' kisee menaa kuwa miya weganaa taapea kiya ikii emaa se wugii, okoo sekaataa se pooi.
9 Kuwa kaboo da taa ko ikii yape menaa ekaapa magaa kaa kaama miya yiipea, beesekaa magaa kaa kaama miya yiipea kiya se wedaai. Kuwa uduma mikee agoo kedaa siwoo taata kiya wodopasi naagoo se" see asigi.

10 Bedaa Wa me asiino, "Mée tomaa-tomaa yape aawogee senaa taatagea. Amokiyoo magaa

kaa bagee me yamokiyoo magaa kaa bagee ma
yape aawogee taatagea.
11 Kiyoo-kiyoo maga pigii miya medaa taata.
Naano agiyoo taa uwaa miya medaa taata, ikiyoo
uwaa da miya medaa taata, kisee yaai-yaai
agiyoo eebaa kedaa taata. Epoo to kaa miya yaai-
yaai, dimi nagii-nagii agiyoo agoo kedaa taata.
12 Kiya kuwa agiyoo ukuwaaniino taa kaboo
mée me ikii kiwegee-wegee taatagea, bedaa ikii
kibe kaa yagaa kipeneata sembahyang segee see
ee yuwa yiba kidogeamoo taatagea, digiyoo ee
yiba miya kidogeamoo taatagea. Ikii Ni yaato
bagee kemaata magaa da kaa ebo tookee bagee
paagoo kiipootagea.
13 Ikii okoo paagoo kiipootagea kuwa ko ikii Ni
me menaa daamaa eewegasi naadi kiekeasiyaa
kaboo yoka daamaa eewegaai.
14 Kisee kemaata okoo me kiipeeyaa kaboo
ikii me 'Anii kisee menaa wegaapa, kisee menaa
wegaapa' see dimii kuwa se gaagaa taai.
15 Ikii okoo paagoo mena eewegaapea kaboo
Ani me ikii 'Kisee wegaai, kisee wegaai' see
menaa kuwa ikii dimi yiba kisi-manee taapa.
Kuwa menaa kuwa esee ipi see menaa kaapa
yoka apanaa bagee me pedeo menaa ena ma
kisiino kana kaapea, ikii ma aawisii taano miya
iyo yoka dimi se gaagaa taai.
16 Bedaa kuwa kaboo da taa miya ikii me
okonaka ma, ikii ma kenaa bagee yuwa ma, ikii
epo peenaa see bagee yuwa ma okoo me ikii mée
noonaa boosea naadi kiekegatagaatagea.

21:15 Luk 12:11-12

17 Ikii Ni yaato bagee kemaata mée tomaa
uduma kibe kaatagea
18 kiya ikii umina se pedeo kaatagea, ikii me
mumoo to kaa edooyuu ena mee miya umina se
egaata.
19 Ikii makii taa see kaa toowoo siyaa bagee
kuwa daba daagimaa pootagea" see asigi.

*Yesus me "Yerusalem magaa mee bugumeep-
easiitagea" see wegata menaa*
Mat 24:15-21, Mrk 13:14-19

20 Bedaa Yesus me asiino, "Yerusalem magaa
mee yape bagee me bobetaata topea kuwa ikii
deepea ko mee magaa mee bugumeepeasiino
kuwa ekaapa ii see kuwa ikii nekeenii.
21 Kuwa kaboo da Yudea wee kaa toogee see
bagee yuwa moga oodoota kuye kaa pakadaa
taai. Yerusalem magaa kaa toogee see bagee
yuwa miya peedaa taano gaano pedeo, bedaa
mee magaa gebo kaa topea bagee yuwa miya
kiyoo se pakaai.
22 Kuwa kaboo ukuwaandaa taata agiyoo kuwa
ko idukaa kapoge yiba ebeamaata menaa yuwa
uduma uwa daasi naadi Ogatamee me pedeo
yamiyaabuu taatagi agiyoo yuwa.
23 Kuwa kaboo da Ogatamee me mee magaa to
kaa bagee kagoo ebo kemaata kuwa ukuwaan-
daa taata agiyoo kuwa apanaa agiyoo, yaai-yaai
ebo kaatagea. Kadapoo yago apii yuwa ma, yoga
baayee yiba kepaa apii yuwa ma kuwa sooi, yaai.
24 Mée noonaa yape bagee me mowai daapii
taatagea, noonaa yagaa goedoota kaama mée

21:20 Luk 19:43-44 **21:22** Hos 9:7

tomaa-tomaa se-magaa, we-magaa kaa doodoo peedaa taatagea. Ogatamee ewo see tomaa kaa bagee kuwa okoo me Yerusalem magaa mee batagi-patagi segee naadi pedeo kiyaabuu taatagea, kisee too okoo me ebo toono monaa mee sikii yakiyaatagi naagoo too."

Yesus meetagi naagoo ukuwaandaa taata menaa
Mat 24:29-31, Mrk 13:24-27

25 "Epoo to kaa kiyoo dimi nagii-nagii agiyoo agoo kedaa taata. Kenoo to ma, agoo to ma, okadee yuwa miya apanaa agiyoo keenda kisee diitagea. Magaa da kaa kiyoo maakaa pikuu da biku-biku ebo kedaa naadi kaama tukuu da miya ebo kedaa taata. Kuwa me kaama mée tomaa yuwa uduma kuwa kaasee agiyoo yaai naadi wedaatagea.
26 Epoo to kaa pesee agiyoo yuwa miya maki-makaa naadi wodeda-peeda sedaa taata kuwa kaa mée me weda ebo kaa yaai, magaa to kaa kaasee agiyoo ukuwaandaa taaka naadi boomaga-baamaga taatagea.
27 Kuwa kaboo da Mée Yogaa mee sinu uwaa da yibaa taa migi see kuwa diitagea. Waa pesee, Wa disii to esee ebo ma migi see diitagea.
28 Kuwa uduma ukuwaaniino see kooka kaboo mikee, ikii daba kidaagimaa peeyaano naagoo mee ekaapa kega yoka yiinaageeta weda see dimii mee ekeata pesee ma tooi" see asigi.

21:25 Yes 13:10, Why 6:12-13 **21:27** Dan 7:13

Yesus wiyaagoo meeno see kooki ii see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa
Mat 24:32-35, Mrk 13:28-31

29 Kiyoo kaama Yesus me okoo ebea-ebea menaa ena asiino, mee ko kisee: "Ara piyaa wodoo to miya, apanaa piya wodoo yuwa miya kuwa nekeenii.
30 Iye mugumedaaka see deeyu ko mikee, poo ekaano see kooka ii see kuwa ikii nekeeniyaa.
31 Mee mokoo miya kuwa kisega menaa yuwa ukuwaandaa taaka see kuwa ikii deeyu ko Ogatamee Wa too ebo mée eetoono see kooki ii see kuwa ikii nekeeniitagea.
32 Anii mikee kisiino ko: Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa uduma eto mee begaa kaa bagee yuwa bogaano taa kaa diitagea.
33 Epoo to ma, magaa to ma kuwa taa kaata kiya Ni me menaa mee se taa kaata, kisee too iminoo miya, iminoo miya toota."

Monaa da mee ewo yoka daamaa diitoo taai naadi menaa

34 "Woda tamoo to kaa booyaa kaboo dimi ooyaa see see ikii miya kisee kiyaa naadi ikii ekaato daamaa ipiipi deewoo taai. Ikii boomagaa see uwoo noogee naadi kaama ede ma, ede ma too otoopa pege taano ma, ikii me umiino, toono yiba gaagaa dimii ma kuwa gaawoo, umiwoo see kaa ikii ipiipii semagaano taa kaboo mee naagoo kisee ki miyaa yoka ikii ekaato daamaa deewoo taai.
35 Mee naagoo ukuwaandaa taata agiyoo kuwa magaa da kaa mée tomaa-tomaa yuwa uduma kaa dogeeniita yoka

36 ikii maamaa ipiipi diitoo segee taai. Kuwa
ukuwaandaa taata agiyoo yuwa ikii makii taa,
pesee ma toogee naadi kaama Mée Yogaa mee
ikigii to kaa daba toomaasea naadi sembahyang
siwoo segee taai" see asigi.
37 Yesus mee egapi yaato Ogatamee me ee
kaa kaama mée yuwa topemaata kaama bedaa
daatooyiba yaato Zaitun kutuu to kaa umiino see
naadi peegee segeeki.
38 Esee pedeo tokomaa mée yuwa uduma Wa
me topetaa see menaa yuwa yiino see naadi
Ogatamee me ee kaa meegee segeekea.

22

Yesus patamaano see naadi koogo aawegaa seta menaa
Mat 26:1-5, Mrk 14:1-2, Yoh 11:45-53

1 Kuwa kaboo da ragi yeeyee ma aatabi taano
taa see roti unu petoo noogee siyaa kuwa eebaa
umiino taa kaboo naapea. Paskah noogee siyaa
see mee miya wegayaa.
2 Kuwa kaboo da taa ko imam ebo yuwa
ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma okoo me Yesus patamaano dimii agoo
kiya Waa epa see bagee eebaa kuwa wedaagea.
Okoo me wegaano, "Yesus mee inii kaasee koogo
peneasiipea, kaasee patamaapea?" see menaa
kuwa aawegaakea.

Yudas me Yesus ekegatagaano see naadi aseta menaa
Mat 26:14-16, Mrk 14:10-11

21:36 Luk 12:37-40

3 Kiyoo kaama Iblis mee Yesus me topenaa see
bagee gaasi ma wiya kuwa mée ena ekaa da ko
Yudas Iskariot yiba seemigi.
4 Seemigi naadi peedoota imam ebo yuwa ma,
Ogatamee me ee diitoo taa see bagee me eboo
yuwa ma okoo paagoo peemaata kaama wa me
"Yesus mee Anii kaasee kiekegatagaapa naa ya?"
see menaa eewegagi.
5 Okoo ede kaa "Kepe kisuwa kaniipe" see
asegea naaki
6 "Daamaa" asigi. Mee kaama wodoo wa me
'Yesus Waa mée taa see yoo yaekegatagaano
kuwa kayoo daamaa, kayoo daamaa?' see
gaawooki.

Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa Paskah eenaano see naadi ipiipii seta menaa

Mat 26:17-19, Mrk 14:12-16

7 Ebo naagoo, ragi yeeyee ma aatabi taano
taa see roti kuwa unu petoo noogee siyaa yiba
petamanii nuyaa naagoo, domba wodaa wugiyaa
naagoo ko
8 Yesus me Petrus ma, Yohanes ma ekea paagoo
asiino, "Paskah kaa agiyoo naano see yoka naano
agiyoo nuyaa yoo pe-niiipiipii taai" see asigi.
9 Ekea me asiino, "Kuwa agiyoo naano yoo
kayoo naa ipiipii taano daamaa naa ya?" asegea
naaki
10 "Ekea peedoota kota kaa peemaata kaama
mée ena, uwo otaawee doopegeeki see mée ena
ma aadee taapea. Aadee seta kaama waa ma epo
enaataa pooi. Wa me seemaapi ee yiba seemaai.

11 Ee epoo mée mee kisee naasii: 'Guru me kasiino, "A me ee yiba Ni me topenaa see bagee ma inii epo enaataa Paskah kaa agiyoo eenaape yoo naa kayoo ya?" see kasigi' see naasii.

12 Ee epoo mée wa me ee asii mee kakadee kaa ebo komoo kaa badaa kimagaataapi. Kiyoo inii me animagaapea yoo daamaa mée yaipiipii semaata topa see kuwa ekea diipea. Inii kiyoo naano agiyoo naapea yoka agiyoo-pagiyoo pe-niiipiipii taai" see asigi.

13 Asigi naadi ekea peedoota kota kaa peemaagea naaki mikee, Yesus me asigi-asigi uduma ukuwaanega naadi Paskah kaa agiyoo uduma daamaa eeipiipii semaagea.

Perjamuan roti ma, uwo ma nota menaa

Mat 26:20-29, Mrk 14:17-25, Yoh 13:21-30, 1Kor 11:23-25

14 Naano agiyoo naano see kaboo Yesus mee Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa ma epo enaataa animaata kaama

15 Wa me okoo asiino, "Eto mee Paskah mee Anii boodi abaano taa kaa ikii ma enaataa keenoga kuwa esee ede kega.

16 Eto kenaagoo kaama wodoo Anii bedaa Paskah se naata, iminookaa Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo too bedaa naata. Mee naagoo ko Paskah nuyaa-nuyaa wegawoo seta menaa yuwa uwa daaniita naagoo

yoka" see asigi.*
17 Kiyoo kaama Waa anggur poo uwoo otaawee
da masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo,
paamee see menaa asigi. Kiyoo kaama bedaa
Wa me okoo asiino, "Otaawee da masegeeta uwo
kuwa ikii eewudii.
18 Ani me kisiino ko: Eto kenaagoo kaama
wodoo Anii anggur poo uwoo se naapa,
Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi
naagoo too Anii bedaa naata" see asigi.
19 Kiyoo kaama roti masegeeyu, Ogatamee
paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Roti ka-
batagaa naadi kaama okoo paagoo goo-maneeyu.
"Mee ko Ni me maa to, Ni me ikii kaa kiekegata-
gaapa maa to mee. Ikii masegeeta nuweei. Anii
naneke-nekee see kaa noogee siwoo taai" see
asigi.
20 Naano agiyoo noomaata kaama anggur poo
uwoo otaawee da masegeeyu. "Mee ko Ni me
tadaa uwoo, ikii ma, Ogatamee ma, Wa me
gipii see aseta menaa ma kuwa uduma enaataa
aagadimisi naadi kikabageapa tadaa mee.
21 Yeede, Anii naekegatagaapi mée to mee
nakaayoo Anii ma epo enaataa totaaki.
22 Mée Yogaa mee mikee Ogatamee me menaa
yiba ebeamaata see see bogaapi kiya Waa

* **22:16** "Paskah nuyaa-nuyaa wegawoo seta menaa yuwa uwa daaniita naagoo" see aseta menaa mee ko idukaa Israel bagee Mesir magaa kaa kaama daba peeyaano taa kaboo Paskah nota see see iminookaa miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo Wa me daba peeyaabuu taatagi bagee yuwa ma epo enaataa eenaatagi see kuwa nekeensi naadi aseta menaa mee. **22:20** Ibr 8:8-13

ekegatagaapi mée mee esee pedeo kaapi" see asigi.
23 Wa me topenaa see bagee yuwa "Inii maamee me kisee ukuwaapi, maamee me kisee ukuwaapi?" see menaa aawegaakea.

Ebo bagee kuwa maamee naa ya naadi aseta menaa

24 Kuwa kaboo da Yesus me topenaa see bagee yuwa okoo me inii maamee naa ebo bagee kepa naadi kaama "Aa naa ebo ye, nii naa ebo ye?" kisee aawisi-maawisikea.
25 Wa me okoo asiino, "Apanaa tomaa kaa bagee yuwa okoo me eboo yuwa gaayu ko dimi mena pesee, okoo anii ebo yoka naadi omaago ma ebo totaa see bagee yuwa, okoo mée me 'Waa ko inii me dimi maataa see eboo' see naapaagee taano ede see dimii gaayaa bagee yuwa
26 kiya ikii gaayu ko kisee dimii se masii. Ikii yupii ebo bagee gaayu ko peedi see bagee mokoo kemagaano gaano pedeo, bedaa ikii ebo kiitotaa see bagee gaayu ko agiyoo aii yaokagee see mée to mokoo kaai.
27 Ebea-ebea menaa ena ko kisee: Noogee yoo animagaakee mée mee ebo ye, naano agiyoo yamase-manee siyaa mée mee ebo ye? Naano see naadi animaayaa mée waa ebo, se maa? Mikee kiya Anii kisee dimii taa. Anii ko agiyoo aii yaokagee see mée mokoo ikii paagoo ki-itoogeeka.

22:24 Mat 18:1, Luk 9:46 **22:27** Mat 20:25-28, Luk 12:37

28 Anii nagaadee naadi ae-wae siyaa kaboo
ikii me Anii naekeasiino taa, Anii ma enaataa
niitoogee see bagee kemaata
29 Neataagi me Anii ebo natuyaata see see Ani
me miya ikii ebo toowoosea naadi ebo kituyaaga.
30 Anii ebo kiitoowoo taata kaboo ikii miya
Anii ma epo enaataa naano agiyoo noowoo
segee taatagea, bedaa ikii ebo animagaano yoo
animaata kaama Israel bagee mée apa gaasi ma
wiya kuwa mena ena too too yadaakomee siwoo
taatagea."

Yesus me Simon Petrus "Aa weda kaa ewo poga-poga nataape" see aseta menaa
Mat 26:31-35, Mrk 14:27-31, Yoh 13:36-38

31 "Simon, Simon, nayii. Iblis me ikii uduma
kigaadeesi naadi idimigi. Gandum poo kipii
yuwa ikii beedaasi naadi tagimiyaa mokoo kisee
kiukuwaapi
32 kiya a me mikee nagaano dimii mee se taa
kisi naadi Anii sembahyang kasegeeka. Aa kisee
kagaadee semaata kaama dimi mena gepeenta
bedaa Ni kaa namaatagaape kaboo kuwa apanaa
mikee nagaayaa bagee yuwa miya okoo me dimi
mena daamaa pesee kiyaabuu siwoo taai" see
asigi.
33 Petrus me asiino, "Tuhan, anii Aa ma epo
enaataa digiyoo ee yiba mée peeyaayaa miya
daamaa, enaataa booyaa miya koosi" see asigi.
34 Kiya Yesus me asiino, "Petrus, Ani me kasiino
ko: Eto mee digiyoo yiba aa kaagaa wedo mée
paagoo ewo poga-poga nataape. A me kisee

22:29 Luk 12:32 **22:31** Ayb 1:8-11, 2:3-6 **22:32** Yoh 17:15

naekeata kaama ayam ena menaa taapi" see asigi.

Yesus me "Eto kaama wodoo mée me ikii kibe kaa badaa se kimagaapea" see kuwa nekeensi naadi aseta menaa

35 Kiyoo kaama Yesus me okoo asiino, "Idukaa Anii ikii paagoo kisema menaa ko 'Ogatamee Wa too ebo mée eetupi nao see menaa eeweganaasea naadi pooi, kepe ayaabu, ayaa, bado doko kisee agiyoo se dogaai' see kisema. Kisee kisema naadi ikii peenaa semea kaboo ikii agiyoo ena waa naa gaagaa semea ye?" see asigi naaki "Taa, inii agiyoo ena ma gaagaa taano taa" see asegea.
36 Wa me asiino, "Mikee kiya eto kaama wodoo ko kepe ayaabu agoo see bagee doonaa taano daamaa, ayaa miya dogaai. Bedaa mowai taa see bagee kuwa miya okoo me ebo dokaa pe-doogeeta kaama mowai edaakee kuwa daamaa.
37 Kuwa kisega menaa kuwa ko Ogatamee me kapogee yiba ebeamaata menaa ena Ni kaa uwa daasi naadi kisega, mee ko 'Waa miya mena si yayeetaa see Mée ena ii see gaatagea' see ebeamaata menaa mee Ni kaa uwa daano gaano pedeo. Mee see see menaa kuwa uduma eto Ni kaa uwa daataaka yoka naadi kisega" see asigi.
38 Wa me topenaa see bagee me asiino, "Tuhan, nakaayoo mowai wiya agoo" asegea naaki "Sikii" see asigi.

Getsemani bugii da kaa Yesus me sembahyang seta menaa
Mat 26:36-46, Mrk 14:32-42

22:37 Yes 53:12

39 Kiyoo kaama Yesus peedoota Wa me peegee
see yoo Zaitun Kutuu to kaa, bedaa Wa me
topenaa see bagee yuwa miya Wa sekaataa
peegea.
40 Peemaata kaama Wa me okoo asiino, "Ikii
kigaadee siyaa kaboo pedeo dimii, pedeo menaa
wisintaasea naadi sembahyang taai" see asigi.
41 Waa pakadoota woo kaa naa kaa oma kamu
pakaaniyaa see yoo mokoo pakaamaata kaama
kagu maga kaa sebaata sembahyang menaa ko
42 "Neataagi, A me miya daamaa ede gaayu
ko kuwa Ni me boodi abaapa kuwa A me se
naekeasii see kasega kiya Ni me gaayaa dimii too
se kiya A me gaata-gaata dimii too" see asigi.
43 [Kuwa kaboo da epoo to wodoo kaama
malaikat bagee ena Yesus pesee kiyaano see
naadi Wa paagoo eseemaagi.
44 Yesus mee esee dimi gaagaa ebo kaa maa-
maa sembahyang taaka too Wa me aweta kopa
yuwa tadaa kopa daata eseanee siyaa mokoo see
see magaa da kaa eseaneeka.]

45 Sembahyang semaata kaama esedoota Wa
me topenaa see bagee yuwa paagoo eseemaagi
too ko okoo ae-wae, dimi nagimeamoo naadi
kaama toomoo ompea.
46 Wa me asiino, "Ikii kaasee kaa toomoo too
ometaakea ya? Ikii kigaadee siyaa kaboo pedeo
dimii, pedeo menaa wisintaasea naadi anoogeeta
sembahyang taai" see asigi.

Yesus mee peneata menaa
Mat 26:47-56, Mrk 14:43-50, Yoh 18:1-11

47 Kuwa menaa wegataaka too ko taka ena
mée ebo etaa meemaagea. Yesus me topenaa
see bagee gaasi ma wiyaagoo to mee Yudas mee
ma enaataa eemeemaagi. Yesus mee ebe duuduu
taano see naadi peedoota Wa paagoo peemaagi
ko
48 "Ei, Yudas, Mée Yogaa mee yaekegataage
kuwa kaa ebe naduuduuke ye?" see asigi.

49 Yesus ma enaataa topea bagee yuwa me
Yesus peneasiipea yaai naadi kaama "Ei, Tuhan,
inii pe-daakumii ye?" see asegea.
50 Okoo mée waa ena me posee da me mée
ena kaa kobeasigi naaki dagi yagaa yaato apa
kamuu da yadaakomeegi, Ebo Imam wa me
agiyoo yaokagee see mée.
51 Yesus me "Kisee se" see asigi. Apa kamuu
da daakomeegi mée to apa kamuu da yagaa
yapeneasigi naaki daamaa kigi.

52 Kiyoo kaama okoo me Waa peneasiino see
naadi mepea bagee tabaa da, kuwa ko imam ebo
yuwa ma, Ogatamee me ee diitoo taa see bagee
me eboo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa
ma okoo paagoo Yesus me asiino, "Ikii me dimi
pedeo omaago see bagee ena mokoo peneasiino
see naadi mowai, kopaa, kisee agiyoo doopea ye?
53 Anii egapii gakata Ogatamee me ee kaa awee
da kaa mée topegeeka, ikii miya kiyoo topea kiya
ikii me napeneasiino taa kemea. Kiya eto kiipaa
ikii miya omaago kegea, digiyoo yaato pesee da
mee miya omaago kega" see asigi.

22:53 Ep 6:12

Petrus me Yesus mee ewo poga-poga seta menaa
Mat 26:57-58,67-75, Mrk 14:53-54,65-72, Yoh 18:12-18,25-27

54 Yesus mee peneata kaama Ebo Imam me ee
kaa eepeegea kiya Petrus waa koogo deega se
deega see uuto obeegi.
55 Mee ee kaa peemaagi ko yoo da kaa mée
yuwa biyaa yuwitaata toomuu taakea. Petrus
waa miya okoo paagoo pe-animaagi.
56 Animaata toomuu taaki too ko agiyoo yaok-
agee see apii ena me Petrus maamaa tamaata
kaama asiino, "Ei, mee mée mee miya Yesus ma
epo peenaa see mée to, se maa?" see asega.
57 Kiya Petrus me ewo poga-poga naadi asiino,
"Taa, mee mée to anii ewo" see asigi.

58 Egaaniino taa kaboo apanaa bagee me
Petrus deeta kaama asiino, "Aa miya okoo yaato
bagee ena" see asigi kiya Petrus me "Taa, kisee
se" see asigi.

59 Peenaa toomaata kaama bedaa mée ena me
asiino, "Ei, mee mée mee mikee Waa ma enaataa
see mée to, waa miya Galilea wee kaa mée yoka"
see asigi.
60 Kiya Petrus me "Taa, kisee menaa anii ewo"
see asetaagi naaki taka ena ayam menaaki.
61 Tuhan mee Petrus yaato ikigi maataata
kaama emaa pe-wugitaagi naaki Tuhan me yu-
makaa asigi menaa da taka ena nekeenigi, mee
ko 'Eto kenaagoo Aa kaagaa wedo mée paagoo
ewo poga-poga nataape. A me kisee naekeata
kaama ayam ena menaa taapi' see nasigi mee ii

naadi kaama
62 peedoota amokiyoo mokoo peanta kaama
ebo yegee yegeeki.

63 Kuwa kaboo da Yesus peneata bagee
yuwa me Aa ebo ye naadi yagaa kopaa
dakameamookea.
64 Yesus Wa me emaa masii to kaa doka me
yabebenataata kaama asiino, "Aa maamee me
kadakamigi, maamee me kadakamigi see kuwa
A me duya kaa mée deede" see asegea.
65 Mée badeekee menaa apanaa miya maamaa
asegea.

Yesus mee Yahudi kaa mena pekataa see bagee paagoo eepeeta menaa

Mat 26:59-66, Mrk 14:55-64, Yoh 18:19-24

66 Tokoma mee da, pedeo komaa da Yahudi
kaa mena pekataa see bagee yuwa ma, Imam
ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa
see bagee yuwa ma okoo kutuu semaagea kaboo
Yesus mee okoo paagoo eemegea.
67 Okoo me asiino, "Idukaa kaama wegawoo
seta Mée Ebo Kristus mee Aa gaayu ko mée asii"
see asegea. Kiya Yesus me asiino, "Kisee Ani me
kisiipa miya ikii mikee see se nagaapea keekee.
68 Bedaa kisee Anii mena ena kiapaadiipa
kuwa miya ikii me se nasiipea.
69 Kiya eto kaama wodoo Mée Yogaa mee Se-
pesee, We-pesee yago Mée Ogatamee Wa me
dagi yagaa yaato animaata ebo toowoo taapi" see
asigi.

22:61 Luk 22:34 **22:69** Mzm 110:1, Dan 7:13-14

70 Okoo me asiino, "Kisee gaayu ko A me 'Anii
ko Ogatamee Yoopaa' see mée asege mee ye?"
asegea naaki "Ikii me wegagea kuwa" see asigi.
71 Okoo me asiino, "Yaai, Wa me wegagi menaa
da inii yeemaagea yoka eto ko sikii, Wa me kisee
pedeo ukuwapi, kisee pedeo koo sipi see deeta
bagee kuwa wisintayu, se abaai" see aaseekea.

23

Yesus mee Pilatus paagoo eepeeta menaa
Mat 27:1-2,11-14, Mrk 15:1-5, Yoh 18:28-38

1 Kuwa mena pekataa see bagee yuwa uduma
yiinaageeta Yesus badaa maadoota Pilatus paa-
goo
2 peemaata kaama okoo me yakobaakee menaa
kuwa ko kisee: "Mee Mée mee ko inii tomaa kaa
bagee paagoo makapaa menaa eeweganaa see
Mée. Wa me wegaano menaa ko 'Pajak kepee
kuwa Ebo Kaisar se manii' bedaa Wa me 'Anii ko
Ebo Kristus mee' kisee inii ebo mée eetookee mée
see ekaa Waa ekaato munigi, kisee mée deebaa
segeeki" see asegea.
3 Pilatus me Yesus asiino, "Aa ko Yahudi bagee
me Eboo mikee ye, taa ye?" asigi naaki "A me
wegage kuwa" see asigi.
4 Pilatus me imam ebo yuwa ma, apanaa bagee
yuwa ma uduma asiino, "Ani me ko mee Mée
mee kaa pedeo ena ma si yadeega yoka" see asigi.
5 Kiya okoo me omaago ma asiino, "Taa, mee
Mée mee Yudea wee kaa magaa uduma Wa
me topenaa see menaa kuwa me mée aakago-
maakago siyaabuu segeeki. Petamanii Galilea

wee kaa kaama masegeeta kisee too nakaayoo too kisee menaa eeweganaa segeeki" see asegea.
6 Pilatus me mee menaa da yeeta kaama asiino, "Waa Galilea wee kaa mée to ye?" asigi naaki
7 "Ei" asegea. Pilatus me kuwa ni me menaa se, Galilea wee kaa ebo totaa see mée wa me menaa yoka naadi kaama "Herodes mee paagoo eepooi" see asigi. Kuwa kaboo da Herodes mee miya Yerusalem magaa kaa kiyoo totaaki.

Herodes me Yesus apaadeeta menaa

8 Yesus mee badaa maadoota Herodes paagoo eepeemaagea ko Herodes ede kigi. Yesus me ukuwanaa, peenaa seta menaa kuwa yeegi yoka Waa deega naaki ou see dimii gaawoo segeeki, bedaa Yesus Wa me dimi nagii-nagii agiyoo ena waa naa nadeeyaagi naaki ou see dimii mee miya ebo.
9 Wa me Yesus mee mena maamaa apaadeeki kiya Waa mena ena ma se asigi.
10 Imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Yesus mee yakobaakee menaa yuwa eebaa omaago ma Herodes asegea.
11 Herodes ma, wa me okaa yago bagee yuwa ma okoo miya Yesus wisineekee menaa eebaa. Aa ebo ye naadi wisineekee kaa magaa to kaa ebo tookee bagee me disi-disii see dokaa yuwa yamaataagea. Kea seamoo naadi kaama "Bedaa Pilatus paagoo metaki eepooi" see asigi.
12 Idukaa kaama Herodes ma, Pilatus ma ekea aabe ketaa see kiya mee naagoo kaama wodoo ekea aaepa kiwookea.

"Yesus mee wugimagaai" see wegata menaa
Mat 27:15-26, Mrk 15:6-15, Yoh 18:38–19:16

13 Imam ebo yuwa ma, apanaa ebo bagee yuwa
ma, aii bagee yuwa ma kuwa Pilatus me "Uduma
meei" asigi.
14 Meemaagea kaboo wa me asiino, "Ikii me
mee Mée mee ko mée yuwa paagoo deebaa see
menaa too eeweganaa segeeki yoka naadi kaama
ni paagoo eemegea. Ikii paagoo ani me Waa
ipiipi apaadee sepa kiya ikii me Wa kaa pedeo
see yawegagea menaa kuwa anii ena ma yadiino
taa.
15 Herodes wa me miya pedeo menaa yadi-
ino taa naadi kaama bedaa inii paagoo mée
yamiyaagi yoka yeeweei, Waa bogaano gaano
pedeo see agiyoo ena ma ukuwaano taa.
16 See kemaata 'Pepeaduu me dakameamoo
semaata daba peeyaai' see asiipa" see asigi.

17 [Pilatus me aseta menaa kuwa ko Paskah
Naagoo tahun gakata Yahudi bagee ena, digiyoo
ee yiba dogeamoo seta bagee kuwa mée ena
Wa me daba yapeeyaabuu segee seta kemaata
Yesus mee daba peeyaano see naadi aseta menaa
yuwa.]
18 Kisee asigi kiya kiyoo topea bagee okoo
uduma enaataa ebo menaa kaa asiino, "Mee Mée
mee wogeepeasii, Barabas mee too daba mée
yapeeyaai" see asegea.
19 Mee Barabas see mée to mee ko mee magaa
kaa kiyoo mée yuwa aakago-maakago naadi
kaama mée ena wugita kemaata digiyoo ee yiba
dogeamaata mée to.

20 Pilatus me Yesus mee daba peeyaano see
naadi kaama bedaa okoo paagoo wiyaagoo to
kuwa menaa eewegagi
21 kiya okoo uduma mena ebo kaa asiino, "Waa
piya bokoo to kaa paku wugii, piya bokoo to kaa
paku wugii" see menaa maamaa asegea.
22 Pilatus me wedaagoo to menaa ko "Sooi,
Wa me pedeo ukuwapi agiyoo maagiyoo naa ya?
Waa bogaano gaano pedeo see agiyoo ena ma
ukuwaano taa yoka 'Pepeaduu me dakameamoo
semaata daba peeyaai' see asiipa" see asigi.
23 Kiya okoo me bedaa mena ebo kaa asiino,
"Waa piya bokoo to kaa paku wugii" see asegea
menaa mee too pesee kegea,
24 kaama too Pilatus me okoo me menaa
yayeeta kaama Yesus wugimagaai see menaa
daataagi.
25 Okoo me daba mée yapeeyaai see idimegea
mée to mee daba yapeeyaagi. Waa ko mée yuwa
aakago-maakago naadi kaama mée ena wugita
kemaata digiyoo ee yiba dogeamaata mée to kiya
daba yapeeyaagi. Kiya Yesus mee okoo me ede
gaagea dimii kaa too yaekeasigi.

Yesus piya bokoo to kaa paku wugitaata menaa

Mat 27:32-44, Mrk 15:21-32, Yoh 19:17-27

26 Yesus mee badaa maadoota paku wugiino
yoo eepeetaaka too ko Kirene magaa kaa mée
ena ekaa da ko Simon waa kota kaa meemaagi.
Aadee seta kaama Yesus me piya bokoo to mee
uuto yadoosi naadi peneasegea. Piya bokoo to
wa kaa yadootaata kaama uuto yadoopegeeki.

27 Mée eebaa obeepegeekea. Api yuwa miya
yege ma, yii-yii ma uuto obeepegeekea.
28 Yesus mee oko maataata kaama asiino, "Ikii
Yerusalem magaa kaa apii yuwa, Anii bogaapa
kuwa kaa nayegee see se kiya ikii ma, ikii me
yogaa yuwa ma ikii kaa aayegee taai.
29 Weda see agiyoo agoo kaata naagoo ko 'Pai
keta apii yuwa ma, yoga kabaano taa see apii
yuwa ma, ama taa see apii yuwa kuwa uduma
daamaa, ede nao' kisee menaa kuwa wegaatagea
yoka ikii ekaato kaa too aayegee siwoo taai.*
30 Kuwa yaai-yaai taatagea kaboo mée me
'Maga bago yuwa kuwa inii kaa mée tagimeeii
taai, maga kutuu yuwa kuwa inii mée dapimeeii
taai' see asiitagea.
31 Eto kiipaa mée me ukuwataakea agiyoo
kuwa piya wii kaano taa kaboo kisee ukuwayu
ko piya wii keta kaama wodoo kuwa kaasee
ukuwaaniita naa ya?" see asigi.†
32 Pedeo agiyoo ukuwata bagee wiya miya

---

* **23:29** Yoga kabaano taa apii gaayu ko Yerusalem magaa mee pedeo kaata naagoo yoga agoo see apii yuwa okoo me yogaa yuwa boogea naadi yegee taapea kiya yoga taa see apii kuwa si yegee taapea yoka naadi daamaa, ede nao see wegaatagea. Yesus mee wugimaagea mee ko yaai-yaai ebo kiya Yerusalem magaa mee pedeo kaata naagoo yaai-yaai agiyoo ebo kedaa taata see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. **23:29** Luk 21:23-24 **23:30** Hos 10:8, Why 6:16 † **23:31** "Piya wii kaano taa kaboo" see aseta menaa mee ko eto mee pedeo taa see Mée wugimagaapea mee ebea-ebea. "Piya wii keta kaama wodoo" see menaa mee ko epeekaa yaai-yaai taatagea naagoo Yerusalem magaa kaa bagee mée eebaa wugiitagea kaata mokoo, see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee.

Yesus ma enaataa piya bokoo to kaa boosi naadi
eepeegea.
33 Muguu naadi maga ena ekaa da ko Mumo
Metoo Kutuu to kaa eepakaamaata kaama Waa
piya bokoo to kaa paku wugitaagea. Pedeo
agiyoo ukuwata bagee wiya miya kisee paku
wugitaagea. Wa me dagi yagaa yaato mée ena,
eka yagaa yaato mée ena.
34 Yesus wugitaakea bagee yuwa kaa Wa me
sembahyang yaasiino, "Neataagi, okoo nekeeni-
ino taa kaa ukuwagea yoka epa ekeasii" see asigi.
Kiyoo kaama okaa yago bagee me Wa me dokaa
yuwa maamee me masiipi, maamee me masiipi
naadi okoo me agiyoo iyagideekea.
35 Kuwa kaboo da mée yuwa koogo diitookea.
Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus wisineekee
kaa asiino, "Wa me apanaa bagee se boosi
naadi daba daagimaayaabuu segee simi kiya
Waa ekaato iyo. Waa Ogatamee me wigintaata
Mée Ebo Kristus mee mikee ki Waa kepa ko Waa
ekaato daba daagimaa peesi" see asegea.
36 Okaa yago bagee yuwa me miya Waa wisi-
negea. Geebagi see anggur poo uwoo goo-
maneeta kaama asiino,
37 "Aa ko mikee Yahudi bagee me Eboo gaayu
ko Aa ekaato daba peedee taai" see asegea.
38 Wa dagii da kaa mena ena yaebeamaata
kaama pakaa-tabeasegea. Mee menaa da mee ko
kisee: "Mee mée mee ko Yahudi bagee me Eboo
mee" see menaa yaebeamaagea.
39 Yesus ma enaataa piya bokoo to kaa paku

23:34 Luk 6:27-28, Mzm 22:19 **23:35** Mzm 22:7-9

wugitaagea bagee wiya kuwa mée ena mee me
Yesus wisineekee kaa asiino, "Aa ko Ogatamee
me kawigintaata Mée Ebo Kristus mee, se maa?
Aa se boose yoka piya bokoo to kaa kaama daba
pooi, bedaa enaa miya daba mée peeyaai" see
asigi.
40 Kiya ena mee me ego-tago see menaa kaa
asiino, "Aa Ogatamee uu ye? Aa miya Waa see
see bogaape yoka Ogatamee mee wedaano, daa
ye?
41 Enaa ko pedeo agiyoo ukuwata kuwa me
bogaapea kiya mee Mée mee pedeo ukuwaano
taa" see asigi.
42 Bedaa wa me asiino, "Yesus, Aa ebo mée
eetoono see naadi meetage naagoo anii miya
nanekeenii" see asigi.
43 Yesus me asiino, "Anii mikee kasiino ko: Eto
kenaagoo aa Anii ma epo enaataa Pirdaus magaa
kaa toopea" see asigi.

Yesus boota menaa
Mat 27:45-56, Mrk 15:33-41, Yoh 19:28-30

44 Kenoo to mée mumoo to kaa pakaamaagi
see kaboo kuwa magaa uduma digiyoo aatakiika,
kisee too keno wedo kaa too pakaa-pakaa,
45 kuwa uduma keno taa. Kuwa kaboo da
Ogatamee me ee semoo yiba yaato kenee to
kaa wasitaata dokaa da mee usii to kaa kaama
pegadoota manii to kaa too wiya wodeenega.
46 Kuwa kaboo da taa ko Yesus me ebo menaa-
menaa kaa asiino, "Neataagi, Ni me dimi noogaa
da A me yagaa da kaa kaekeasega" asigi naaki
taka ena dimi noogaa da pe-seomigi.

23:45 Kel 26:31-33, Ibr 10:19-21 **23:46** Mzm 31:6

47 Kuwa ukuwaanega kotoo yuwa Roma kaa
okaa yago bagee me eboo deeta kaama Ogatamee
yaapaageeki. "Mee Mée mee ko mikee pedeo
ukuwaano taa see Mée to ii" see wegagi.
48 Kuwa ukuwaanega kotoo yuwa diino see
naadi me-yigimeeiikea bagee kuwa okoo mée
eebaa. Okoo kuwa agiyoo deegeeta kaama
peedaa naadi dimi nagimeekee kaa yagaa kopaa
okoo ekaato bokoo to kaa dakamepegeekea.
49 Yesus ipi see bagee yuwa ma, Waa ma
enaataa Galilea wee kaa kaama epo peenaa
see apii yuwa ma okoo beesekaa mokoo kaama
yiinaageeta kuwa ukuwaanega kotoo yuwa di-
itookea.

Yesus ogo maata menaa
Mat 27:57-61, Mrk 15:42-47, Yoh 19:38-42

50 Kuwa kaboo da mée ena ekaa da ko Yusup
tupi. Waa dimi topoo, Ogatamee me menaa
yayeetaa see mée. Waa Yahudi kaa mena
pekataa see bagee ena kiya
51 kuwa Yahudi kaa ebo-ebo apanaa yuwa me
Yesus wugimaasi naadi mona daagea kuwa waa
be, okoo me mena daata kaama pedeo kotoo Wa
kaa yaukuwagea kuwa miya be. Waa Yahudi
bagee me magaa ena ekaa da Arimatea magaa
kaa mée. Waa Ogatamee Wa too ebo mée
eetoowoo taatagi naagoo mee moga migi naaki
ou see dimii maamaa gaawoo see mée.
52 Waa Yesus bootaa da ogo magaano see naadi
peedoota Pilatus paagoo pe-idimigi.

53 Kiyoo kaama bootaa da dookomeeta kaama
daamaa poodee see doka gipii da kaa bebe-
nataata kaama doodoota mée ogo magaano yoo
kiyoo oma ena togaawee ogo maatayu. Mee oma
togaawee mee ko mée me denamaata kaama
mée ogo magaano taa see oma gipii da.
54 Mee naagoo ko Sabat kaa agiyoo-pagiyoo
ipiipii taa see naagoo. Sabat naagoo kaano see
kooka.
55 Galilea wee kaa kaama Yesus ma epo
enaataa peenaa seta apii yuwa Yusup obeedoota
mée ogoo da deegea, Yesus bootaa da ogo
maagea-maagea kuwa miya diitookea.
56 Okoo peedoota ee kaa peemaata kaama
Yesus bootaa da wunu daamaa peesi naadi
sigimaano agiyoo ma, wunu daamaa uwoo ma
kuwa ipiipii semaata ekeasegea. Sabat naagoo
yoka Ogatamee me wegata-wegata see see okoo
koogo togea.

24

Yesus aya andoo peeta menaa
Mat 28:1-10, Mrk 16:1-8, Yoh 20:1-10

1 Mee daa yiba petamanii naagoo esee pedeo
komaa, pe-aweeniino taa kaboo da api yuwa
me kuwa miyoo taa wunu daamaa peesi naadi
agiyoo ipiipii semea yuwa doodoota Yesus ogoo
da kaa peemaata kaama
2 deamaagi too ko Waa ogoo da kaa takeata
oma damaa to mee bikeata amoo maa kaa peanta
topa.

23:56 Kel 20:10, Ul 5:14

3 Okoo semoo yiba peanta kaama deeyaa naaki
Tuhan Yesus bootaa da toono taa.
4 Kisee dimi nagimeamoo taaki too ko taka ena
okoo geboo da kaa mée wiya, kusi-kusi peega see
dokaa maataa see bagee wiya yiinaageeta topea.
5 Api yuwa weda kaa maga yaato mumo esee-
ekeasegea kiya kuwa mée wiya me asiino, "Ikii
kaasee kaa boota bagee ogo maagee yoo aya
totaaki Mée mee abagea?
6 Waa nakaayoo toono taa, aya andoo peepi.
Galilea wee kaa kiitoogee simi kaboo ikii kisimi
menaa kuwa ikii gaagaa taai.
7 Kuwa ko kisee: 'Mée Yogaa mee pedeo bagee
paagoo yaekegataata kaama piya bokoo to kaa
bogaano gaano pedeo. Bogaapi kiya wedaagoo to
naagoo aya andoo pootagi' see kisimi" see asegea.
8 Kisee asegea naadi kuwa apii yuwa me Wa
me kuwa menaa da mée asimi ii see kuwa
nekeenegea.
9 Esedoota ee kaa okoo me deepea-deepea
menaa yuwa uduma Yesus me topenaa see bagee
gaasi ma ena kuwa ma, apanaa bagee yuwa ma
okoo paagoo eewegagea.
10 Kuwa apii ekaa yuwa ko Maria Magdalena
ma, Yohana ma, Yakobus baayo Maria ma,
apanaa epo enaataa peenaa see apii yuwa miya.
Okoo me kuwa Yesus me menaa yadoonaa see
bagee yuwa pe-eewegagea naaki
11 okoo aii menaa keenda naadi mikee menaa
yoka see se gaagea.
12 Kiya Petrus mee yiinaageeta kaama yiibaga
peedoota mée ogopa peemaata kaama peenaa

24:7 Luk 9:22

kagu esee-ituunta mokoo kaama ogo wogaa-wogaa see deamaagi naaki Wa kaa yabebena-maata dokaa yuwa too topa. Peedoota ee kaa 'Kuwa kaasee kotoo ukuwaanega naa ya?' see dimii gaapegeeki.

Emaus magaa kaa peegee see etaa da kaa Yesus me mée wiya paagoo ekaato awee da kaa deeyaata menaa

Mrk 16:12-13

13 Mee naagoo Yesus sekaataa peenaa seta bagee ekea mée wiya maga ena ekaa da ko Emaus magaa kaa peetaakea. Yerusalem magaa kaa kaama Emaus magaa kaa poo-poo kilometer gaasi ma ena.

14 Kuwa ukuwaandaa sepa menaa yuwa aawe-gaa sepegeekea.

15 Kuwa menaa aawega-maawega sepegeekea naaki Yesus mee ekea geboo da kaa keta kaama okoo paaya enaataa peetaa.

16 Yesus mee deegea kiya mee ko Yesus yoka see kuwa ekea nekeeniyaano taa.

17 Wa me asiino, "Ekea mapea menaa aawegaa sepegeekea naa ya?" see asigi. Ekea tuguunegea, dimi boodi kegea.

18 Ekea wiya ena ekaa da ko Kleopas me asiino, "Ei, eto miyoo ukuwadaa sema agiyoo kuwa Yerusalem magaa kaa mepea bagee kuwa uduma A too ewo ye?" asigi naaki

19 "Mapea menaa naa ya?" see asigi.

Ekea me asiino, "Nazaret magaa kaa Mée Yesus mee kaa kaama ukuwaanega menaa kuwa. Waa ko nabi bagee eboo, Ogatamee emaa dagii da

kaa miya, inii mée uduma me miya kisee deege.
Wa me ukuwaaniyaabuu segee simi agiyoo kuwa
miya pesee, Wa me weganaa segee simi menaa
kuwa miya omaago.
20 Imam ebo yuwa ma, inii me ebo-ebo
apanaa yuwa ma okoo me Waa wugimaasi naadi
ekegataamea. Ekegataata kaama piya bokoo to
kaa booyaamea.
21 Inii Israel bagee yuwa daba mée daagimaa
peeyaabuu taapi Mée mee Wa me too ii see kuwa
inii gaagee sepe kiya Waa wugimaata kaama
wedaagoo to naagoo kega.*
22 Bedaa yumakaa inii ma enaataa apii okoo
wedo waa naa me inii dimi mée ooyaakee menaa
mée asegea. Okoo pedeo komaa mée ogo maata
yoo peepea
23 kiya bootaa da diino taa. Okoo meedoota
inii paagoo mée asiino, 'Malaikat bagee yuwa inii
paagoo awee da kaa keta kaama "Yesus mee aya
andoo peepi yoka" see mée asegea' see menaa
kuwa niiwegapea.
24 Kiyoo kaama inii ma enaataa bagee yuwa
noonaa mée ogopa diino see naadi peegea.
Peemaata kaama api yuwa me wegapea see see
okoo me miya deegea kiya Yesus mee okoo diino
taa" see kuwa ekea me asegea menaa yuwa.
25 Yesus me asiino, "Yaai, ekea kaasee dimi ewo

* **24:21** "Inii Israel bagee yuwa mée daba daagimaa peeyaabuu taapi Mée mee Wa me too ii" see aseta menaa mee ko Israel bagee yuwa me gaano, 'Ebo Kristus mee meemaata kaama kuwa Roma kaa bagee yuwa mée yaabagaapii semaata inii Israel bagee yuwa too ebo toowoo taapea' see gaata kemaata aseta menaa.

see bagee wiya. Idukaa nabi bagee me wegawoo
seta menaa kuwa ekea mikee gaano epee yaai.
26 Kuwa menaa yiba Ebo Kristus mee boodi ma
boomaata kaama Waa asii-sege ebo too toowoo
see yoo pakaamagaano gaano pedeo keekee, see
menaa ebeamaata, se maa?" see asigi.
27 Kiyoo kaama Ogatamee me menaa yiba
idukaa kaama Wa kaa wegawoo seta menaa
kuwa ekea paagoo daamaa ipiipi eewegagi.
Petamanii Musa me menaa mee kaa kaama
masegeeta nabi bagee me menaa yuwa kaa
too kuwa uduma Waa ekaato kaa ebeamaata
menaa yuwa nekeeniino yaato daamaa ase-
manee sepegeeki.
28 Ekea peetaakea magaa geboo da kaa
peemaata kaama Yesus etaawee yamoo-sege
taano see kooki.
29 Kiya ekea me "Ei, Aa enaa ma enaataa
mée eetooi, keno seomigi ke, digiyoo takiiniinaka
yoka" kisee maamaa asegea. Waa ma okoo paaya
enaataa ee yiba seemetaa.
30 Okoo enaataa naano see naadi animaata
kaama Waa roti masegeeyu, Ogatamee paagoo
kiiboo, paamee see menaa aseta kaama roti ka-
batagaa naadi ekea paagoo yawuditaayaa naaki
31 ekea taka ena kisee ki Waa nekeeniino
see dimii medaaka. 'Mikee, Yesus ii' see dimii
nekeenegea. Kuwa kaboo da taa ko taka ena Waa
peanigi taa ewo.
32 Ekea me "Sooi, yumakaa etaa da kaa kaama
Wa me Ogatamee me menaa yuwa nekeeniino
yaato daamaa mée ase-manee sepegee sipi kaboo

24:27 Kej 12:3, Yes 7:14, 9:5-6, 53:1-11, Dan 7:13-14, Mik 5:1-4

enaa dimi mena esee ede ma, ede ma kedaa
sepegee sepea, se maa?" see aawegaakea.
33 Ekea kisee ki anoogeeta Yerusalem magaa
kaa metaki pakagea. Pakaamaagea ko Wa me
topenaa see bagee gaasi ma ena kuwa ma,
apanaa mée noonaa ma okoo enaataa topea.
34 Okoo me asiino, "Tuhan mee mikee aya
andoo peepi ii, Simon paagoo Waa ekaato awee
da kaa deeyaagi" see asegea.
35 Kiyoo kaama kuwa mée wiya ekea me eta
mana kaa kaama ukuwapea-ukuwapea menaa
yuwa eewegagea, bedaa ee kaa kaama Yesus me
roti mée eekabatagaaki naaki mikee Aa Yesus
ii see dimii nekeenege see menaa kuwa miya
eewegagea.

Yesus Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo Waa ekaato awee da kaa deeyaata menaa

Mat 28:16-20, Mrk 16:14-18, Yoh 20:19-23, Kis 1:6-8

36 Kuwa menaa yuwa eewegataakea naaki
taka ena Yesus mee okoo paagoo awee da kaa
keta kaama "Epao, ikii Ogatamee ma emee-emee
kisiyaayaa bagee yuwa" see asigi†
37 kiya okoo dimi oodaakea. Senee to nao naadi
okoo weda ebo kegea.
38 Wa me okoo asiino, "Ikii kaasee kaa weda
kegea? Kaasee kaa dimi wiya kegea?
39 Ni me yagaa bado kuwa nadeeweei. Anii
yoka, nayaadee siweei. Sene gaayu ko Anii see

† **24:36** "Ikii Ogatamee ma emee-emee kisiyaayaa bagee yuwa" see mee mena manii to ko Ibrani menaa kaa syalom see mee. Mena kegaa ena ma agoo, mee ko "Koogo adumeta dimii masii" see mee.

see se, baboo mogee taa see agiyoo yoka" see asigi.

40 Kuwa menaa da aseta kaama Wa me yagaa bado yuwa deeyaayu.

41 Okoo esee ede kaa dimi nagimegao naadi 'Mee mikee Yesus ye, taa ye?' kisee dimii gaataakea kaboo Yesus me asiino, "Ikii nakaayoo naano agiyoo naa agoo ye?" asigi naaki

42 peeta dogee ponee ena goo-maneegea.

43 Wa me masegeeta okoo paagoo kaama nugi see deegea.

44 Wa me okoo asiino, "Anii ikii ma epo enaataa kiitoogee sema kaboo Ni me kisi-manee sema menaa kuwa ko kisee: Idukaa Musa me ebeamaata menaa ma, nabi bagee me ebeamaata mena ma, Mazmur kaa menaa ma kuwa menaa kuwa yiba Ni kaa wegawoo seta menaa yuwa uduma Ni kaa uwa daano gaano pedeo see kisi-manee sema" see asigi.

45 Kiyoo kaama okoo kuwa Ogatamee me menaa nekeensi naadi Yesus me ipi see dimii yamiyaabuu semaata

46 aseta menaa ko "Ogatamee me idukaa ebea-maata menaa da kisee: Ebo Kristus mee Waa boodi ma boomaata kaama wedaagoo to naagoo aya andoo pootagi see menaa da ebeamaata.

47 Bedaa Wa ekaa yiba 'Ikii me pedeo yuwa epa kiekeasiipi yoka uduma ekeasii' see menaa kuwa Yerusalem magaa kaa kaama masegeeta mée tomaa-tomaa yuwa uduma paagoo yawe-gakumiino gaano pedeo, see menaa kuwa miya

---

24:44 Mzm 16:9-11, 22:1-19, 110:1-7

ebeamaata.
48 Ikii ko Ni me ukuwata-ukuwata kuwa
uduma nadeewoo seta kaama naweganaa siwoo
taano bagee yuwa.
49 Yeede, Neataagi me Waa ikii paagoo kiniita
see kiseta Mée mee Anii kimiyaata kiya Wa me
pesee da ikii kaa kidootagaano taa kaboo kuwa
ikii mee magaa kaa kiyoo too toogee taai" see
asigi.

Yesus epoo to wodoo pakata menaa
Mrk 16:19-20, Kis 1:9-11

50 Kiyoo kaama Yesus me okoo badaa
maadoota Betania magaa geboo da kaa
eepeemaata kaama Waa yagaa yagaataata
kaama okoo kaa daamaa pesee kisi naadi menaa
yaasigi.
51 Kuwa menaa wegataaki too ko Waa badaa
maageeta kaama epoo to wodoo pakaa-seomigi.
52 Okoo kagu maga kaa sibumedaa seta Waa
yaapaagee, ebo ekee naadi kaama metaki ese-
doota Yerusalem magaa kaa esee ede ma, ede ma
eseemaata kaama
53 Ogatamee me ee kaa kaama Ogatamee yaa-
paagee segee siwoo seta. Kiyoo too.

24:47 Kis 1:8 **24:49** Yoh 14:16-17

Ogatamee Me Etokaa Gipii See Menaa

Auye: Ogatamee Me Etokaa Gipii See Menaa (Bible)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Auye

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
84d2a441-7b56-5242-9b46-aed631255f9c